

MED GERTRUD RASK TIL GRØNLAND

RIGSDAGSDELEGATIONENS REJSE SOMMEREN 1923

AF

J. S. VANGGAARD

H. HAGERUPS FORLAG · KØBENHAVN

5-

3-

MED GERTRUD RASK
TIL GRØNLAND

J. S. VANGGAARD

MED GERTRUD RASK TIL GRØNLAND

RIGSDAGS-DELEGATIONENS REJSE
SOMMEREN 1923

MED 32 ILLUSTRATIONER OG 2 KORT

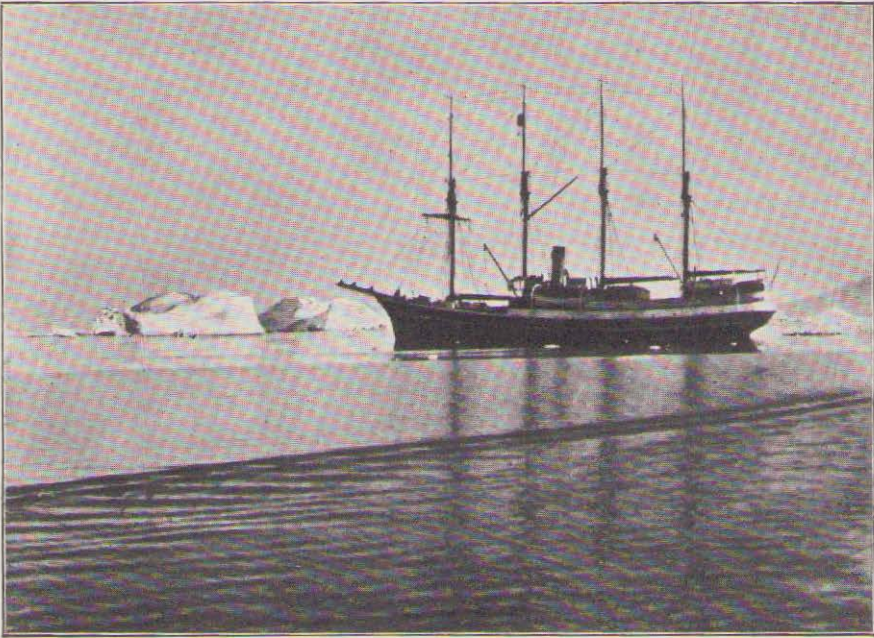
H. HAGERUPS FORLAG · KØBENHAVN

1923

TRYKT I
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD

	Side
INDLEDNING	7
SEJLADSEN TIL GRØNLAND	11
GODTHAAB	17
VED DISKØBUGTEN	30
UPERNIVIKS DISTRIKT	37
UMANAK	47
Ved Waigattet og Diskøbugten	50
Holstensborg	60
SØNDRE STRØMFJORD	64
SUKKERTOPPENS DISTRIKT	69
Godthaab samt Frederikshaabs Distrikt	72
JULIANEHAABS DISTRIKT	79
FÆRØERNE — HJEMKOMSTEN	95
EFTERSKRIFT	105
<hr/>	
KORT OVER GRØNLAND	106
OVERSIGTSKORT OVER DELEGATIONENS REJSE ...	107

Gertrud Rask ud for Sørkak.

I Efteraaret 1922 udtalte Indenrigsminister Kragh paa en Rejse i Nordjylland over for mig, at i den kommende Samling vilde Lovforslaget om Grønlands Styrelse blive forelagt Rigsdagen, og at det var hans Agt at foreslaa, at en Delegation fra Rigsdagen sammen med ham i den paafølgende Sommer skulde foretage en Rejse til Grønland for ved Selvsyn at sætte sig ind i Forholdene.

Ved Forslagets første Behandling d. 8. Febr. 1922 i Folketinget udtalte Hr. Zahle et Ønske i samme Retning. — Tanken fik ikke nogen overdreven gunstig Modtagelse i Pressen, idet en Del — særlig Provinsblade reagerede. Det maa dog bemærkes, at Nyheden gennem en Rigsdagskorrespondent havde faaet en noget uheldig Form, saaledes at man maatte antage, at det skulde være en hel Rigsdagsrejse foretaget med et større Dampskib alene til dette Formaal; altsaa omtrent som Rigsdagsrejsen til Island i 1908. En saadan Rejse vilde selvfølgelig være bleven meget bekostelig.

En saa omfattende Expedition havde aldrig været Tanken

men kun, at 2 Delegerede fra hvert af de 4 politiske Partier sammen med Ministeren skulde foretage Rejsen, og at denne skulde foregaa paa et af Grønlandshandelens Skibe, der frem og tilbage skulde befordre sin sædvanlige Last, saaledes at Udgiften til Rejsen, bortset fra Udrustning, i Hovedtrækkene vilde indskrænke sig til Kosten Ombord.

Da Rejsen endelig blev besluttet, viste det sig desværre, at Indenrigsministeren paa Grund af overvældende Arbejdsstof maatte opgave sin Deltagelse.

De af Partierne valgte Delegerede var for Venstre: Gaardejer Mads Degnbol, samt Gaardejer I. S. Vanggaard, der havde været Folketingsudvalgets Formand; for Socialdemokratiet: Lærer Kammergaard og Husmand I. P. Olufson; for det konservative Folkeparti: Landsdommer V. Pürshel, der havde været Folketingsudvalgets Sekretær, samt Grosserer Lemvig-Müller og for det radikale Venstre de to forhenværende Ministre: Zahle og Pastor Povlsen. Endvidere medfulgte Direktør for Grønlands Styrelse Daugaard-Jensen, Handelsef Lyngbæk, Skibsinspektør Thorsen, Formand for Sundhedsstyrelsen Dr. Tryde og efter Opfordring fra Medlemmer i Rigsdagsdelegationen fhv. Inspektør over Kolonierne i Sydgrønland O. Bendixen.

Skibet, hvormed Rejsen skulde foretages, var Handelens sidste Nybygning »Gertrud Rask«, ført af Kaptajn H. F. V. Hansen.

Det var bygget paa Nakskov Skibsværft og var af svært Egetømmer (dansk Eg) beregnet paa at skulle kunne taale Isskruninger, da Tanken var, at det med Tiden skulde overtage Sejladsen paa Østgrønland. Det var skonnertrigget og havde en Maskine, der udviklede 350 Hestes Kraft. Maskinmester: C. M. Jelstrup. Lasteevnen var 450 Tons, og det var saaledes ikke noget særlig stort Fartøj. Der fandtes 5 Passagerkamre, hvert med Plads til 2 eller 4 Køjer, en Officersmesse og en ret stor og hyggelig Spisesalon, holdt i lyse Farver. Over Fyldingerne i Panelet Grønlands Vaaben: en hvid Isbjørn paa blaa Bund og Skjoldet foroven en forgyldt Krone. I Spisesalonen var endvidere Billeder af Kongen og Dronningen samt af Hans Egede og Gertrud Rask. Paa Dækket fandtes en Dækssalon (Rygesalon) og forude Mandskabsrum og Messe. Skibet havde traadløs Telegraf, Telegrafist Sund. Det var et i

alle Henseender udmærket Skib, viste sig ogsaa paa denne dets første Rejse at være et godt Søslib og helt igennem til Ære for dansk Arbejde. Det skulde nu være vort Hjem i 2¹/₂ Maaned.

Grønland har været udforsket og berejst af henved 100 Expeditioner, deraf de allerfleste danske. Denne var den første med et egentlig politisk Formaal, nemlig en Undersøgelse af Befolkningens Økonomi- og Erhvervsforhold m. m., Kirke og Skolevæsen samt Landets Styrelse og Administration, særlig med Hensigt paa den i sidste Rigsdagssamling forelagte men ikke færdigbehandlede Lov om Grønlands Styrelse (den første Lov angaaende dette blev givet i 1908).

Som Følge heraf adskiller denne Rejsebeskrivelse, der for en stor Del grunder sig paa Dagbogsoptegnelser, sig fra de fleste andre ved, at den lægger noget mindre Vægt paa det egentlig turistmæssige, mere derimod paa ovennævnte Forhold, paa at belyse, hvor vidt fremskreden Kulturen paa nærværende Tidspunkt er, stifte Bekendtskab med de Folk, der styrer, samt gøre sig bekendt med Grønlændernes Følelser og Ønsker overfor det Land, der i 200 Aar har koloniseret og draget Befolkningen henimod evropæisk og dansk Civilisation.

SEJLADSEN TIL GRØNLAND

LØRDAG d. 30. Juni Kl. 10 Formiddag afgik »Gertrud Rask« fra Grønlands Handels Plads i København. Indenrigsministeren havde søgt at give Afskeden en festlig Karakter; en Mængde Gæster og Repræsentanter for Pressen fulgte med paa Sejladsen til Helsingør. Der var de paarørende Familier; ogsaa Folketingsmand Effersøe med Frue deltog.

Vi blev af en 5—6 Pressefotografer stillet op til Fotografering, Hr. Zahle foran Fronten med en stor Blomsterbuket i Haanden. Vejret var fortræffeligt. Kl. 12 indtog vi Frokost i Spisesalonen; det kneb med Pladsen og adskillige maatte staa op. Efter at Direktør Daugaard-Jensen havde budt velkommen, holdt Indenrigsminister Kragh en Tale, hvori han ønskede os Lykke paa Rejsfærden. Jeg takkede paa Delegationens Vegne og oplæste et Telegram fra H. M. Kongen. Telegrammet havde følgende Ordlyd:

Jeg ønsker Rigsdagsdelegationen en lykkelig Rejse til Grønland.

Christian R.

Vi indviede vor traadløse Telegraf ved at afsende et Takketelegram.

Ved Helsingør gik Ministeren og vore Gæster fra Borde. Delegationen raabte Hurra, som gengældtes fra Baadene, og derefter stævnede vi ud paa vor Rejsfærd alene.

Jeg var ved Afrejsen daarlig af Bronchitis, men den næste Dag var det noget bedre. Skagen saa jeg ikke. Vi passerede i herligt Vejr Hirtshals, langt ude, og jeg sendte en venlig Tanke til Hjemmet, der laa derinde. Senere paa Dagen dukkede Norges Klippekystr op; vi holdt os paa 4 Mils Afstand. Heroppe indhentede vi Selskabets Skibe: »Thorvaldsen« og »Ceres«. De havde for Modvind allerede været 10 Dage undervejs, og vi fik derved en Forestilling om, hvor vanskeligt det til Tider kan være at fare med Sejlskib. Vi gik saa nær, at Officererne udvekslede Bemærkninger.

Snart er vi i daglige Folder. Først stifter vi Bekendtskab med Officerer og Mandskab, og Indtrykket er det bedste. Vi holder om Morgen Gymnastik paa Dækket til stor Moro for os selv og Mandskabet, møder 5 Gange daglig ved Bordet, deraf de 3 til The eller Kaffe. Frokost Kl. 11, og Middag Kl. 5²⁰; det er snart lidt rigeligt.

Vi bor sammen Partivis. 2 om et Lukaf. Mads Degnbol og jeg, der kom sidst, har faaet det mindste; man faar Tøjet pakket ud, en Del hen-

gemt i Skabe og Skuffer i Lukafet. Det er slet ikke saa lidt. Vi havde af Direktøren til Vejledning for Indkøb og Indpakning faaet en Udrustningsliste, der havde en betydelig Størrelse. Først Undertøj, Flipper etc. til 2¹/₂ Maaned, 3 Sæt Tøj. Af Fodtøj: Gummistøvler, Fedtlædersstøvler, Vinterstøvler, lette Støvler, Galoscher og Tøfler. 1 Sweater, 1 Sæt Vadske-skinsundertøj, 1 Sommerfrakke, 1 Vinterfrakke, 1 Pels og en Oliefrakke. Det var næsten som til en Nordpols ekspedition. Dertil Toilettegenstande, Cigar, Tobak og Piber, Bøger, samt Chokolade og Bolscher til Grønlænderne.

Tiden gaar med Samtale, og ikke mindst Underretning om Navigation og Sejlføring, som Kaptajn Hansen giver med Elskværdighed og Taal-

modighed, da Spørgsmaalene af saa mange kan blive gentaget nogle Gange. Vi tilbringer adskillig Tid paa Kommandobroen, da der ikke er sat Grænser for, hvor vi maa opholde os. — Nogen Tid gaar med at føre Dagbog, og om Aftenen spilles en Del Bridge eller Lhombre.

D. 3. Juli passerede vi lidt over Middag Fair Hill — en Ø mellem Shetlands og Ørkeny Øerne, over 200 m. høj, ikke ret stor, høje Basaltklipper. Fyr paa hver Ende af Øen. Den virkede majestætisk ved sin ensomme Beliggenhed og sine ejendommelige og imponerende Klipper.

Paa Vej til Helsingør. Indenrigsministeren.

Man kunde i Nord skimte Øen Faula, samt den sydligste af Shetlands Øerne. Ørkenyøerne sees ikke, formedelst deres lave Beliggenhed. Fair Hill eller Isle ligger omtrent midt imellem de to Øgrupper.

Vi er nu i Atlanterhavet; der sendes gennem den Traadløse Telegram hjem til Indenrigsministeren. Vore Familier faar derved ogsaa en Meddelelse. Dønningerne bliver nu længere. Maagerne skifte. En ny Slags med lange smalle graa Vinger, Malamukken, en fortræffelig Flyver. Vi ser endvidere et enkelt Expl. af en i Atlanterhavet forekommende Art, af Søfolkene kaldet Jan van Gent — en Kæmpemaage.

Dagen efter haard Kuling og høj Sø. »Gertrud Rask« viste sig nu at være et godt Søskib. Men Skibets Bevægelser er dog for flere noget for store og uvante. Søsysten melder sig hos henvend Halvdelen af Delegationens Medlemmer; ogsaa jeg følte mig mindre vel, men klarede mig og mødte ved Bordet. Den eneste Dag jeg paa Turen mærkede noget i den Retning. Vor Gymnastik afløstes nu af Rundgang paa Dækket. Trods Vejret langt fra er af det sletteste, imponeres man dog af de lange Søer. En Flok Delfiner viste sig; men ingen Skibe, vi er uden for de sædvanlige Sejruter.

Den 6. Juli var det Pastor Povlsens Sølvbrullupsdag. Skibet blev smykket med Signalflagene, Mandskabet fri og i Søndagstøjet. Vi mødte om Morgen i Spisesalonen og afsang en Bryllupssalme, hvorefter vi lykønskede Sølvbrudgommen, der modtog os ved Køjen. Ved Frokosten holdt Pürshel Tale for Fredericiadagen. Ved Middagen, der havde en festlig Karakter, talte Zahle for Povlsen, der hjerteligt takkede alle for den udviste Opmærksomhed. Foruden de virkelige indløbne Telegrammer, havde Lemvigh-Müller forfattet en Del morsomme Telegrammer, som jeg læste op. — Vejret var nu blevet særdeles fint. Kaptajnen brugte Betegnelsen: Damesejlads. Vi har nu genoptaget Gymnastikken under Hr. Bendixens Kommando.

Hr. Zahle foretager Haandvægtsovelser.

Bendixen har været Løjtnant. — Om Eftermiddagen viste der sig Finhvaler i Skibets Nærhed, vi saa 4. Det var en meget interessant Oplevelse at se virkelige — store Hvaler plaske om os og sende Vandstraaler til Vejrs. Om Natten havde Styrmanden set en endnu større.

Vi betragtede Hvalernes Besøg som en Lykønskning til Pastor Povlsen.

Skibet fører næsten hele Tiden Sejl; beforder det ikke altid Farten, saa giver det dog en mere støt Sejlads. Stadig fortræffeligt Vejr, vi gaar 9 miles Fart. Søndag d. 8. August fik vi gennem den Traadløse Føling med »Hans Egede«, der kommer fra Grønland. Vi har skrevet Radiobrev paa indtil 100 Ord, som »Hans Egede« tager med til Hjemmet, Telegrafisten har derfor travlt. Om en god Uge hører de altsaa lidt fra os der hjemme.

Ved 7-Tiden passerede vi »Hans Egede« i det vidunderligste Vejr. Alle, der kunde være det, var paa Dækket. Paa H. E. var mange Passagerer, ogsaa kvindelige. Vi gik saa nær, at der med Lethed kunde tales fra Skib til Skib. Men alle var

for opfyldt af Øjeblikkets Stemning til at tænke paa Samtale. Vi raabte paa hvert Skib 3 kraftige Hurraraab for hinanden, der blev kippet med Flagene, og Kaptajnerne gav 3 Stød i Dampfløjten, og saa stævnedes vi hver sin Vej under dyb Tavshed. Det var et meget stemningsfuldt Møde, og det varede lidt, inden Samtalen kom i Gang igen. Det var det eneste Skib, vi mødte fra Skotland til Grønland, og det var vort eget Skib under det danske Splitflag.

Den første Morgenbeskæftigelse er at stille Uhrene tilbage 15—25 Minutter, eftersom vi er gaaet fremad. Ydergrænserne har været 165 og 220 Sømil. Hver Middag, naar Solhøjden er taget, afsættes Skibets

Kaptajn Hansen.

Plads med en Tegnestift paa et udmærket Orienteringskort over Nordatlanten med Danmark og Grønland. Kortet hænger paa Kahytstrappen, og vi har det saaledes stadig for Øje.

Den 9. August holdt vi Møde i Spisesalonen for at faa lagt Rejseplan. Jeg ledede Mødet; Pürshel førte en Protokol. Direktør Daugaard-Jensen havde udarbejdet Forslag til en Rejseplan. Inspektør Bendixen ligeledes.

Mødet varede med Kaffe-pause det meste af Eftermiddagen. Det sluttede med Nedsættelse af et Udvalg, bestaaende af Direktøren, Inspektøren og mig. Næste Dag lykkedes det at blive færdig.

Vi fik lagt og nedskrevet en meget detailleret og omhyggelig Plan med den fornødne Tid til Sydgrønland, hvor Erhvervsforholdene er mest sammensatte. Efter Planen skulde vi være i København omkring den 15. Septbr. og dog have Tid til et 3 Dages Besøg paa Færøerne. Imidlertid kan daarligt Vejr sinke os og ødelægge Planen, der er lagt med en meget nøje Iagttagelse af Tiden; kan Planen gennemføres, vil vi faa set det allermeste af Vestgrønland. Sædvanlig kommer det daarlige Vejr sidst paa Tiden, og der var derfor nogen Stemning for at have set det sydligste Distrikt, Julianehaab først.

Vi nærmede os Kap Farvel og fik nu Blæst og høj Sø, hvad der er det sædvanlige paa disse Breddegrader; under Kap Farvel plejer Søen at være meget urolig. Den 10. om Eftermiddagen fik vi Kap Farvel Kysten i Sigte. Heldigvis var det, hvad der ogsaa skal være sjældent, klart Vejr under Kap Farvel. Vi var paa 6 danske Mils Afstand, men Landet laa meget tydeligt. Det er mægtige Fjælde, over 6000 Fod høje. Jeg havde tænkt mig dem mere afrundede, omtrent som de fleste af de vestnorske Fjælde, men det var spidse, forrevne, kun delvis snedækkede Tinder, som Alpernes. Det var et smukt og storslaaet Syn; og dette Land var altsaa Grønland — og det var vort. Dermed forenede sig den velgørende Følelse efter saa mange Dages Sejlads atter at se Land. Ved Kap Farvel møder man Drivisen fra Østkysten, men denne Gang var Landet isfrit, hvad det undertiden først er senere. Vi saa kun en enkelt Isskodde. — Nogen særlig Forøgelse af Kulden har vi ikke mødt; det er vel bleven koldere, men ikke generende, samme kølige Blæst er særdeles almindelig i Danmark. Det var i Dag vor udmærkede Fører Kaptajn Hansens Fødselsdag. Jeg holdt ved Middagsbordet Festtalen.

Inden vi rundede Kap Farvel og desværre derefter mistede den traadløse Telegrafforbindelse med København havde jeg den Glæde at modtage et Telegram fra en Vælgerforsamling i min egen By Hjørring, hvorved ogsaa Indenrigsministeren var til Stede og samtidig faa Hilsen fra min Hustru og Datter.

— Vi sejler nu i Davisstrædet og har mødt de første Isbjerge. Ogsaa dette første Syn af Isbjerge virker stærkt betagende. Det største var paa lang Afstand, men saaes paa Grund af det klare Vejr særdeles godt. Vi passerede forbi et, som Kaptajnen kaldte »raaddent«. Fra hvert Hjørne af Bundkolossen stod der 4 Toppe til Vejrs af de særeste og mest fantastiske Former. Men hvor var Isen dog fin og skær i Farven. Det er mærkeligt at tænke sig, naar man ser disse kæmpemæssige Iskolodser, at der er 7 Gange saa meget under Vandet. Vi blev overfaldet af Taage med stille Vejr, men meget stærk Dønning, saa Skibets Bevægelser er betydelige. Vi er nu norden for Storisens Zone.

Inspektør Bendixen holdt Foredrag i Rygesalonen om Godthaab Distrikt, bagefter veksledes en Række Spørgsmaal og Svar. Det er en udmærket Maade at komme ind i Sagerne paa; og det er Mening, at saadanne Møder skal gaa forud for Ankomsten til hvert Sted.

GODTHAAB

Om Morgenen Fredag den 13. Juli fremdeles Taage, men Kaptajnen satte Kurs mod Land, da dette som oftest er taagefrit. Navigation i Grønland er ofte vanskelig. Der findes hverken Fyr eller Sirener, kun nogle Sømærker for at anløbe Havnene (Naturhavne) og kaste Anker. Dertil kommer, at Kompasmisvisningen er enorm og meget variabel. Landet er dog nu ret godt opmaalt, saa man har ganske gode Kort. — Skibsførernes Erfaringer er samlet af Garde i hans Bog: Besejlingen af Grønland, der er den væsentligste Kilde for Navigation. Ellers oplærer Skibsførerne deres Afløsere, og ingen kommer til at føre Handelens Skibe, uden han har lang Erfaring i Besejlingen. Følgen af dette er, at trods de vanskelige Forhold er Forlis af Handelens Skibe saa godt som ukendt. Styrelsen maa dog leje Skibe, da Handelen ikke har Tonnage nok i egne Skibe. Af de lejede Skibe forliste det svenske: »Bela« under Kongens Besøg i Forfjor. — Det viste sig, at vi var kommen en Del for nordlig og gik nu ned langs Kysten og nærmede os Godthaab i straalende Solskin. Atter blev jeg overrasket over de storslaaede Fjeldformationer. Særlig bekendt er Sadelen og Hjortetakken 4000 Fod høje Fjelde. Den første af stor Skønhed med mange Spidser, den sidste kegleformig. Alle Kikkerter var nu rettet mod Godthaab. Kolonien ligger skraanende ned mod Fjorden, saa alt kan overses fra Søen. Godthaab er Grønlands Hovedstad. Her findes Seminariet, hvis smukke og store Bygning opført 1907 ligger øverst oppe og dominerer Byen, længere nede Kirke og Præstebolig, Inspektørbolig, Handelshuse, Lægebolig, Lærerboliger og saa hele den uofficielle Del af Byen.

Til at begynde med var vi ikke opdaget, man har jo endnu ikke den Traadløse, og Skibes Ankomst er fremdeles ikke saa særdeles almindelig, men saa begyndte Flagene at gaa til Tops. De mange Splitflag fra de offentlige Bygninger og Stubflag fra de øvrige Huse; ogsaa adskillige Grønlænderhuse højste Flag. Det var smukt og betagende at se dette Væld af vort gamle Flag blive hejst og byde os velkommen til Grønland.

Vi kunde, som vi nærmede os, se Grønlænderne samle sig, kende deres maleriske Dragter; og nu gik alt ned mod Skibsbroen, de Danske i Spidsen. Fra Flagbatteriet lød nu Saltskuddene, som blev besvaret fra »Gertrud Rask«; det gjaldede ordentlig mellem Fjældene.

Nu gik Inspektørens Baad ud med Embedsmændene med Familie, og snart stod de paa Dækket. Inspektør Harries i Uniform, en meget stilfuld og sympatisk Repræsentant for Embedsstanden, Provst Balle med Frue (jeg havde faaet en Rose af Indenrigsministeren til den første Dame, jeg traf paa Grønland, det blev Provstinden), Kolonibestyrer Simoni med Frue, Pastor Høegh med Frue, Pastor Vestergaard, Læge Børresen o. fl. Der blev Præsentation, Hilsen og Snakken. Og sikken en Varme det var, omkring 20° C. havde man haft nogle Dage, de fleste mødte uden Overtøj; Pastor Høegh og enkelte af de unge i hvid Anorak (Bluse) og Straahat. Damerne i Sommertoiletter. Som Tegn paa det gode Vejr, mødte de grønlandske Myg allerede ude paa Dækket. Vore Begreber om Grønland blev straks noget forvirrede.

Godthaabs Havn eller Red for store Skibe ligger et Stykke fra Byen. Nu gik Turen derhen, og snart laa vi for Anker mellem høje Klippemure. Fjordene har som oftest en stor Dybde lige ind til Fjeldmuren. Embedsmændene tog fra Borde, og Kl. 7½ gik vi i Land. Vi fik nu først Foden paa Grønlands Jord, modtaget af Inspektøren. Først gik vi forbi det smukke *Monument for Kongens og Dronningens Besøg* i Forfjor. Jeg maa her indskyde den Bemærkning, at efter hvad vi hørte allevegne, har Kongen og Dronningens Besøg gjort et dybt Indtryk paa den grønlandske Befolkning og i høj Grad bidraget til at styrke Forbindelsen mellem Grønland og Hjemlandet.

Vi gik nu paa officiel Visit; først hos Inspektøren udenfor hvis smukke Bolig, der vajede et stort Splitflag. Jeg maa her bemærke, at alle danske Embedsmænd i Grønland bruger Splitflaget, naar der flages ved officielle Lejligheder; ligeledes fører deres Motorbaade altid Splitflaget. Det er vist ikke strengt reglementeret, men saaledes er det gammel Skik, og vi og Grønlænderne har derfor Lejlighed til allevegne at se vort smukkeste Flag.

I Inspektørboligen hænger i Kontoret store Kongebilleder fra Frederik d. Sjette til vor nuværende Konge. (Inspektørstillingen blev 1782 oprettet af Fr. VI som Kronprins). En Grønlænderinde (Kivfak) bragte Vin paa Bordet, Inspektørens Familie er i Danmark og Inspektøren bød os nu velkommen til Landet og udtalte gode Ønsker for vor Rejse. Jeg takkede paa Delegationens Vegne. Derefter gik Turen til Provstens, som bor i den store Seminariebygning. Provst Balle, af den bekendte

Præsteslægt, født i Grønland, gør et ungt og spænstigt Indtryk trods sine halvthundrede. Men en Provst i Grønland skal ogsaa være en Mand, der kan komme omkring, naar han skal tilse sit Provsti, der strækker sig fra Holstensborg til Kap Farvel (i lige Linje 125 danske Mil) selv om det meste af Turen foretages ved Sejlads i Motorbaad. Vi drak Kaffe i de smukke og hyggelige Stuer, atter opvartet af Kivfakker i grønlandsk Dragt. Intet gjorde paa mig et saa stærkt og fra Hjemlandet afvigende Indtryk, som da vi ved Landstigningen saa Grønlænderne i deres male- riske Dragter. Vel kendte man dem godt efter Billeder og fra Operaen Kaddara, men alligevel se dem her, det virker meget ejendommeligt, alle disse stærke Farver med den graa Klippe som Baggrund, og særlig da Kvindedragten. Over Anorakken (Blusen, rød, blaa eller broget Bomulds- tøj) er ofte som Krave bredt en vidtløftig og smuk Perlebesætning — og saa Støvlerne — Kamikerne — af Sælskind, men farvede røde, eller røde og hvide. Kamikerne, der er et særdeles praktisk Fodtøj, særlig paa stenet Grund, bruges forøvrigt ogsaa af de Danske til daglig Brug; Ben- klæderne af Sælskind med kulørte Striber. Mest ejendommeligt virker det dog at se disse Kvinder gaa omkring i Stuen mellem europæisk klædte Mænd og Kvinder. Mændenes Dragt er blaa Bomuldsanorak, Klædes Benklæder og Kamiker af Sælskind, kun om Vinteren Skindtøj.

Efter at have drukket Kaffe besaa vi Seminariet, der har store lyse Klasseværelser og en stor og moderne Gymnastiksal med samme Red- skaber, ogsaa Ribber, som her hjemme. Ogsaa Provstens Gedestald og Hønseri fik et Eftersyn. Alle Danske holder Geder og Høns. Gederne løber frit omkring i Byen og nærmeste Omegn, og der var rigeligt med Græs eller i al Fald tilstrækkeligt. Vinterfoder maa tilføres fra særlig græs- rige Pladser, hvor der bjerges Hø. Derefter besaa vi Seminaristhusene, hver noget forskellige og med sin særlige Økonomi, det ældste lugtede noget grønlandsk. Der var for Tiden Ferie, saa vi traf kun faa Semina- rister, der gennemgaaende gjorde et tiltalende Indtryk. De allerfleste var af Blandingsracen, der har vist størst Intelligens og Fremdrift, og paa hvilken Grønlands Fremtid maa bygges.

Derefter besaa vi de øvrige Monumenter. Først Mindestenen over Grønlændervennen Inspektør Dr. *Rink*, der reformerede saa meget i Grøn- land og fik Forstanderskaberne, det første Forsøg paa at drage Grøn- lænderne med ind i Landets Styrelse, indført. Derefter gik Turen til *Jorgen Brøndlunds* Monument, den udmærkede Grønlænder, der døde paa Mylius Eriksens Ekspedition. Tilsidst til *Hans Egedes* Monument af Bronze i overnaturlig Størrelse. Kopi af Statuen ved Marmorkirken og rejst paa en høj Klippe, synlig over hele Byen og langt ud paa Fjorden.

Paa Vejen op til Inspektørboligen hilste vi paa en stor Forsamling af Grønlændere, foran hvis Front stod den gamle 81aarige Lars Møller, indfødt Grønlænder af Blandingsracen; i mangfoldige Aar Redaktør af Grønlands Avis og Bogtrykker. Han har udrettet meget for Grønland og Forholdet til Danmark, højagtet af Danske og Grønlændere, Ridder af Dannebrog, og har Fortjenstmedaljen i Sølv. Hans Øjne straaledede af Glæde ved at se os, og han rystede hjerteligt vor Haand og bød os velkommen. Grønlænderne hilste os med Hjertelighed og aabenbart da ogsaa en Del Nysgjerrighed. — Sidst gik Turen til Kolonibestyreren Hr. Simoni, der bebor en gammel solid Kampestensbygning med mer end alentykke Mure; rundt omkring ligger en Mængde Huse tilhørende Handelen, alle opførte af Kampesten i Ler. Hr. Simoni førte os ind i sine rummelige og hyggelige Stuer, hvor vi hilste paa hans Frue, født Bistrup, dansk, men født i Grønland (Datter af Kolonibestyrer Bistrup). Vi fik Vin og Cigarer, Kager etc. De er bekendt som gæstfrie Folk, og vi fik overalt Indtrykket af Glæde over vort Besøg. Vi saa her den første Have i Grønland. Jorden var tilført, og i høje Bede dyrkede man Majroer, Rødbeder, Kaal, Rabarber. I Mistbænk Salat, Radiser, Spinat og Persille, kraftig udviklet. Vi saa endvidere Gedestald, Hønseri — og to Køer og en Tyrekalv, som Hr. Simoni havde ført med fra Julianehaabs Distrikt, de eneste Kreaturer udenfor Julianehaabs Distriktet.

Efter Besøget hos Simoni gik vi over Fjeldet, $\frac{1}{2}$ Times Gang til Havnen. Det var interessant at se Isskuringerne, alle pegende mod Havet, og i Klipperne var der i samme Retning flade Strækninger, som udtørrede Elve; der har paa et senere Tidspunkt Bræerne gaet. Vegetationen var næsten kun Revling. Til Vejvisning var der rejst Varder af Sten.

Næste Dag Motorbaadstur til Udstedet *Kangek* og til Hans Egedes Boplads. Kl. 8 startede 2 Motorbaade (Inspektørens og Provstens) ud mod Skærgaarden. Vi løb ind i et af de utallige Sunde, ganske snævert, og laa nu foran et »Udsted« (Landsby). Af Grønlands 14000 Indbyggere bor de 11000 ved *Udstederne* og *Bopladserne*, de sidste uden Butik. Ned af Klippen kom Udstedsbestyreren, Bertelsen (Handelens Repræsentant), dansktalende Grønlænder og tog imod os. Vi besaa Udstedets solide Bygninger og hans hyggelige Stuehus. Paa Væggen Billeder af Hans Egede og Gertrud Rask, Provst Balle og vort nuværende Kongepar, Udstedets Beboere samledes snart og hilste os. Vi købte Kaffe til dem, og den blev tillavet og drukket med det samme.

Vi besaa først »Spækhuset«. Spækket flænses jo af Sælerne og sælges til Handelen og er Hovedindtægten eller var det for de fleste Grønlændere, tidligere næsten den eneste. Det friske Spæk salter Udstedsbestyreren

straks ned i Tønder, der fragtes til København, og her afsmelttes Olien paa Grønlands Handels Plads og skal nu gennem den nye Oliefabrik omdannes til Spiseolie, særlig til Margarinefabrikationen. Den ikke helt friske Spæk afsmelttes inde ved Kolonien i det derværende Transmelteri, og afgiver Tran af en mindre god Beskaffenhed. Vi besaa dernæst Pakhuset, hvor Udhandlingsvarerne til Grønlænderne opbevares, her er de almindelige danske Kolonialvarer, desuden de uundværlige Rifler og Haglbøsser, samt Krudt, hvis store Mængde opbevares i et noget bortliggende Krudthus. Desuden tørret Rugmelssigtebrød, Skonrogger, der opblødt i Vand og let opbagt smager fortrinlig. Ovenover Pakhuset paa Loftet findes Butikken. — Bygningerne er, efter hvad vor Vejleder paa Turen, Inspektør Bendixen, sagde, typiske for et mindre Udsted.

Lemvigh-Müller fik hurtig købt nogle Dukker og Bolscher og omdelt til Børnene til megen Glæde. I Godthaab fik han den første Eftermiddag, da vi var hos Provsten, os med over i Gymnastikhuset, hvor der var Basar til Fordel for et Børnehjem. Der var fuldt af Grønlændere, der langtfra alle havde Raad til at købe. Vi fik ved fælles Sømmenskjud paaklædt en halv Snes Børn, som Pastor Høegh udpegede for os. Lemvigh-Müller satte dem op paa Bordet og fik dem paaklædt, medens Børnene baade græd og lo, og afleverede dem derpaa til Forsamlingen; han fik da ogsaa en Klapsalve. Han sagde: Jeg er Onkel fra København. Det blev oversat og hed paa Grønlandsk: »Agga Københavnermit«, under hvilken Betegnelse Lemvigh-Müller gik under Resten af Opholdet i Godthaab.

Vi besaa nu Husene i Kangek. Inspektør Bendixen betegnede Byen som et daarligt Udsted. Vi saa enkelte gode Huse med solide Jord- og Stenvægge med Paptag og Brædebeklædning indvendig, ordentligt Vindue etc. Men en Del var kun Jordhuse efter gammel grønlandsk Maner, og hvor man næsten skulde kravle gennem Indgangen. De fleste havde dog Trægulv. Træhuse som i Godthaab fandtes ikke. Men man maa dog ogsaa huske, at det ikke er mere end 1—200 Aar siden, at Grønlænderne stod paa Stenalderstandpunktet. I gamle Dage tog Grønlænderne om Sommeren Taget af deres Huse og boede i Telt. Huset fik da en grundig Udluftning, nu bruges dette ikke mere. Til Gengæld har man saa Brædebeklædning indvendig, som kan vadskes. Renligheden kunde efter vor Formening have været bedre. Tuberkulosen har her som flere Steder i Grønland ret udbredt, og Befolkningen forstaaer for lidt Hygiejne; der spyttedes saaledes allevegne.

Kolonibestyreren betegnede senere Kangekerne som staaende en Del tilbage. De havde heller ikke Sans for at spare og samle Forraad, naar de havde god Fangst.

I Aar var Hvidfiskfangsten (en Slags Grindehvalfangst), der som oftest giver godt, slaaet næsten helt fejl; og Stemningen forekom noget trykket.

Kirken var meget tiltalende, opført af Hernhuterne, der virkede i Landet til Aar 1900 og var meget nidkære Missionærer og fromme Mænd, men holdt meget streng Kirketugt og søgte at samle Befolkningen i store Masser til enkelte Pladser, hvilket er ret uforeneligt med Fangerlivet og stærkt svækkende for Erhvervet, og derfor var Befolkningen

ofte meget fattig paa disse Steder. — I Kirken var et Orgel, det var næsten mere, end man kunde tænke sig. Det var et forfærdeligt Rasleværk, men det var rørende at se og høre en Fanger, Christian Tobiassen, spille paa det; endda efter Noder. Grønlænderne har en mærkværdig musikalsk Sans. Men det var jo et mærkeligt Spil. Han maatte træde ganske voldsomt for at skaffe Luft til de utætte Piber, det saa næsten ud,

Grønlandsk Kirkegaard.

som han sparkede ud efter en Hund; en Gang imellem lød der et hæst Fut ud af en af Piberne; og dog virkede denne Scene, der andre Steder vilde være af komisk Art, gribende; se denne fattige Fanger med dyb Alvor og Andagt spille i den lille alvorlige Kirke. Vi fandt forøvrigt Orgel i næsten alle grønlandske Kirker og gennemgaaende af god Kvalitet. Dette svarede til Stedets Fattigdom.

Christian Tobiassen fulgte med os paa Resten af Turen som kendt Mand ved Sejladsen gennem de bugtede Sunde og tjente en Dagløn. Han var saa glad og hjælpsom, og saadan er for største Delen Grønlænderne, hvilket gør, at de Danske kommer til at holde af dem. Vi saa hans forholdsvis pæne Hus og hans to voksne Døtre; han var Enkemand.

Ovenover Kirken var Skolen, den var selvfølgelig tarvelig, men dog ganske net. Der hang nye gode Kort over Grønland og Danmark.

Ovenpaa en Klipperyg laa nogle Stendynger, enkelte med et Trækor, det var de dødes Have, hvis den kan betegnes saaledes. Ligene

kan ikke begraves, man lægger dem, som oftest i Kiste paa den nøgne Klippe og bedækker dem med en god halv Alen Sten, saa Hundene ikke kan faa Adgang. Det gjorde et alvorligt Indtryk at se en saadan Kirkegaard.

Da vi skulde af Sted, havde Udstedsbestyreren iført sig sin hvide Anorak med Kommuneraadspolitiskiltet paa Armen (et Messingskjold med Grønlands Vaaben). Han var Formand for Kommuneraadet og havde i den Tid, han havde været der, udrettet en Del, faaet anlagt en Bro og ordentlige Gangveje.

Vi sejlede nu til *Hans Egedes Boplads*. Her boede Hans Egede fra 1722 —28 (Stedet hedder Igdluermerit), inden han flyttede ind til det nuværende og bedre beliggende Godthaab. Vi saa Fundamenterne af hans Hus. Der er rejst en Mindestøtte paa Stedet. Vi spiste der vor medbragte Frokost. Vore Grønlandske Motorfolk hentede fersk Vand og lavede Kaffe paa Primus. Derefter sejlede vi igennem en Mængde Krinkelkrog-sunde tilbage til Godthaab.

Om Aftenen var der Selskab og Bal om Bord. Samtlige Danske og nogle af de mere fremragende Grønlændere, deriblandt Lars Møller, Pastor Høegh, Bogtr. Lyng m. fl. var inviteret om Bord og ikke at forglemme Landsraadets Medlemmer. Raadet var for Tiden samlet (Landsraadene, to i Grønland, indført 1908 ved Loven om Grønlands Styrelse). Spisningen foregik i et Telt paa Dækket, da der ikke var Plads til saa mange i Salonen. Det var staaende Soupé. Inspektør Harries rettede en Velkomst til Rigsdagsdelegationen, ønskede os en lykkelig Rejse og udtalte Haabet om, at den maatte hjælpe til en yderligere Tilnærmelse mellem Hjemlandet og Grønland. Jeg takkede paa Rigsdagsdelegationens Vegne og for de første gode Auspicier, den fortræffelige Modtagelse i Godthaab, i Forbindelse med det gode Vejr, bemærkede at denne Rejse var en alvorlig Studierejse, som vi ikke var gaaet ind til uden Forberedelse, og sluttede mig i Særdeleshed til det af Inspektøren udtalte Ønske om en yderligere Tilnærmelse mellem Danmark og Grønland. — Efter Soupé'en var der Bal paa Dækket. Der blev mest danset »grønlandske« Danse, hvilke omtrent er som de gamle Danse paa Landet hjemme, de har ogsaa lært Dansen af os; den oprindelige grønlandske Dans Trommedansen, danses ikke siden Kristendommen er indført. Det virkede atter mærkeligt at se de grønlandske Kvinder i deres maleriske Dragter deltage i Dansen, som foregik til Harmonika. Det kneb med Rigsdagsmændenes Deltagelse, kun Olufson viste sig som en hel Dansemester.

Næste Dag var det Søndag, og om Formiddagen var de fleste af Delegationens Medlemmer til grønlandsk *Gudstjeneste*. Kirken i Godthaab er

meget smuk og rummelig, bygget af Træ og bærende Spir. Over Døren et tiltalende Maleri af Hans Egede, der efter Landstigningen paa Grønlands Jord kaster sig paa Knæ i Bøn til Gud. Paa Væggene Marmorrelieffer af Hans Egede og Gertrud Rask og af den forrige Præst — Fader til Provsten — Nikolaj Edinger Balle, som ligger begravet paa Kirkegaarden.

Kirken var fuld af Grønlændere, da der var Konfirmation. Seminaristerne sad i deres hvide Anoraker op imod Alteret, de var en Slags Korsangere. Det var gennemgaaende smukke Folk i god Legemstræning; naar de rejste sig op, foregik det med samme Hurtighed som en gymnastisk Bevægelse. Orgelet spilledes fortræffeligt af den bekendte Organist og Komponist Jonathan Petersen, en meget fortjenstfuld Mand. Grønlænderne er jo fødte Sangere, og det var en stor Glæde at høre deres stærke og rene Sang. Melodierne var væsentlig de danske, og det var muligt efter Salmebogen at synge med paa Grønlandsk, da Ordene blev udsunget som de stod i Salmebogen, hvoraf vi fik udleveret Eksemplarer, ligesom der var sørget for reserveret Plads til os. Gudstjenesten var iøvrigt en ligefrem Oversættelse af den danske. Af Pastor Høeghs Tale forstod vi ikke et Ord; den generedes forøvrigt af en stærk Hosten; der herskede for Tiden en Forkølelsesepidemi. De 24 Konfirmander forærede vi hver en Krone; det er en Del i Grønland. Zahle havde af Hegel faaet en hel Del Eksemplarer af »Juleroser« med, og af disse fik Børnene hver et Eksp. Det vakte stor Glæde.

Alle er enige om, at Kristendommen har været til stor Velsignelse for Grønlænderne. De gaar næsten alle i Kirke hver Søndag; derfor hørte vi ogsaa lidt Barnegraad under Gudstjenesten. Moderen, der har et spædt Barn, vil ikke blive hjemme.

For dette efter vore Forhold mindre velstillede Folk er Forvisningen om et bedre Liv efter dette en stor Trøst, og de tager Paalægene om Sagtmodighed og Taalmodighed og om at være gode mod sin Næste paa en mere bogstavelig Maade end de fleste hos os. Paa Østkysten, der sidst er kristnet, var Mord ikke sjelden, dette er nu ganske ophørt. — Forbrydelser er da ogsaa næsten ukendt i Grønland og Straffen efter grønlandsk Ret meget mild. Anvendte man Straffe som hos os, vilde de slaa et Menneske helt til Jorden. Juleaften og Kongens Fødselsdag uddeles Gaver fra Butikken, og Straf for Forseelser bestaar undertiden i Nægtelse af en saadan Gave, og dette føles som en meget stor Skam for vedkommende. Derfor er der ogsaa Forskel paa dansk og grønlandsk Ret. Fængsler findes ikke. — Trods mindre økonomiske Kaar og undertiden Fattigdom føler de fleste Grønlændere sig dog som lykkelige Mennesker.

Om Eftermiddagen var hele Delegationen til dansk Gudstjeneste. Provst Balle holdt en udmærket Prædiken over Dagens Tekst: Betspisingen af de 5000 og kom derved ogsaa til at strejfe Erhvervsforholdene. Han nedbad Velsignelse over vor Rejsefærd.

Efter Gudstjenesten drak en Del af os Kaffe hos den danske Lærer Nissen,, der underviser i Dansk ved Seminariet. Han bor i et nyt opført og meget smukt Træhus. Det var særlig oplivende paa disse Breddegrader at se den smukke Stuekultur af Blomster, som Fru Nissen havde bragt til Veje. Derefter besaa vi Handelens Huse under Hr. Simonis Vejledning. Bygningerne, alle af Kampestenmur, er betydelige. Vi saa her et stort Transmelteri, hvor den ikke helt friske Spæk afsmeltes; og vi saa, hvad der er noget ret Nyt, Indhandlingshuset for Fisk. Tidligere fiskede Grønlænderne ikke noget videre. Nu er dette under de Danskes Vejledning bleven en betydelig Indtægtskilde. Særlig Professor Adolf Jensen har her indlagt sig Fortjeneste med at faa Fiskebankerne undersøgt og Fiskeriet sat i Gang. Det var ogsaa paa Tide, man fik et nyt Erhverv, da Sælfangsten i Syd-Grønland er i Tilbagegang. Befolkningen er tiltaget, og Anvendelsen af Riflen har ikke været gunstig for Sælen, der ogsaa skydes i Yngletiden. Butikken er her af en betydelig Størrelse og ligner nærmest en stor dansk Landhandel. Ved Indgangen findes Inspektørens Opslag med Prislister.

Vi gik derefter over i Islandsdalen, Godthaabs Fattigkvarter. Vi var inde i flere Huse, men de var baade renlige og pæne og langt bedre, end Husene i Kangek. En Del af Kangekerne laa her ovre i Anledning af Konfirmationen. Der var derfor en hel Del Telte. Enkelte Familier havde dog nøjedes med at vælte Konebaaden omkring og bruge den som Telt.

Vi traf her en grønlandsk Skønhed af Blandingsracen. Hun var meget smuk og havde et fuldstændig dansk Udseende, men hun kunde ikke et dansk Ord. Hendes Moder, der var nærværende, var øjensynlig stolt af Datteren. Det virkede mærkeligt at se hende forsvinde ind i et af de mere tarvelige Grønlænderhuse.

Vi mødte nu til Middag hos Kolonibestyrer Simoni. Der blev holdt en hel Del Taler, den bedste maaske af Fruen, der sagde, at her oppe plejede man til sidst at udbringe »en Skaal for dem der hjemme«. De danske i Grønland har jo ofte ikke blot fjernere Familie, men Forældre, ja deres Børn der nede til Undervisning. Fru Simoni mente, at vi ogsaa nu vilde kunne deltage forstaaende i denne Skaal. Den blev drukket i dyb Tavshed, medens hver især sendte en Tanke hjem. — Middagen bestod af brun Suppe med Matak, Rensdyrsteg, Ost, Smør og grønlandske Radiser. Indlandis tilsat med grønlandsk Mælk og Æg.

— Det var jo interessant. Rensdyrsteg er særdeles velmagende. Men det mærkeligste er Matak. Det er Huden som skrælles af Hvidfisken (en Hvalart, ligesom Grind og Delfin). Det smagte nærmest som Champion og var meget velmagende. Det mærkelige er, at denne Hud ogsaa kan garves og ligner da et Stykke Saaleleder.

Efter Middagen fulgte vi alle med Provsten over i Gymnastiksalen. Her var samlet et stort Sangkor af Grønlændere under Jonatan Petersens Ledelse og Orgelledsagelse til en Del af Numrene. Forøvrigt var Provst Balle Arrangør. Til Stede var en Del Grønlændere, deriblandt Landsraadets Medlemmer. De grønlandske Sangere ca. 30 i Tal, alle i deres Nationaldragter, Kvinderne forrest, sang fortræffeligt. Der var en Del grønlandske Sange, hvoraf en forfattet af Landsraadsmedlem Kateket Henrik Lund fra Julianehaabs Distrikt — en Parodi paa Baadmotoren, naar den ikke rigtig vil gaa. Motorens Hakken, Futton og Susen blev ualmindelig troværdigt gengivet; den høstede stort Bifald. Grønlænderne har fortræffelige Efterlignelsesevner og megen Sans for Folks smaa Ejendommeligheder, som de formaar at parodere og gengive ved træfsikre Navne.

Men det mest betagende var dog 3 Sange, der var vort Fælleseje: Kong Christian, Der er et yndigt Land og en Grønlands Sang til det fælles Flag under Melodien: Hil dig vor Fane. Grønlænderne synger flerstemigt, og vi danske sang med, alle staaende første Vers af Kong Christian og dernæst ligeledes: Der er et yndigt Land. Det var særdeles betagende; hver Part syngende med af fuld Kraft og paa hver sit Sprog, men de samme Ord til den samme Melodi og under vort fælles gamle Flag, der var ophængt over vore Hoveder. Man maatte være et Stenmenneske, om man ikke i et saadant Øjeblik blev noget blød om Hjertet.

Sangen til Melodien: Hil dig vor Fane, er ikke en Oversættelse af Sangen, men har en særlig grønlandsk Tekst forfattet af Jonatan Petersen. Der er stor Grund til fra dansk Side at glæde sig over den grønlandske Tekst, og at denne Sang er digtet. Provst Balle oversatte. Jeg kan ikke garantere for den nøjagtige Ordlyd, men noget af den lød omtrent saaledes:

Vort Flag er rødt, er højrødt.
Dets Kors er straalende hvidt.
Det er dette, som Danske og Grønlændere
har til fælles Bannermærke,
Det er det, som Danske og
Grønlændere elsker højt.

Pastor Povlsen holdt, grebet af Øjeblikkets Stemning, en meget smuk Takketale, hvori han til Slut udtalte Haabet om, at Grønlænderne og

de Danske maatte vokse hinanden nærmere under det fælles Flag. — Bag- efter var der Dans i Gymnastiksalen og Smørrebrød inde hos Provstens, og først Kl. 2 var vi hjemme paa »Gertrud Rask«.

Næste Formiddag blev de fleste af os om Bord paa Skibet. Kl. 1 mødte vi i Landsraadssalen til *Forhandling med Landsraadet*. Der er 2 Landsraad et for Nord og et for Syd Grønland. Moderne ledes af Inspektøren. Landsraadene er raadgivende og skal udtale sig om Sager af større Betydning for Landsdelen. Medens tidligere de Danske og Grønlænderne sad sammen i Forstanderskaberne (oprettet 1862), blev de Danske helt udelukket ved Loven af 1908. Dette var en stor Fejl, som nu bliver rettet. Det er den bedste Maade paa at faa Samarbejde mellem Danske og Grønlændere og faa talt ud om de Misforstaaelser, der kan opstaa. Den særlige danske Tjenestemandrepræsentation bliver til Gengæld ophævet.

I Landsraadsbygningen er tillige Bogtrykkeri. Bogtrykker Christoffer Lyngø; han taler fortræffeligt dansk, har et helt dansk Udseende, og gør et intelligent Indtryk. Her trykkes *Grønlands Avis*, der udgaar en Gang om Aaret i et stort Hæfte og uddeles gratis til hele Befolkningen. Den har i de mange Aar under Lars Møllers Ledelse bidraget meget til Oplysning blandt Grønlænderne. Man lavede meget smukt Bogtrykkerarbejde. — Landsraadsrådet var særdeles interessant. Christoffer Lyngø bød Velkommen; jeg takkede paa Delegationens Vegne og ledede Forhandlingen forsaavidt Rigsdagsdelegationen angik. Hr. Lyngø var en fortræffelig Tolk.

Det overraskede os meget den koncise Maade, hvorpaa de Tilstedeværende kunde udtrykke sig, de gennemgaaende fornuftige og maadeholdne Forslag de stillede. De udtrykte megen Glæde over dette Møde med danske Rigsdagsmænd og haabede, at det ikke maatte blive det sidste. Forhandlingen drejede sig særlig om den forestaaende Lovgivning for Grønlands Styrelse, om Handel og Erhvervsforhold; under dette sidste bragte jeg Spørgsmaalet om Fredning paa Bane. Landsraadet foreslog under de senere Møder Fredning af Rensdyr i Drægtighedstiden og af Edderfugle i Yngletiden. Det samme blev derefter enslydende vedtaget af Nordgrønlands Landsraad og bliver nu gennemført; Endvidere om Husbygning og Hygiejne, om de grønlandske Haandværkeres og Kivfakkers Stilling under Handelen og i Forbindelse dermed Haandværkerens Uddannelse i Danmark; paa Foranledning af Pürshel om dansk og grønlandsk Ret, om Kirke og Skole, derunder Seminariuddannelse, og ikke mindst udtalte de sig med megen Inderlighed for Danskundervisning og til Slut Haabet om en nærmere »Sammensmeltning« mellem Danmark og Grønland.

Det var det mest betydende af det, vi havde været med til. Vi optog et ret udførligt Referat. Pastor Povlsen var i dette og alle følgende Møder til stor Nytte ved at kunne stenografere; og Lemvigh-Müller, der skriver en udmærket Haandskrift, renskrev ved Samarbejde med Pastor Povlsen, Referaterne. Forhandlingen varede i 3 Timer. Vi blev sammen fotograferede. Inspektøren, der ellers er Formand, deltog ikke i Sammenkomsten. —

Sydgrønlands Landsraad sammen med Rigsdagsdelegationens Medlemmer.

Efter Mødet besaa vi Sygehuset: Der er dansk Sygeplejerske. Der var en 5—6 Patienter, mest Tuberkulose. Vi blev forbauset ved i Køkkenet at se Rugbrødsskiverne til Aftensmaden, de havde en Tykkelse, imod hvilken det, vi i gamle Dage kaldte en Herregaardsskive, var for en Lækkerbidsken at regne. Men man forklarede os, at for en Grønlænder er Kød — Spækket — den daglige Kost, Brødet for dem som det egentlige Paalæg, som de helst vil have saa meget af som muligt. — Der bages forøvrigt af Handelen ved alle Kolonierne fortrinligt Rugbrød.

Til Slut besaa vi Landsarkivet; og saa af Sted hjem til »Gertrud Rask« for at faa Posten ekspederet, idet »Godthaab« laa og ventede paa os for at gaa hjem.

Kl. 8 sejlede vi ud. Inspektøren og Kolonibestyreren var til Stede

for at tage Afsked og snart laa Godthaab, hvor vi havde faaet saa mange rige Indtryk, tilbage, og Saddelen og Hjortetakken forsvandt til sidst for vore Øjne.

Jeg har skrevet dette om Godthaab ret udførligt. For her mødte vi først Grønland, saa, at foruden at det er Sydgrønlands Hovedstad, saa havde vi her alt det særlig grønlandske, men det er jo kun en Brøkdal af Rejsen.

Den 17. og 18. Juli sejlede vi til Egedesminde. Den første Dag var

Fra Egedesminde. Bestyrer- og Assistentbolig samt Handelshuse. I Forgrunden Flagbatteriet.

det Taage, undertiden saa vi gennem Taagen Kysten. Sukkertoppens og Holstensborgs Kyst har samme høje Fjelde med flotte Former og spidse Toppe, som jeg tidligere har omtalt. Den næste Dag sejlede vi tæt forbi nogle mægtige Isbjerge, de var strandet paa Nordkanten af »Helleflynderbanken« og stod fast paa 100—150 Favne Vand. Paa Grund af disse Bundforhold træffer man her en Del Isbjerge. Det er jo en ordentlig Dybde at strande paa. Men man maa jo huske, at der er 7 Gange saa meget under Vandet som ovenfor. Det er nogle ordentlige Kolosser. De er skærende hvide. Vi saa en Del Delfiner, der legede; og vi tog en død Pukkelhval paa Slæb. Mavesækken var gaaet ud af Munden og laa som en Ballon, der sprang, da vi havde skudt igennem den. Den var ikke særlig stor af en Hval at være, vistnok en Unge. Der bliver noget til Hundefoder i Egedesminde.

VED DISKOBUGTEN

DA vi Kl. 7 kom op paa Dækket, laa Skibet forlængst fortojet i Havnen ved *Egedesminde*. Der findes i Grønland mange gode Naturhavne. Menneskelig Haand har meget faa Steder gjort noget for at forbedre Forholdene. Allevegne findes dog en Anlægsbro for Baade.

Her ligger Byen umiddelbart ved Havnen. Det var det yndigste Solskin og Varme. Her er meget smukt, og det maleriske forøges ved, at der ude i Sundet ligger flere Isbjerge. Flagene vajer over Kolonien. Vi sejler ind forbi Flagbatteriet med 3 lange Kanoner, der saluterede ved Indsejlingen i Nat, og modtages af Kolonibestyrer Fencker, der møder i hvid Anorok og Kamiker.

I hans hyggelige Lejlighed bydes vi velkommen ved et Glas Vin og en Cigar. Her er større Handelshuse end i Godthaab, og Bendixen, der her har været Handelsmedhjælper, mente, at Virksomheden siden hans Tid var tredoblet. Her er en Mængde smukke Træhuse; en grønlandsk Tømmer uddannet i Danmark har bygget de fleste. Grønlanderhusene, der før laa klumpet sammen i en Sump, er ved Styrelsens Foranstaltning udflyttede og gjorde et godt Indtryk. Vi var inde i flere.

Vi er nu i *Nordgrønland* og ser det bedst paa de mangfoldige ægte *grønlandske Hunde* og de mange Hundeslæder. Trods det, at der er rigeligt med Græs, kan man ikke holde Geder, da Hundene straks vilde æde dem. De fodres om Sommeren kun hver tredie Dag og faar da væsentlig kun Angmasater (smaa tørrede Laks). Om Vinteren fodres de tiere, hvis man har noget, ellers kan de ogsaa taale at sulte i lang Tid. Hundeslæden er et yndet Befodringsmiddel, med den kan man om Vinteren komme over lange Strækninger. Hundene styres kun med en lang Pisk. En anden Ting, hvorpaa vi mærker, at vi er i *Nordgrønland*, er, at det nu er lyst hele Døgnet. Vi har naaet Midnatssolen. Her findes ikke de mange Bierhverv som i *Sydgrønland*, man har kun Fangsten paa Sødyr; til Gengæld findes de her i rigeligere Mængde. — Som Følge af disse Forhold regner mange kun *Nordgrønland* for det rigtige Grønland, hvor det sær-

lig grønlandske findes mere i Renkultur. Provsten (fhv.) Knud Balle, Broder til Provsten i *Sydgrønland*, var desværre udrejst til Konfirmation. Han havde ventet os lidt senere. Vi skulde dog, da vi tog sydpaa, faa Lejlighed til at hilse paa den udmærkede Mand, der roses af alle Grønlændere, som en rigtig Grønlænderven. Han tog sin Afsked som Provst for hele Grønland, da der under den forrige Regering indførtes en anden Ordning, som han ikke kunde samstemme i. Vi hilste paa Provstinden, og saa det smukke Hjem; udenfor laa de mange kønne Slædehunde. Derefter besaa vi den venlige Kirke. Da Kirkegaarden er et Stykke Vej borte, har man Ligvogn i dansk Stil med sort Skaberak og Kors — men paa Hundeslæde; det saa højest mærkeligt ud. — Vi saa Kirkegaarden — uden Indhegning. Stenophobninger paa Klippebund, enkelte danske Monumenter.

Om Eftermiddagen havde vi *Forhandling med Kommuneraadel* ved Handelsmedhjælper Frederik Lyngé som Tolk. Lyngé, der er Grønlænder, var tidligere Kateket. Han er et begavet og tiltalende Menneske, der taler lige godt Dansk og Grønlandsk og er nu antaget til at være vor Tolk i *Nordgrønland*.

Kommuneraadsmedlemmerne overraskede os ved deres kloge Bemærkninger. Vi havde tænkt, det var delvis mindre Ting, udelukkende om lokale Spørgsmaal, men de indledede en Forhandling om Erhvervsforholdene i Almindelighed og spurgte, om der ikke var Mulighed for Bierhverv ved siden af Fangsten paa Sødyr, da disses Antal gik tilbage, medens Befolkningen var tiltaget. Desværre formaaede vi ikke i *Nordgrønland* at anvise nye Erhvervsmuligheder, og Kommuneraadsmedlemmerne gjorde heller ikke. Vi drøftede ogsaa Hvalfangsten, som de var ked af, intet Udbytte gav dem, særlig vilde man gerne have Hvalskrotterne med det gode Kød til Ernæring. Vi udtalte, at Styrelsen selv nu vilde optage Hvalfangsten med en dansk Hvalfanger som Leder og Grønlændere som Medhjælpere, hvilket vakte deres Tilfredshed. Zahle spurgte, om man ønskede Danskundervisning, og dette blev med stor Ivrighed besvaret bekræftende. Frederik Lyngé udtalte sig til sidst. Han vidste, at Grønland havde givet Underskud, og man vilde ikke forlange, at den danske Stat skulde yde et stort Tilskud, men kunde saa til Gengæld vente, at Grønland administreredes økonomisk. Om at nedsætte de meget lave Funktionærlønninger kunde der ikke være Tale, men Lægerne fik en stor Løn. Han mente, at unge Grønlændere kunde lære nogen Lægekunst og gøre Fyldest paa de mindre Pladser. Men en nødvendig Forudsætning for dette, som for meget andet, vilde være Danskundervisning, ellers kunde man ikke følge med ved en Undervisning i København Saa burde man overalt have dygtige og praktiske Folk,

selv om man gennemgaaende var tilfreds med de Danske. Han vilde dog udtale, at til Provst over Grønland, og han mente der, man kunde spare og nøjes med en, var det nødvendigt med en Mand af dansk Kultur. — Om Aftenen havde vi de Danske og Kommuneraadets Medlemmer til Middag om Bord.

Ved Egedesminde traf vi en ung Kvinde med et grønt Baand om Haartoppen. — Haartoppen er ellers i Aftagende. De unge Piger har dansk Frisure. — Men navnlig tidligere havde de unge Piger om Haartoppen

Kajakmænd ved Hunde Eyland.

et rødt Baand, Konerne et blaåt og Enkerne et sort, og vilde de giftes igen, svøbte de et rødt Baand mellem det sorte. De Kvinder, som ikke var gift men havde født, bar et grønt Baand. — Det var i Grunden ganske praktisk, man tog ikke saa let fejl af Situationen.

Vi sejlede fra Egedesminde Kl. 7 Morgen den 20. Juli og var ved 9-Tiden ved *Hundeeyland*, en Øgruppe ved Diskobugten og besaa her et Udsted. 9 Kajakroere modtog os og viste Harpunkastning.

Som sædvanlig var samtlige Beboere samlede ved Landgangen med Udstedsbestyreren og Kommuneraadsmedlemmerne i Spidsen. Grønlænderhusene var gode, og Befolkningen saa godt ud, Udstedsbestyreren og Kapellanen talte Dansk. Vi købte en Del Husflidsgenstande, Kajakmodeller, Benarbejder, Kamiker etc. Kapellet af Træ — baade Kirke

og Skole, et Orgel manglede ikke. Udstedsbestyreren Jeremiassen, en gammel Knark, forbavtede os ved at præsentere en ung og smuk Kone. Grønlænderne har allevegne overvejende bibelske Navne, men har her paa Stedet taget et for vore Tunger mere vanskeligt Udvalg, som f. Eks. Jeremiassen og Habakukkesen.

Derfra sejlede vi til en lignende Øgruppe paa Vej til Diskøen *Kronprinsens Eyland*. Dette Udsted var mindre end paa *Hundeeyland*. Udstedsbestyreren, en ung, flink Grønlænder, talte Dansk. Hans Hjem meget net og pænt, danske Billeder paa Væggene. Gode Grønlænderhuse. Kapellet havde Tørrevægge, intet Orgel, tillige Skole, et Danmarkskort manglede. Kapellet var i Modsætning til det øvrige meget renholdt. De uundgaaelige og nødvendige Spyttebakker manglede ikke. Befolkningen gjorde et sundt Indtryk. Vi havde i Kapellet en lille Forhandling med Kommuneraadet, der her som de andre Steder, vi havde besøgt, klagede over Tilbagegangen i Fangst. Kateketen kunde intet Dansk. Hans Hus var et pænt Grønlænderhus. Hans Kone var meget forlegen over, at hun ikke havde faaet vasket Gulvet den Dag. Paa Væggen Billede af Grundtvig, af Kongen, der rider over Grænsen og af Flensborgtoget til Amalienborg; ligesom de fleste Steder var det Ud klip af illustrerede Blade, særlig »Illustreret Tidende«. Men Kateketen vidste nøje Besked med Billedernes Betydning. Fred. Lynges Tolk. — Det var en meget venlig Afsked. Grønlænderne skød Æressalver med Rifflerne, og vi raabte gensidigt Hurra. Jeg købte en Sælskinsstortrøje, nydelig forarbejdet; Sælskindet er monopoliseret, og jeg maatte betale en Afgift til Handelen.

Vejret er stadig straalende og varmt, Havet næsten spejlblankt. Da vi sejlede til *Kronprinsens Eyland*, mødte vi pludselig og uventet mellem Øerne et dansk Orlogsskib. Det var »*Islands Falk*«, der laa her oppe paa Fiskeri- eller Hvalfangerinspektion. Skibene gik nær hinanden. Paa »*Islands Falk*« raabte »Mændene« et kraftigt Hurra, som vi gengældte med den Styrke, der boede i os, samtidig kippedes Flagene. Det var et glædeligt og hjerteligt Møde. Nu træffes vi nærmere i Godhavn.

Vi sejlede nu tværs over Bugten til *Godhavn* paa den store Diskø. Her møder vi en hel anden Natur. Medens Sydgrønland og Nordgrønland hidindtil er Grundfjeldet — Granit og Gnejs, saa møder vi nu Basalten — en vulkansk Bjærgart. Ved Basalten har man den grønlandske Kulformation. Disse Basaltfjelde er 2000—2500 Fod høje, ret flade ovenpaa. og man ser paa lang Afstand Basaltens vandrette Lagdeling. Farven er paa Afstand rødbrunlig, og Fjeldene, der rejser sig med stejle Sider, gør paa os et alvorligt og fremmedartet Indtryk. Hele den store Diskø, større end Sjælland, er Basalt og nordpaa fortsættes Formationen til Prøven.

— Vi sejler ind paa Fjældene, men ser intet til Godhavn. I det hele ser man i Grønland meget lidt til Beboelse langs Havet, man kunde for den Sags Skyld tro, naar man sejler ned langs Kysten, at Landet var folketomt. Bebyggelsen ligger bag Næs og Skær. Vi møder en Klat Grundfjæld, er næsten helt imod Land, gaar med meget langsom Fart, ser stadig intet, men pludselig aabner der sig et Løb til højre, og en glimrende Naturhavn ligger for vore Øjne. Navnet er altsaa ikke forgæves. Den smukt byggede og venlige By ligger paa lave Grundfjælde Syd for Havnen, Nord for rejser Basaltfjældmuren sig truende i Vejret. Inden vi faar kastet Anker, men inde i selve Havnen, møder os en interessant Oplevelse; en Sælhund kigger op af Vandet. Vi allarmerer Grønlænderne, og nu gjalder Raabet: Buese (Sælhund), selv Hundene inde paa Land forstaar det og glammer med. Der kommer ordentlig Liv i Sagerne, og Grønlændere farer i Kajakkerne. Sælhunden kigger op igen for at trække Vejret. Nu falder Riffelskudene, og Sælen flyder død paa Vandet. Kajakmanden faar den op paa Kajakken.

Flagene er gaaet til Tops inde over Byen, og snart gjalder 9 Salutskud fra Flagbatteriet. Inspektør Lindow, Kolonibestyrer Knudsen, samt Lauge Kock og Morten Porsild fra den arktiske Station kommer om Bord. Inspektør Lindow, der møder civilklædt, gør et smukt og spændigt Indtryk, der kendetegner ham som den trænede Sportsmand. Efter nogen Tids Forløb aflægger vi de officielle Besøg. Først hos Inspektøren, der i smukke Ord byder os velkommen ved et Glas Champagne og udtaler Haabet om et lykkeligt Resultat af vor Rejse, og at det maa føre til en yderligere Tilnærmelse mellem Grønland og Danmark. — Pürshel takkede paa Delegationens Vegne. Inspektørholigen er særdeles hyggelig, men gammel, bygget af Bjælker, saaledes som Handelen byggede i den første Tid. Derefter til Kolonibestyreren, Portvin og Cigar, og til sidst ud til den arktiske Station beliggende lige under de store Fjælde og hilser paa Hr. Magister Porsild og Frue samt Lauge Kock, der midlertidigt opholder sig her, efter at have foretaget sin store Kortlægningsrejse til Nordgrønland. — Derefter hjem til »Gertrud Rask«.

Kirken i Godhavn er en moderne, uheldig Efterligning af en norsk Stavkirke.

Næste Dag Kl. 2 mødte vi atter ude ved den arktiske Station. I Laboratoriet holdt Morten Porsild Foredrag om sin Virksomhed. Stationen var oprettet ved en Gave af afdøde Justitsraad Holst, Udgiver af »Ugens Nyheder«. Staten giver nu et aarligt Tilskud, men samtlige Bygninger var bekostet af Holst. — Porsilds Speciale var Botanik, men han var af Forholdene ført ind paa mange Ting; saaledes især Undersøgelser af

Eskimoernes Fortid; deres Sagn og ved Udgravning af Bopladser deres tidligere Liv. Stationen havde som Gave modtaget en Mængde sjælden og kostbar udenlandsk videnskabelig Literatur og var Opholdssted (Station) for danske og fremmede Videnskabsmænd under deres Besøg i Grønland. Porsild ønskede en Bevilling til Udvidelsen af Bygningerne. Han er Slesviger og gjorde et tiltalende Indtryk. Fruen gav Kaffe. Jeg spurgte, om hans mulige Medvirkning ved Undersøgelsen af de botaniske og kulturelle Forhold i Julianehaabs Distrikt, og dertil

Paa Vej til Rødeelv. I Baggrunden forvitrede Basaltklipper.

var han mer end villig. Han viste os, hvorledes Græsset vælter frem, saasart det faar nogen Gødning. Muligheden for Faareavl er derfor ogsaa her til Stede. Græstæppet paa de Steder, hvor der er faldet Gødning, bestaar næsten udelukkende af Eng-Rapgræs og en arktisk Form for Rævehale, nærstaaende Eng-Rævehale, altsaa fremragende Kulturgræsser. Det sidste Græs var efter Hr. Porsilds Udsagn meget sukkerholdigt. Idet hele, udtalte han, naar Plantens Stofproduktion sjælden videre ind til Sukker og Amider og desforuden Fedtstof. Omdannelse af Sukker til Stivelse og af Amider til Æggehvide sker kun i ringe Grad, men dette gør jo næppe Græsset mindre værdifuldt som Næringsmiddel.

Fra den arktiske Station gik vi til »Røde Elv«, saaledes kaldet paa Grund af sin Farve (opløst Basalt). Et Stykke ud i Sundet ser man Vandets rødbrune Farve. Vi gik op langs Elven. Det var en interessant men noget

besværlig Spadseretur. Varmen var trykkende. Først kom Overfrakken af og tilsidst gik vi i Skjortearmer. Diskøens Basaltfjælde deles ved Elve i Partier. Elvene er dybt nedskaarne, og Højdeplatoerne ligger adskilte og ofte i Rækkefølge. Vi saa et meget smukt og stort Vandfald (»Brudesløret«). — Derefter til *Møde med Kommuneraadet*. Det blev dog noget mere, idet en hel Del af Byens Folk havde indfundet sig. Forhandlingen drejede sig om Erhvervsforholdene. Væsentligst som i Egedesminde. Om Danskundervisningen udtalte man sig meget positivt.

Vi fik her, som i Egedesminde Indtryk af, at det kniber med at klare sig. Fangsten paa Sødyr er taget af, Befolkningen steget, og nyt Bierhverv har ikke rigtig kunnet optages. Der førtes en Del Forhandling om Fiskerimuligheder. — Peter Dalager, Inspektørens Skriver, udtalte sig mere politisk. Referat blev optaget. — Her som andre Steder var det paafaldende saa faa rene Eskimotyper man saa, det var Blandingsracen, og Kendskab til Dansk forekom mig ret betydeligt.

Om Aftenen Middag paa »Gertrud Rask«, hvortil Chefen for »Islands Falk«, Orlogskaptajn Briand, samt Næstkommanderende Kaptajn Riss Carstensen var indbudt. Efter Middagen fulgte vi om Bord paa Falken, hvor der serveredes Smørrebrød, Portvin og Kaffe. Chefen bød os velkommen. Jeg takkede med nogle Bemærkninger om Suveræniteten og dens Bevogtning, overført paa »Islands Falk«. Kaptajn Riis Carstensen spillede Mandolin og sang, bistaaet af Officererne. Det var særdeles fornøjeligt. Man fik det bedste Indtryk af vore Søofficerers Kultur og hævd den af gode gamle Traditioner.

Ved Tilbagekomsten ved 9-Tiden lettede »Gertrud Rask« for at gaa til Upernivik.

UPERNIVIKS DISTRIKT

DE 22. og 23. Juli sejler vi nordpaa langs Kysten. Isbjergene til- tager i Antal, mange er meget smukke. Vi saa enkelte med Porte igennem. Et Sted afleverede vi Kajakpost. Der blev stødt i Dampfløjten, og Kajakroere kom ud og modtog Posten til de nærmeste Bopladser. De fik nogle »Skonrogger« i Tilgift.

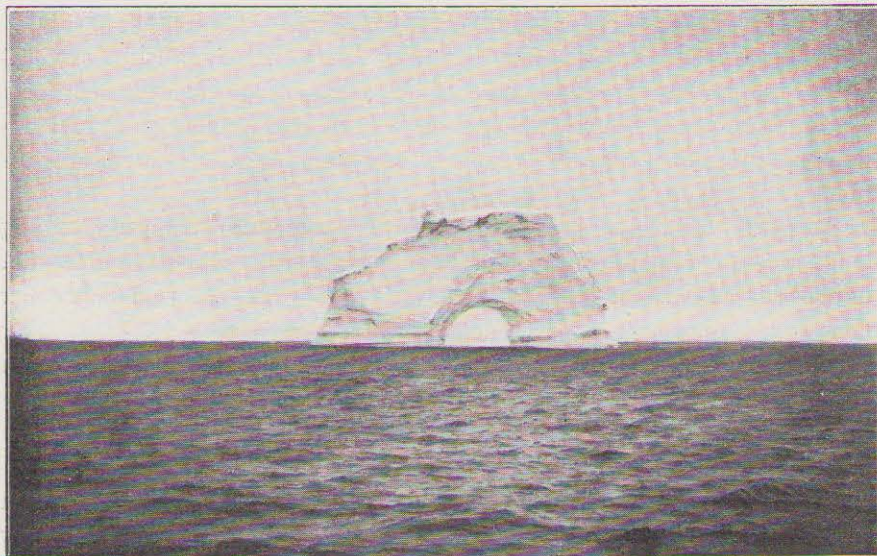
Inspektør Lindow er med paa Rejsen i Nordgrønland. Vi sejler stadig langs de mægtige Basaltfjælde; men udfor Anlæget Prøven skifter det imidlertid, og Grundfjældet tager atter fat nordefter. Fjældene er her lavere og Formerne mere afrundede, de har været isskurede. Vi passerer Vraget af »Bela«, det svenske Skib, der blev lejet af Styrelsen, og som strandede her. Som bekendt maatte H. M. Kongen afbryde sin Rejse for at redde det strandede Mandskab. Agterskibet tilligemed Skorstenen stod helt, medens Forskibet var skruet ned af Isen.

Senere sejlede vi ind til et *Fuglefjæld*. »Gertrud Rask« kunde gaa næsten helt ind til den et Par Tusind Fod lodrette Klippevæg. Det var mest Alker, de sad i Rækker; det hvide Bryst og de sorte Vinger giver dem Lighed med Herrer i Kjole og Hvidt. Kaptajnen afbrændte et Kanon- slag og lod Dampfløjten lyde, og Luften blev tæt af Fugle som en Myggesværm.

Kl. 4 Eftermiddag den 23. August naede vi *Upernivik*; blev modtaget med 9 Kanonskud og den sædvanlige Flagsmykning, Havnen ligger som ved Godthaab et Stykke fra Byen, dog ikke saa langt. Grøn- lænderne strømmede til Landgangen.

Vi hilser paa Kolonibestyreren Bistrup (Dansk-Grønlander, en af de faa Slægter, der er blevet i Landet) og Frue, Datter af Oberstløjtnant Rohleder, samt Læge Krarup og Frue. Vi beser Kolonibyen efter at have drukket et Glas Vin hos Hr. Bistrup. Det Hele staar her en Del tilbage at ønske. Belliggheden er meget udsat af Storme fra det aabne Hav, og Inspektør Lindow ønskede at flytte Byen noget mod Nord til en udmærket Plads med god Havn, men det vil koste ca. 100,000 Kr.

Kirken er lille og uanselig. Vi taler med Førstepræsten Olsen, der er Grøn­lænder. Her har ellers tidligere været danske Præster, og Grøn­lænderne ønsker almindelig, at Førstepræsterne maa være danske, men det kniber med at faa nogen herop. Vi ser Kirkegaarden — som sædvanlig m. U. af Godthaab uden Indhegning. Det er ligesom de andre Steder Stendysser med eller uden et Trækors. Disse grønlandske Kirkegaarde gør et alvorligt og mærkeligt Indtryk. Vi ser de danskes Grave; et smukt Monument over Sønderjyden Pastor Rossen, død under Tyfusepidemien i 1917.

Isfjæld med Port igennem.

Vi ser, at en dansk Præst, Østergaard, har lagt en Stenplade over sin afdøde Hustru, »født 1802 i Norge, opdraget i Danmark« og nu død her. Vi mindes herved om den dansk-norske Stat, om Sønderjylland, og om Kolonierne og tænker paa de Ulykker, der er overgaaet os, de Tab vi har lidt; men tænker ogsaa paa, hvad vi kunde have naaet, og hvad vi kunde have bevaret, dersom Statsfølelsen i vort Folk havde været noget stærkere. — De danskes Grave vedligeholdes af Styrelsen.

Medens Klipperne heroppe i Uperniviks Distrikt er uden videre Bevoksning, mest noget Messinglav, saa vokser her mellem Husene, den frodigste Græsvækst af Rævehale, kun Rapgræsset mangler.

Selv saa langt mod Nord kan der altsaa vokse Græs, naar blot der gives Gødning. Sygehuset, der skal fornyes, det havde Tørvevægge, havde kun en Patient, af hvilken Lægen havde amputeret det

ene Ben (Tuberkulose). Sygeplejersken var Grøn­lænderinde af Blandingsracen.

Kolonibyen saa mindst tiltalende ud af dem, vi havde set og fik at se; her var meget Griseri. Men Styrelsen siger, at det er fordi Civilisationen heroppe er begyndt sidst. Jeg tror ikke, det er den eneste Forklaring, da de Udsteder, vi saa, havde gode Forhold. Jeg var inde i et Par Grøn­lænderhuse; Upernivik og Udstedet Kangek blev siden staaende som det sletteste vi havde set. Fangsten havde dog sidste Aar været daarlig, og der var megen Fattigdom.

Jeg købte et Par Narhvaltænder. (Narhvalens Hjørnetænder, mærkelige, spiralspoede). Den ene havde en Længde af 1,7 m. — Isbjørneskind er monopoliserede. Styrelsen faar aarlig henved 200 Stk., mest fra Østkysten, enkelte fra Julianehaabs Distrikt, hvor det hænder, en Bjørn kommer med Drivisen. Resten kommer fra Uperniviks Distrikt. 2 Dage efter vor Afrejse havde der indfundet sig en veritabel *Isbjørn*. Jagten er ingen Kunst, blot man har en Riffel. Bjørnen angriber sjældent Mennesker og er ikke overdreven hurtig i sine Bevægelser. Vi hørte flere Bjørnehistorier. Her er en af dem: En Fanger laa og kiggede gennem et Hul i Isen efter Sæl, da var der en Lab, der lagde sig paa hans Skulder, det var Bjørnen, der vilde se med. Historien endte med, at Bjørnen blev skudt. — Heldigvis staar Isbjørnen næppe Fare for at blive udryddet, da dens Ynglesteder er langt mod Nord.

Vi blev oppe for at se *Midnatssol*, men den hyllede sig i Skyer. Forøvrigt er det ganske lyst ved Midnatstid, man kan baade skrive og læse. Vejret er stadig straalende. Kun om Natten bliver det noget koldt, da kan Temperaturen gaa ned i Nærheden af Frysepunktet.

Ved Upernivik delte Delegationen sig. Til Nordstederne drog med Inspektørens Baad og sammen med ham Pürshel, Olufson, Bendixen og Handelschefen. Vi andre tog med Undtagelse af Kammersgaard og Zahle, paa Motorbaadstur til Udstedet *Augpilagtok*. Vi sejlede Kl. 8 Morgen ind gennem »Uperniviks Isfjord«. Det var noget morgenkoldt og for en sjælden Gangs Skyld, fik vi Skindundertøjet paa. Bræen havde nylig skudt, og Fjorden var opfyldt af Isfjælde og Isskodder, saa vi til sidst hele Tiden maatte krydse. Landskabet er imponerende, Kaersorssuaks høje Kuppel behersker Egnen (1090 m). For første Gang skimtede vi Indlandsisen, som en vandret klar Skystrøbe mod Øst i Horizonen. Meget mærkeligt er det bag denne Isfjord og tilsyneladende øde Egn at finde et Udsted: Augpilagtok. Udstedsbestyreren Clement, Søn af en indvandret Tysker, er dansktalende, ogsaa her ser man stærkt danskprægede Mennesker. — Trods den øde Beliggenhed er det et godt Udsted, her er

god Fangst af Sødyr; ogsaa Boligerne er gode. Vi besøgte et Par Grønlænderhuse, deriblandt Byens mest fremragende Mand Kateketen Jan Svendsen. Hans Bolig er stor og rummelig; paa Væggene gode Billeder i Ramme. Hans nydelige Døtre, hvoraf den ene er Jordemoder, er meget huslige og har syet og broderet en Mængde Skindsager, Vi købte Kamiker, Bælter etc. Jan Svendsen, der har været Medlem af Forstanderskab og Landsraad, følger med os til Prøven for at deltage i en Forhandling om grønlandske Forhold. Ved Afskeden kippes der med Flaget og Grønlænderne skød Riffelskud. Et mægtigt Isfjæld lige ud for Byen var »raadent« (gennemskåret af Revner) og kunde efter Grønlændernes Mening falde sammen naar som helst. Baaden blev da lagt noget fra Land, for hvis det faldt, vilde det give et saadant Skvulp i Vandet, at Baaden kunde knuses mod Klipperne; man haabede, det vilde drive ud, inden det kalvede, da Skvulpet ellers muligt kunde rive Spækhuset med sig; det var hændt en Gang før. — Derefter sejlede vi gennem *Sorte Hul*. En Sejlads af megen Skønhed, høje Fjælde, enkelte henimod 3000 Fod, flankerende det smalle Sund. Nogle af Fjældene er Fuglefjælde. Jeg skød en Alk i Flugten. Her er Masser af Alker og Edderfugle. De unge Edderfugle skal smage ganske som Vildandesteg, naar de bliver flaaede. Vi fik Alkesteg og Alkebøf om Bord, det smagte meget godt.

Kl. 5 ankom vi til *Prøven*, hvor »Gertrud Rask« laa forankret i en fortræffelig Naturhavn, den var i Mellemtiden sejlet fra Upernivik. *Prøven* ligger paa en Ø, er en betydelig Plads (Anlæg) fordi her er megen Fangst. »Gertrud Rask« har Størstedelen af sin Last hertil og skal have Spæk om Bord. Spillet gaar stadig, og Grønlænderne har travlt med at hjælpe til. Ikke mindst Kvinderne er flittige. Vi besøgte Pladsen. Skibsinspektør Thorsens Søn er Assistent her. Vi ser Handelens Bygninger og hilser paa Hr. Thorsen i hans Bolig. Fra Huset har vi en fortræffelig Udsigt over Havnen og Byen. »Gertrud Rask« var blevet modtaget med 3 Kanonskud.

Vi besaa Kapellet, der skal fornyes. Vi havde et nyt Kapel med hjemme-fra (Træbygning). Skolen var et simpelt Tørvehus. Jeg var inde i et af de mere tarvelige Grønlænderhuse og var nær bleven siddende fast i Indgangen; for Højdens Skyld kunde jeg vel kravle, men der var ikke vidt nok til Væggene. Ellers var der mange høje og gode Grønlænderhuse, vel med Tørvevægge, det er det luneste saa højt oppe, hvor Klimaet er saadant, at Temperaturen om Vinteren hændelsesvis kan gaa ned til $\div 40^{\circ}$ R. $\div 30^{\circ}$ kan staa i Perioder, men Væggene har Træpanel og Gulvet Brædder, og de kan være ganske hyggelige. Før at formindske

Varmetabet, laver man den lange lave Indgang. De nye Huse har dog højere Indgang. Der findes næsten alle Steder et godt Jernkomfur. Huset er dog saa lunt, at det kan opvarmes med en Spæklampe om det skulde knibe. Heller ikke i Nordgrønland tager man mere Taget af, dersom man drager ud paa Fangst med Telt; men saa tages Vinduerne ud som oftest, og det giver jo ogsaa Udluftning, selv om man maa mangle Solens Decinfektion. Forøvrigt vaskes de fleste Steder Vægpanel og Gulv. Teltene er af Sælskind, i Godthaab var de af Sejldug. Ogsaa heroppe er det mest kun Kvinderne, der om Sommeren bærer Grønlænderdragt. Mændene har af særlig grønlandsk kun Kamikerne. Anoraken er af blaat Lærred og Bukserne af Klæde eller Lærred, inderst Uldtøj, enkelte af Mændene gaar dog ogsaa om Sommeren med Sælskindsbukser.

Den næste Dag Onsdag d. 25. Juli foretog vi Udflugt til Udstedet *Søndre Upernivik*. Vi sejlede mod Syd langs den Kyst, vi tidligere med »Gertrud Rask« havde passeret for nordgaaende, landede paa en Halvø og spiste i det yndigste stille varme Vejr Frokost, lejret paa Mosset, der her voksede rigeligt. Her var mærkelig rig Vegetation, en Mængde smukke gule Valmuer, som jeg første Gang saa i Upernivik, blomstrende Ranunkel og Læbeblomst, samt Hønsetarm, der i Grønland sætter langt smukkere og mere udviklede Blomster end hjemme.

S. Upernivik er et stort Udsted. Her er en smuk og meget stor ny-opført Kirke af Arkitekt Arne Møller; den var adskilligt heldigere end hans norske Kirke i Godhavn; man behøver jo heller ikke at bygge norsk i Grønland. Overkateketen Jens Petersen, som vi besøgte i hans smukke Hjem, taler Dansk og gør et sympatisk Indtryk. Han havde af egen Drift begyndt Danskundervisning i Skolen. Skolebygningen var tarvelig. Vi saa Skolebøger og Skrivebøger, ogsaa den grønlandske A B D — ikke C som Grønlænderne mangler i Alfabetet. Her var de nødvendige Landkort. Besøgte derefter nogle Grønlænderhuse. Hvad der imponerede os mest var en gammel Kone, der ene stod og byggede paa sit Hus; det var meget lille, hun havde ikke Raad til andet Træ end Vindue og Dør. Vi forhørte os, og det viste sig, at hun kunde og var tilbuddt Husly hos Slægtninge, men hun var en selvstændig Natur, der vilde bo alene Vi belønnede hendes Selvopholdsdrift med et lille Bidrag til Husets Opførelse. Landgangen var meget stejl og det kneb med at komme op og ned. Nu gaar det ellers godt med at gaa paa Klipperne, siden vi har faaet Gummistøvler paa. Grønlænderne sagde tidligere, da deres Opfattelse var mere naiv: De danskes Ben er langt daarligere end Grønlændernes, og de formaar ikke at fange selv, derimod er deres Hoved bedre, hvilket

viser sig ved, at de kan bygge store Skibe og Huse. — Hvad vi ikke har i Benene har vi altsaa i Hovedet. Vi gav som sædvanlig Kaffe til hele Befolkningen. Kaffe er Grønlandernes kæreste Drik, Spiritus kan de ikke faa. Kort efter Hjemkomsten ankom Expeditionen nordfra, den havde besøgt to Udsteder og en Boplads. Man havde set gode Forhold, der var god Fangst, og efter grønlandske Forhold jævn Velstand. Befolkningen boede ret spredt, hvad der letter Erhvervet; de hænger da heller ikke saa meget ved Butiken; ved Handelspladserne køber adskillige alt for mange Luksusvarer, særlig Kaffe og Tobak, hvortil der flere Steder bruges 50 % af de Penge der faaes for Produkterne ved Indhandlingen.

Om Morgenen blev en Kajakmand bjerget om Bord af vor Motorbaad efter at have ligget en Time i det kolde Vand, hans Riffel var gaaet af, da han vilde rive den af Hylstret, og Kuglen gik gennem Skindet, han var da kærtret og Kajakken fyldtes efterhaanden med Vand, saa han maatte kravle ud og holde sig flydende ved Hjælp af Harpunens Svømmeblære.

Han var Døden nær, Pulsen var meget lav og hans Temperatur kun 30°. Han blev lagt paa Storlugen, kom af Tøjet, blev gnedet varm og fik varm Kaffe, blev derefter puttet i Uldtæpper og kom efter nogle Timer til Kræfter igen. Vi gav et Bidrag til Fornyelse af hans tabte Fangstredskaber. Kajakken blev dog bjerget. Forøvrigt sørger Kommunekassen i alt væsentligt for dette ved saadanne indtrædende Ulykker. Det er jo det værste, der kan hænde en Fanger, at han mister sine Redskaber. Da han rigtig var kommen til Kræfter, og havde set til Familien kom han igen om Bord, straalende glad og rygende Cigar, som vi havde trakteret med. Han besøgte os hver Dag, saa længe vi laa i Prøven.

Den næste Dag var det Rastdag. En Kajakmand kom hen til Skibet med en fanget Sæl og blev fotograferet. De fleste tog i Land for at se paa Flænsningen. Kl. 2 $\frac{1}{2}$ Møde med Kommuneraad og et Par forhenværende Landsraadmedlemmer: Sigvard Christiansen, der gjorde et særdeles sympatisk Indtryk, belønnet paa Kongerejsen med Belønningsmedaillen i Sølv, som han bar paa sin sorte Anorak og Jan Svendsen, som vi havde været inde hos i Augpilagtok. Forhandlingerne drejede sig særlig om Skolevæsenet, som Kommuneraadsmedlemmerne rejste. Man klagede over den daarlige Undervisning, over Mangel paa Skolemateriel, over manglende Tilsyn og kunde ønske, at Kommuneraadsmedlemmerne overværede Eksamen. Man ønskede ogsaa Danskundervisning og bemærkede, at den tilstedeværende Kateket ikke havde Evne til at holde Disciplin eller give ordentlig Undervisning. Kateketen, der var nærværende og ikke gjorde noget fremragende Indtryk, saa højst

ulykkelig ud. Overkateket Jens Petersen fra S. Upernivik, der ogsaa var kommen til Stede udtalte, at Skylden heller ikke al Tid var Kateketernes. Man mente, at kun danske Førstepræster kunde føre Tilsyn og bringe Skolevæsenet fremad. — De gamle Landsraadsmedlemmer talte om Fangstforholdene, Fangstens Tilbagegang og mente, det skadede Befolkningen, at Bestyrerne ganske vist af humanitære Grunde gav for megen

Sælflænsning ved Prøven. I Baggrunden et Grønlanderhus af ældre Type.

Kredit. Mødet sluttedes med gensidige Forsikringer om Ønskeligheden af at udvikle et nærere Samarbejde og den bedste Forstaaelse mellem de Danske og Grønlanderne. Referat optoges som sædvanlig.

Der blev endnu samme Dag fanget baade en Sæl og en Hvidfisk (mindre Hval). Jeg overværede Flænsningen af Sælen, og som al Tid foretoges denne af Kvinderne. Først blev Spækket skaaret fra Kødet, derefter Indvoldene udtaget, Kødet skaaret i Stykker og Spækket skilt fra Huden. Spækket sælges til Handelen, og nedsaltes med det samme, ligeledes Skindet. Kødet spises. Sluttelig fodredes Hundene med Indvoldene. De havde været meget interesserede Tilskuere og maatte holdes paa Afstand med Hundepisken. Ingen af Naboernes Hunde vover at ind-

finde sig til dette Festmaal tid. De kastede sig over Indvoldene som Rovdyr. Den grønlandske Hund gør heller ikke som vore, den hyler som en Ulv. Men man kan gaa uantastet omkring imellem dem, bidske Hunde skal slaaes ned. Flænsekniiven hedder Ulo, original grønlandsk Facon, fabrikeres af os, og er meget praktisk, den har nærmest Form som en Hakkekniv. Flænsningen varede kun 20 à 25 Minutter.

Henad Midnat gik jeg sammen med Olufson og Skibsinspektør Thorsen til Fjælds for at se Landskabet og Midnatssolen. Det var en overordentlig smuk Tur. Vi saa ud over Prøvens Øer, Sundene bagved og inderst Udsigt over en stor Bræ. Til den modsatte Side Baffinsbugten med sine mangfoldige Isbjerge, og under vore Fødder nede i Havnen laa »Gertrud Rask«, som den fineste pyntelige Nipsgenstand. I den ejendommelige Belysning og det blikstille Vejr var det et Billede af uforglemmelig Skønhed. Den gule Valmue voksede i Mængde paa den nederste Del af Fjældet. Da vi gik nedad, tænkte jeg paa Hjemlandet. Har de godt Vejr, og hvorledes mon Høsten staar? Vi ser intet til det Hele; naar vi kommer hjem, skulde der gerne være indhøstet. Og tilsidst, hvorledes mon de har det? Vi kan intet høre før d. 17. Aug. i Godthaab, da vi kan vente Post, og vi har mistet vor Radioforbindelse. Men vi maa trøste os med, at andre, som ogsaa har Familie hjemme, har meget længere Afspærringer. — Da vi kom hjem, var der paa Grund af det slette Vejr langtfra indhøstet.

Da Skibet skulde losse og lade i flere Dage, blev Prøven et Center for Udflugter. Den 27. tog vi til *Prøvens Laksefjord*. — Vi sejlede Kl. 8 M. en Eskadre paa 3 Motorbaade med Inspektørens smukke Baad »Leif« i Spidsen. Det saa nydeligt ud, særlig ogsaa i Betragtning af Splitflagene. Det var en lang Sejlads . 5½ Time. 9 danske Mil hver Vej. Det gik mod Nordøst op imod Sorte Hul, hvor vi var forleden Dag. Laksefjorden er omgivet af smukke Fjælde, i den inderste Del er der smalle Løb, som man ikke kan se, før man er i Nærheden, det er som Fjorden lukker sig. Efter at man er passeret, er der Udsigt til ny Skønhed. Man ser bedst Naturens Überørthed af, at herinde i Fjordbunden, hvor Klipperne er afrundede og isskurede, bærer de Morænenes løse Sten paa deres Ryg. Var der Turistfærdsel, vilde alle disse mange løse Sten, der ofte hænger saa langt ude, at man næppe forstaar, de ikke er faldet ned, være bleven nedstyrtet. Der blev inde ved Lejrpladsen foretaget et Par vellykkede Forsøg og under vældige Brag styrtede Stenene ned. Ankommen til Laksesøen gik vi for Anker og i Land. Vor Fiskemester Jonas, en ældre Grønlænder, der med sit Fipskæg og alvorlige Udseende lignede en tysk Professor, satte Laksegarn ud. Det var endnu ikke rigtig Laksetid. Vi fangede 5 Laks.

Vi spiste Frokost og Middag. Kokken var med. Middagen var gule Ærter. Direktøren havde ikke turdet stole paa det ønskede Resultat af Fangsten, nu skulde vi have Laksene næste Dag. Vi gik Tur omkring Søen, som sædvanligt i herligt Vejr; saa desværre ingen Rensdyr, men fandt en Del Gevirer, de fleste dog skamferede af Rensjægerne. Jeg foretog Spadsere-turen i Skjortearmer og tog bagefter Fodbad i Søen. Myggene, der herinde kan være slemme, var heldigvis ikke særlig ondartede den Dag.

Ved Prøvens Laksefjord.

Foruden smukke Blomster fandt vi her Dværgbirken (*Betula Nana*). Paa den anden Side Fjorden var der Pilekrat paa et Par Alens Højde, det eneste heroppe, men det er i en Dal, der hælder mod Syd. Paa Hjemturen saa vi Kl. 12 Solen i Nord og Fuldmaanen i Syd. Nat og Dag er snart ens, kun ikke Temperaturen, der ved Midnatstid gaar ned omkring Frysepunktet. Vi havde opholdt os 5 à 6 Timer ved Laksesøen. Kl. 2 var vi hjemme. Denne Udflugt var nærmest at betragte som en Skovtur. De lange Motorbaadsture kan være meget trættende, men det hører med til Rejselivet i Grønland om Sommeren.

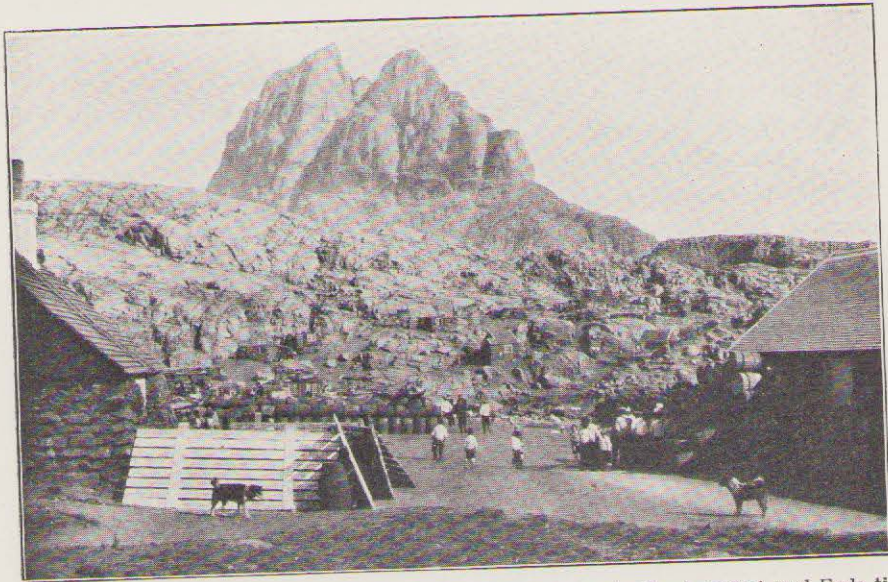
Spiste efter Hjemkomsten paa Direktørens Opfordring raa Mattak, Huden af den nys fangede Hvidfisk. Det kneb lidt. Vi er jo ikke vant til at spise dyriske Produkter i raa Tilstand. Det smagte dog ganske godt,

noget henimod Nøddeskær, men det skulde tygges meget. Baade Grønlænderne og de Danske heroppe betragter det som en Lækkerbidsken. Næste Dag fik vi stegt Sælhundslever til Frokost, det smagte nærmest som Lammelever, samt stegt Mattak, til Middag Laksene vi fiskede Dagen før. Endnu en Gang til Fjælds, og Kl. 10 Aften sejlede vi fra Prøven under Salut. Hele Befolkningen var ved Afskeden opstillet paa Klipperne.

UMANAK

NÆSTE Formiddag Søndag d. 29. Juli sejlede vi til Umanak paa Umanaksfjorden. Om Formiddagen var der Tid til Gymnastik, Bad og Hvile. Sejlads mellem Kolonierne kan være en hel Rekreation. Efter at have passeret Basaltfjældene ude ved det aabne Hav kommer paa Nordsiden af Fjorden Grundfjældet frem, det har her spidse Takker og store Højder 2000 m. Paa Sydsiden af Fjorden er der lange Skraaninger, isskuret Sandsten fra Kulformationen. Vi sejlede ind mod Sydsiden ved Kaersuarsuk. Her findes Kulbrudet. Det har givet et udmærket Resultat i Krigsperioden, men Brudet er desværre ved at udtømmes. Den svenske Ingeniør Giessing, som leder Grubedriften, blev tilkaldt. Derefter gik Turen ind i Nærheden af Umanak til Kuk, hvor der er Kulforekomst. Man havde foretaget Undersøgelser over Kullagets Mægtighed. Vi steg 500 Fod til Vejrs og saa paa Kullaget, 1 m Tykkelse. Det var en Tur, der gav Varme. Vejret var som sædvanligt straalende. Derfra sejlede vi tværs over Fjorden til Umanak. Skønnere Beliggenhed skal man lede længe om; maaske er Umanak det mest storlaaede af al Grønlandsk Natur. Den mægtige Storø, 1170 m, et jævnt Plato med lodrette Sider, virker imponerende og endnu mere Umanak Fjældets skarpe nedskaarne Kam (Umanak betyder det hjerteformede). Nogle professionelle Tindebestigere har prøvet at gaa derop, men dets stejle Sider og skarpe Kam forbyder det, det er ubestigeligt. Ude paa Fjorden sejler de fineste Ispaladser, der glitrer i Solskinnet. Det er imponerende Former, og sikke en Belysning og Farver, det er en Skønhedsaabenbaring. Zahle vilde mene, at Indsejlingen til Neapel staar tilbage for dette. — Vi ser ikke Byen før vi drejer om et Næs og er da lige ved Havnen. Vi modtages med 2 Kanonskud; og om Bord kommer Kolonibestyrer Mathiesen, gift med en Søster til Provsterne Balle og selv født i Grønland. Dr. Bertelsen, Assistent Rose og Pastor Heilmann, Grønlænder, men dansktalende, en livlig og tiltalende Mand. Da Kl. er bleven henad 11 opgives Besøget i Land den Aften, og vi gaar til Køjs. Skibet er jo under hele Rejsen vort Hotel.

Kl. 9 næste Morgen tager vi i Land og aflægger de sædvanlige Besøg. Umanak er en Mønsterkoloni, Husene, ogsaa Grønlænderhusene, er smukke og velbyggede, og der hersker den pinligste Orden. Selv i Tranbrænderiet, der af Pladshensyn har maattet lægges midt i Byen, er der ikke en Gang ilde Lugt. Kirken skinner af Renlighed, Skolen en ny, smuk Bygning er en ren Mønsterskole, rigelig forsynet med Materiel, ogsaa Landkort.

Umanak. I Baggrunden Umanaksfjeldet. I Forgrunden til venstre Tranbrænderi med Fade til Afskibning. I Midten moderne og ældre Grønlænderhuse.

Pastor Heilmann læser af egen Drift Dansk med Børnene 4 Timer om Ugen. — Jeg var inde i flere Grønlænderhuse, de havde vel Tørvevægge af Hensyn til Kulden, men højt til Loftet, store Vinduer, vel panelerede, skurede og rene, det var oplivende at se. Udenfor ingen Møddinger. Grunden afgrøftet. Der var Orden overalt. Det maa dog tilføjes, at her er et af de bedste Fangststeder i Grønland; der fanges en Mængde Sæler. En Fanger kom forleden Dag med fire. Gode Boliger og god Hygiejne hænger jo en hel Del sammen med de økonomiske Forhold. — Noget mere i Retning af Forholdene i Umanak naaes nu adskillige Steder, men kunde maaske naaes omtrent alle Steder i Grønland. — Mennesker kan ikke undvære den Støtte og faar vel ogsaa ofte den Støtte, der ligger i at faa at vide, at et godt Arbejde paaskønnes, medens man ser med Beklagelse paa det daarlige Resultat. Men ogsaa her møder man Folk, som de er. Zahle havde truffet en tilfældig Flok nede ved Havnen og ved Hjælp

af Lynges som Tolk, havde han faaet at vide, at man syntes, Embedsmændene var for egenraadige, og man vilde have Ejendomsret indført paa Havet, saa fremmede Fangere holdtes borte. Kolonibestyrer Mathiesen er bekendt som Grønlænderen, men skal der naaes et saadant Resultat som her, maa der vel nok regeres med lidt fast Haand, og mange befinder sig jo bedst i gammel Slendrian og Grieri. Dertil kommer, at Skolevæsenet tidligere her har været meget ringe, saa den voksne Befolkning er for daarlig oplyst. Oplysning maa følge med de økonomiske Fremskridt. — Og saa ligner vi os jo noget selv. Blandingsracen er vel den bedste, naar der skal foretages noget ud over Fangerlivet, som de gamle Grønlændere er mest haardføre til, men den er ogsaa mest kritisk. En Udstedsbestyrer, stærkt præget af dansk Blodsblanding, sagde en Gang til en Dansker, at alt det de Danske havde frembragt her oppe var daarligt; han fik da det skarpe Svar: Ja det kan jeg i al Fald se paa Dig. — Mere tilfældige Folks Udtalelser bør selvfølgelig heller ikke tillægges samme Vægt som Udtalelser fra ansvarlige Repræsentanter som Kommuneraadsmedlemmer og Landsraadsmedlemmer.

Vi træffer jo ogsaa Misfornøjelse her hjemme, og den jeg har nævnet bør ikke tages som Tegn paa en separatistisk Stemning, da en saadan ikke findes; og regerer vi Landet retfærdigt, godt og fast, vil den heller ikke opstaa.

Efter at Embedsmændene og Familie havde spist Frokost med os, lettede vi Anker og stod under Salut ud paa Fjorden henimod Kulbrudet ved Kaersuarsuk paa Umanak Fjordens Sydside. Skakten gaar ca. 100 m ind i Bjærgen, og derfra gaar med regelmæssige Mellemlum Skakter vinkelrette ud til Siderne. Da Kullagets Tykkelse er 1 m, og man ikke holder af at udhugge synderlig mere end nødvendigt, maatte de fleste af Delegationens Medlemmer paa den største Del af Spadsereturen gaa i en stærkt sammenbøjet Stilling. Vi saa Diselmotoren, der frembringer komprimeret Luft, som driver de store Bor, der laver Huller i Kulvæggen. Forneden skiller man ved Udboring af en Rende helt Kullaget fra Undergrunden, foroven borer man Huller, derefter sprænges med Krudt. Det var fornøjeligt at se, saa godt disse Bor arbejdede. Minen afstives med Props. Naar Kullaget er borttaget fjernes Propsen med Dunkraft og Klippeloftet styrter da som oftest ned. Ved Trykluft trækker man ligeledes Tipvognene. Det var en interessant Tur. Man bruger grønlandske Arbejdere og har danske Formænd. Der er bygget en Del Huse til deres Ophold. — Desværre er Gruben, der har været en god Forretning, især under Krigen, nær ved at være udtømt og der skal søges en ny Kulforekomst, hvortil Maskinanlægget m. m. skal

flyttes. Ved Kuk er der en Del, men et mægtigt Leje, tykt Kullag af bedste Kvalitet findes ved Kudtligssat paa Diskoøen ved Vaigattet, og det skal vi se i Morgen.

Under Sejladsen rundt om Nugsuak Halvøen holdt Delegationen Møde om Suverænitetssspørgsmaalet i Anledning af, at vi havde modtaget Meddelelse om forestaaende Forhandlinger med Norge. Alle var enige i,

Kulforekomsten ved Kudtligssat. De to mørke Striber oppe i Fjeldet er Kullag.

at der ikke burde opgives noget af vore Rettigheder. Direktør Daugaard-Jensen telegraferede hjem Delegationens Syn paa Forholdene.

»Islands Falk« har taget en norsk Hvalfanger for anden Gang, og Inspektør Lindow er rejst ned til Godhavn for at afhøre ham.

VED WAIGATTET OG DISKOBUGTEN

Waigattet — et gammelt hollandsk Navn for Sundet mellem Nugsuakhalvøen og Diskoøen — sejler vi ind af om Morgenen Tirsdag d. 31. Juli. Vi har Lederen af Kulbrydningen den svenske Ingeniør Giessing med os; han gjorde et sympatisk og solidt Indtryk. Vi stæv-

ner ind til *Kudtligssat* paa Østsiden af Disko, her er meget betydelige Kullag, der er 2 Lag (Flotser) over hinanden, deres Tykkelse er større end ved Kuk ($1\frac{1}{2}$ m) og deres Brændværdi højere, omtrent som engelske Bunkers. Vi sejler derefter over til den modsatte Side af Sundet ind i en Naturhavn, der kunde være Basis for et Kulbrud 3 km borte 300 m oppe i Fjældet, men dette kræver et kostbart Anlæg, særlig en lang Tovbane; og Kulforekomsten er næppe saa betydelig som ved Kudtligssat. — Jeg indkaldte til Delegationsmøde med den svenske Ingeniør, samt Skibsinspektør Thorsen; der blev optaget Referat. Det rigtigste vil være, at man baserer Skibsfarten paa at bruge udelukkende grønlandske Kul, derved vil efter en senere Beregning af Skibsinspektøren kunne spares 130,000 Kr. aarlig, samt forsyne Grønland; det sidste er af Hensyn til Boligforholdene et Spørgsmaal om fremadskridende Kultur; dette sker forøvrigt ogsaa nu. Man kunde da paa naturlig Maade afsætte 12000 Tons aarlig. Kullagene ved Kudtligssat rummer mulig efter Ingeniør Giesings Mening mindst 5 Millioner Tons. Skibsinspektør Thorsen udtalte sig gunstigt om Besejlingen, der paa Grund af Isforholdene kan udstrækkes 2 Maaneder længere her end ved Kuk paa Umanakfjorden. Der blev foretaget Pejling. Kullagene ligger ikke ret højt oppe i Bjærgtet, sees fra Stranden og er overmaade let tilgængelige.

Fra Kulforekomsterne sejlede vi til Udstedet *Sarkak*. Her er udmærkede Forhold. Det er et meget rigt Fangststed. Her bor 150 Mennesker, hvoraf 30 er Fangere. Der fanges i denne Tid gennemsnitlig ca. 80 Sæler om Dagen. Enkelte Fangere tager undertiden en 4 à 5 Stkr. paa en Dag. Medens vi var der, kom flere i Land med Sæler. Kvinderne var ved at blive trætte af den megen Flænsning. Her er en ny Kirke og nye Handelsboliger. Bestyreren Rassow, dansk, var i Ritenbenk. Kun Skolen var her som flere Steder daarlig og manglede Materiel.

Grønlanderhusene var meget gode, og alt gjorde et velhavende Indtryk. Paa Kirkegaarden havde en dansk Udstedsbestyrer Lange sat en morsom Indskrift over hans danske Forgænger. Den begyndte saaledes: Her ligger Du Din gamle Læsøbo. Lange er nu en fremragende grønlandsk Familie. Man forundres i det Hele over den Mængde smukke danske Efternavne, man finder heroppe, blandt Blandingsrasen. Det kneb med at faa Dr. Tryde med om Bord. Han paatog sig alle Vegne en Læges Gerning, hvor der ikke var Læge paa Pladsen, og han fik en stor Praksis. Men det var en Glæde at se den Interesse, hvormed han gik op i sit Arbejde, saavel som hans hele Interesse for Grønland.

Ved Afskeden skød Grønlanderne Riffelsalut (9 Skud) Kuglerne peb ud over Vandet. Da vi kom om Bord paa »Gertrud Rask« samledes 11

Kajakroere om os. Ved Afskeden skød ogsaa de Riffelsalut. Grønlønderne elsker Skydning, uden at man derfor kan beskyide dem for at være Militarister.

Kl. 9 Aften ankom vi til *Ritenbenk*, en lille Koloni. Ved selve Kolonistedet bor ca. 80 Mennesker. Ogsaa her er en af de fortræffelige Naturhavne, kun forbedret med en Landgangsbro. Om Bord kommer Kolonibestyrer Binzer, samt den grønlandske Præst Rossing, der taler udmærket Dansk. Binzer er gift med en Søster til Provsterne Balle, og selv født i Grønland; han ligner en hel Del sin Fætter Oberst Erik With. Efter Præsentationen aflægges vi et Besøg i Land og gør de sædvanlige Genvisiter. Kolonien er velbygget og gør et venligt Indtryk.

Næste Formiddag beser vi Kolonien. Grønlønderne har travlt med at losse »Gertrud Rask«, som har en hel Del Last hertil; det er mest Mel og Træ. Melsækkene er paa 50 Kilo; mere kan Kvinderne ikke godt bære. For det er kun Kvinderne, der bærer i Land. Mændene tager imod i Pakhuset og udlosser Baadene, eller bestiller ingenting. Kvinderne arbejder; saaledes er Traditionen fra Fangerlivet. De bærer Sækkene nede paa Ryggen. Alle ser de glade og fornøjede ud; der er alle Aldre, fra ældre Koner til kønne unge Piger. — Arbejdet skal helst gaa som en Leg; der gives Dagløn, men det ansees forøvrigt som en Pligt og Æressag at hjælpe til med Skibets Expedition.

Rasen er her meget blandet. Jeg ser en Kone bære Sække, hun er langskallet, lyshaaret og blaaøjet. Fik hun dansk Klædedragt paa, vilde hun fuldstændig ligne en jysk Bondekone — men hun kan ikke et eneste Ord Dansk. Det er forbavsende saa let vor Nation opgiver sit Sprog, heroppe var der dog mindre Anledning til det, da Opgivelsen af Sproget afspærrer fra evropæisk Kultur og Chancen for at opnaa Stillinger, der nødvendig forudsætter denne Kultur. De danske Udstedsbestyrere og Haandværkere, der var gift grønlandsk, gjorde intet for at bevare Sproget i Slægten. Nu gaar Stemningen i Retning af at lære Dansk, men man kunde have været langt videre, dersom Sproget havde fulgt lidt efter Raceblandingen.

Efter Frokost tog vi paa *Fisketur*. Vi skulde pilke Torsk. Først mod Slutningen af Expeditionen, saa vi Torskestimer gaa paa Bunden, men vi fik ikke megen Fangst, da vi straks maatte afbryde for at tage til *Møde med Kommuneraadet*; vi kom endda over Tiden.

Mødet angik væsentlig mindre betydelige Spørgsmaal. Man ønskede Danskundervisning og i det hele forbedret Skoleundervisning. Kateketerne, der havde faaet en Lønforbedring, udrettede for lidt og havde for ringe Kundskaber, lød Klagen. Man ønskede de Danskes Deltagelse

i Raadene. En Kateket Mathæussens Ord havde en lille Klang af grønlandsk Separatisme.

Naar vi behandler Grønlønderne vel er der dog næppe nogen Fare for Separatisme. Følelsen for Fællesskabet er stærk. Grønlønderne er desuden særdeles fredelige og hensynsfulde. Man har aldrig set to Grønløndere slaas og Skændsmaal er overordentlig sjældne. En enkelt Plads, hvor der er indblandet en Del udenlandsk Blod, danner maaske en Undtagelse. Sproget kender ikke stærke Ord. Direktøren sagde, at naar han vilde irettesætte et Kommuneraad som havde begaaet en grov Forseelse, saa var det stærkeste Udtryk saadan noget som: I har fejlet. Alene dette var egnet til i længere Tid at hensætte dem i en trykket Sindsstemning. Anvendelsen af de kraftigere danske Skældsord vilde opløse dem til Molekuler.

Vi fik Sælhundekød til Frokost. Det serveres al Tid kogt og smager udmærket; det spises heroppe uden Brød og Kartofler. Til Middag fik vi Alkebøf. Vort Oksekød, der nu er ca. 5 Uger gammelt, begynder, trods Manglen paa Spyfluer og Skimmelsvampe da ogsaa at smage mindre godt. Det er forøvrigt snart forbi. Om Aftenen skulde vi til Selskab hos Kolonibestyrerens, men forinden var vi *inviteret af Grønlønderne*. Ved et langt hvidskuret Bord med Bænke om, anbragt i det frie, Vejret var jo stadig fortræffeligt, serveredes Kaffe, sort Kaffe med et Stykke Sukker til. Kommuneraadsformand og Landsraadsmedlem Jonas Zetsen sad for Bordenden; hans Kone skænkede Kaffen og hele Stedets Befolkning stod i passende Afstand opstillet som Tilskuere. Bagefter flerstemmig Sang af et større Sangkor; de unge Piger, der sang Tenor, i forreste Række. Først blev sunget første Vers af Kong Christian. Senere den grønlandske: Hil dig vor Fare, og andre Sange. Sluttelig spillede Jonas Zetsen Violin, mest Dansemelodier, ganske de samme som man hørte paa Landet i min Barndom; Grønlønderne har jo ogsaa lært dette af os.

Jeg bragte paa Delegationens Vegne en Tak og udtalte, at selv om Sproget var forskelligt, saa var Tonerne fælles, ligeledes Konge og Flag, som man havde hyldet. Jeg tog dette som et Bevis paa Hjærtets og Aandens Samhørighed. Frederik Lynge var ved saadanne Lejligheder en fortræffelig Tolk.

Det var et meget stemningsfuldt Gæstebud; og man sagde os, at saadan noget kunde ikke være sket for 10 Aar siden. Grønlønderne var siden den Tid bleven betydeligt mere udviklede. — Derefter til Smørrebød hos Binzers. Paalæget var Rensdyrkød, grønlandsk Laks og Hellefisk, Alkeæg, etc. og saa dejlig hjemmebrygget grønlandsk Øl. Sammen med vor flinke Vært og Værtinde havde vi en fornøjelig Aften.

NB

Næste Dag havde vi i Motorbaad Udflugt til *Ritenbenks Fuglejjæld*. Det var et smukt Syn at se de mange Fugle lette, naar der løsnedes et Skræmmeskud. Bendixen, der har været Kolonibestyrer i Ritenbenk, vilde mene, at Maagerne havde bredt sig paa Alkenes Bekostning; det var en Følge af Indsamlingen af Alkæg og Nedskydningen. Vi drak Eftermiddagskaffe hos den udmærkede Pastor Rossing. Derefter gik Degnbøl og jeg os en Tur ud til Kirkegaarden, der heldigvis ligger et passende Stykke fra Byen. Blandt de Danskes Monumenter fra tidligere Dage fandt vi følgende Inskription over en Føhrskipper. Det var særlig disse, der besejlede Grønland:

Herunder hviler
Sk. Capt. I. Ochsen
Fød paa Føhr
Død
ved Col.
Rittenbenk
Den 28. Juli 1823.

Om Aftenen havde vi Embedsmændene med Familie til Middag, og Kl. 10 lettede vi Anker.

Kl. 6 om Morgenen den 3. August laa »Gertrud Rask« udfør den *store Isbræ ved Eke*. Vi vilde derfra foretage en Tur op paa Indlandsisen. Bræmuren frembød et imponerende Skue. Da Kaptajn Hansen havde faaet »Gertrud Rask« forankret, og vi havde drukket Kaffe, skete der en Kalvning, og Skibet slingrede saa stærkt, at det kneb med at redde Kaffe-kopperne. Ankeret blev da lettet, og Resten af Dagen holdtes gaaende paa Maskinen.

Turen til *Indlandsisen* var særdeles interessant. Vi gik mellem 3 og 4 Mil op og ned. Paa Isen var vi i en Højde af 2200 Fod. Det var den Vej, Schweiseren Quervain gik i 1912 over Indlandsisen til Angmasalik paa Østkysten. Et Monument nede ved Fjorden betegnede Rejsens Begyndelse. Vi gik fra Fjorden Kl. 8⁴⁰, naaede Isen 1⁴⁵ og var tilbage ved Fjorden 5^{1/2}. Schweiserne havde fundet en Rute, som vi fulgte. Der var til Tider nogle stejle Fjældvægge, vi maatte over, men det var et herligt Landskab; en hel Del ret store Søer forbundne ved Elve, der mange Steder dannede prægtige Vandfald; og saa Farverne, de to øverste Søer var smaragdgrønne. Fra en Højde kunde man samtidig overse begge Søer, den ene liggende en Del højere end den anden, samt Vandfaldet imellem Søerne. Det var meget smukt. Længere nede laa en stor Sø, der var ganske azurblaa. Myggene plagede paa den første Strækning, men da vi kom noget op, fik vi en kold Vind fra Øst. — Vi

nød intet paa Opturen hverken Mad eller Drikke, vi havde hver 4 Stkr. Smørrebrød med, ellers intet. Henimod Slutningen af Opgangen steg vi op ad en mægtig Fjældvæg, og derfra var der en forholdsvis flad Strækning til Isen. Indtil denne Højde havde vi haft den sædvanlige smukke grønlandske Flora. Gul Valmue, Dueurt, Hønsetarm etc., nu var der kun lidt Lav paa Stenene. Ved Siden af Isen laa en mægtig Moræne, dog lidt længere nede end Isen. Men alt tydede paa, at Forholdene i lange Tider har været konstante dog snarest med en lille Tilbagegang for Isen; medens

Paa Indlandsisen.

Isen i Fortiden længere nede er smeltet og har efterladt et spredt Lag af Blokke, uden Afsætning af Endemoræne. Enkelte af disse Blokke laa mærkeligt, vi fandt flere, der hvilede paa en 3—4 mindre Sten, saa man kunde se helt under den store Blok. — Den første Strækning af Isen havde en Mængde smaa Huller, indtil 1 m dybe, fulde af Smeltevand, det skal være Rypegødning, som paa Grund af den mørke Farve i stærkere Grad insuger Solstrålerne og derved virker smeltende paa Isen. Vi traf et Par Rypeflokke paa Vejen; det var Moderen med sine Kyllinger, de var slet ikke bange for os, vi kunde gaa næsten lige til dem, de var ikke vant til at træffe Mennesker og betragtede os ikke som nogen Fare. — Man blev grebet af en sælsom Trang til at kigge over den nærmeste Horizont længere ind over Isen. Vi gik ogsaa saa langt, men der var da

i en lignende Afstand en ny Horizont, og saaledes bliver det ved mange Mil ind. Vi var jo heller ikke udrustet til Expedition paa Indlandsisen. Vi var nu over 2000 Fod oppe, men Indlandsisen stiger til 5—6000 Fod. Vi saa flere Nunutaker (Fjældtoppe). Det var et storslaaet Syn at se disse sorte Toppe stikke gennem de hvide Isflader. Nedad havde vi Udsigt over Bræen, der gik mod Isfjorden, Overfladen spidse Istoppe. Den inderste Strækning, vi passerede, havde en Mængde Spalter; overalt gik

Opstilling ved Ankomsten til en Koloni.

der Render nedad med Smeltevand, senere forener de sig til Elve. Jeg fandt en Bambusstok paa Isen, den var efterladt af Quervains Expedition.

Foruden mig naaede Pürschel og Olufson, samt Skibsinspektør Thorsen, Handelschef Lyngbæk, Inspektør Lindow og Bendixen helt op paa Isen.

Kommet ned af Isen fandt vi Læ for den kolde Vind bag en Klippevæg og spiste vor medbragte Mad. Jeg skiftede Uldtrøje, der var ikke en tør Trævl paa den. Nedad drak vi Vand af Elvene; det kneb svært med at holde Maade, for vi led af en brændende Tørst. — Det havde været en anstrengende Tur, fordi man ikke er trænet, men jeg befandt mig særdeles vel bagefter; hvortil vel ogsaa bidrog Følelsen af — formentlig baade første og sidste Gang — at have været paa Indlandsisen.

Fra Eke sejlede vi til Kolonien *Jakobshavn*, som ogsaa har en fortræffelig Naturhavn. Den er, hvad Kolonistedet angaar, den største By i Nordgrønland; her bor nemlig 400 Mennesker, og her er en glædelig Udvikling. Det er de store *Hellefiskerier*, der har givet dette Opsving. Jakobshavn er det eneste Sted i Nordgrønland, hvor der for Tiden fiskes af nogen Betydning. Hellefisken, en Slags Flynder (det ene Øje vandrer ikke længere over end midt paa Hovedet), Formen en Mellemtung mellem en Flad-fisk og en Rundfisk, holder kun til ved Isfjordene. — Den renses, Fisken skæres fra Benene, og derefter nedsaltes den i Tønder, der føres til København, hvor den røges; den smager som Laks og er fortræffelig til Smørrebrødspaalæg. Der indhandles i disse Dage, da Fiskeriet er paa Højden, 20,000 Kilo à 6 Øre, det giver god Fortjeneste. Sælfangsten er som Følge heraf gaaet tilbage, men der er jo ikke for mange Sæler til de andre Steder. Befolkningen har derfor en pæn Fortjeneste, men det kniber med at opspare til Vinteren, enkelte sætter dog Penge i den grønlandske Sparekasse, der forvaltes af Kolonibestyreren. Rensning og Saltning giver ogsaa Fortjeneste til en Mængde Mennesker.

Kolonien er særdeles velbygget. Bebyggelsen er spredt. Den gamle Kirke er stor og meget smuk, Skolen god og tidssvarende, ny Bestyrerbolig. Vi blev modtaget af Kolonibestyrer Andersen, samt af Assistent Malmqvist. Den grønlandske Provst *Storck* besøgte vi ogsaa. Han havde lige haft Lungeblødning og saa daarlig ud; han gjorde et sympatisk Indtryk. Provst *Storck* udtalte sig stærkt for obligatorisk Danskundervisning i Skolen og for en bedre Efteruddannelse for de dygtige Børn, særlig da ogsaa i Dansk. — Han har skrevet Bogen: »En Grønlanders Drøm«, et mærkeligt literært Produkt af en Grønlander, og det første af en Grønlander. Der er mange gode Tanker i Bogen, men Eksemplerne om de danske er noget ensidigt og ikke særlig sympatisk valgt. Jeg bemærker dette, og han sagde da: »Jeg var den Gang ung og noget agitatorisk anlagt.«

Derefter *Møde med Kommuneraadet*; disse Møder holdtes næsten al Tid i Skolen. Det drejede sig særlig om Ret til Fangstplads og Nægtelse af Bosættelsestilladelse i Jakobshavn. Vi holder jo paa, at Mennesker maa bo, hvor de vil, og dette var derfor noget vanskeligt for os. Men Grønlanderne har endnu trods Kommuneraad og Fattigforsørgelse meget af det gode gamle System, at man deler med hinanden og især med den fattige; og man holdt derfor ikke af Tilflytning. Man ønskede bedre Undervisning ogsaa i Dansk; og ønskede de Danske med i Raadene.

Efter Mødet gik en Del af os en Tur paa en god halv Mil til »Holmens Bakke« ved *Jakobshavns Isfjord*. Herfra er der den herligste Udsigt over

den mægtige Bræ, endnu større end Bræen ved Eke. Kommuneraadsformand Johan Gundel var Vejviser. Han var af Kongen tildelt Belønningsmedaljen. Man var endnu stærkt optaget af Kongens og Dronningens Besøg forrige Aar; og paa den Bakke, hvor Kongen havde mødt Grønlænderne, havde de af egne Midler rejst en Flagstang og anskaffet et Flag, der ogsaa vajede ved vor Ankomst. Det var deres Monument. Johan Gundel fortalte os med Stolthed og Glæde dette, og sagde forresten: »Vi er jo i Færd med at blive Danske«.

Alle Vegne er Befolkningen stærkt blandet, vi træffer mange helt lyshaarede og blaaøjede Typer, deriblandt Johan Gundel, der kan forstaa Dansk; hans Fader var dansk Udstedsbestyrer. Han har været Foregangsmand paa Stedet og var med til Middagen om Bord tilligemed Embedsmændene. Endvidere en ældre og meget anset Fanger, Rosbak. Han var af dem, der gik i Spidsen, havde ført Kommandoen paa Pladsen og holdt de andre til at fange. Han havde en Del af det gamle Præg, mødte ogsaa i Sælskindsbukser, men var høj og kraftig. Der var noget af en Indianerhøvdingskikkelse i ham. Men hvor opførte han og de andre Grønlændere sig ved Bordet nydeligt og taktfuldt. — Der var en, der i den Anledning sagde: »Man kunde saamænd godt tro, det var danske Rigsdagsmænd«.

Næste Dag om Morgenen den 5. August laa vi udfør *Christianshaab*. Her er en meget stor Red. Byen ligger paa en Skraaning, sees i lang Afstand og gør et særdeles smukt Indtryk.

Det er den ældste Koloni i Nordgrønland, er nu den mindste og bestyres af en Assistent Nielsen, der meget venligt tog imod os. Hr. Zahles Tipoldefader havde været Kolonibestyrer omkring 1750. Daugaard-Jensen fortalte Grønlænderne om dette, samt at Zahle havde været den højeste Mand i Landet næst efter Kongen, hvilket imponerede dem meget. Bestyrerhuset var fra den første Tid, et rigtigt Blokhus, endnu en komfortabel og solid Bolig, der magelig kan staa de næste 200 Aar. Over Døren en morsom Træudskæring af en Soldat, der præsenterer Gevær; en rigtig Tybo Figur. Hans Egedes Søn Povl Egede har boet i dette Hus, ligesom Hr. Zahles Tipoldefader. — Hr. Zahle uddelte Gaver blandt Befolkningen.

Grønlænderhusene var særdeles velbyggede, og Stedet gjorde et velhavende Indtryk. Vi havde Møde med Kommuneraadet. Det fremførte var meget fornuftigt. De beklagede sig særlig over den daarlige Skoleundervisning, ønskede Dansk i Skolen og Danske i Raadene. De bad os sluttelig hilse Kongen. Det var Søndag, men Gudstjenesten blev udsat til vor Afrejse.

Da vi skulde om Bord, glædede de unge Piger os med flerstemmig

Sang. De sang: »Hil dig vor Fane« og en Sang til Kongen paa Melodien: »God save the King«, endvidere en grønlandsk Julehymne. De sang særdeles smukt. — Da vi kom om Bord Kl. 10¹/₂, roede de ud til os i en Baad og sang igen »Hil dig vor Fane«. Vi gav dem 3 kraftige Hurra til Afsked. — Det var smukke Typer, vi saa, meget blandede, alle i

Udenfor Bestyrerboligen i Christianshaab.

straalende Søndagstøj, særlig tager de skønne Farver sig godt ud i en Baad paa Søen.

Fra Christianshaab sejlede vi over Diskobugten til *Godhavn*, som vi altsaa besøgte anden Gang, det var for at træffe Nordgrønlands Landsraad, der nu var samlet. Da vi Kl. 8 Aften naaede Godhavn, fik vi straks Møde med Landsraadets Medlemmer, der alle 12 var til Stede. Det var et mærkeligt Held at træffe ogsaa Nordgrønlands Landsraad, Medlemmerne var netop kommen sammen denne Dag.

Endnu har Grønlænderne den Praksis, at ved Nyvalg skifter omtrent alle Raadenes Medlemmer, man synes alle de bedste skal have disse Hædersposter. Af de gamle var kun en, Jonas Zetzen, som vi havde truffet i Ritenbenk, genvalgt. — Da man ikke havde været sammen før, ikke havde forberedt nogen Fremstilling til os og knap nok kendte hinanden, kneb det lidt med at komme i Gang, og man bad om Lov til at sende os en

skriftlig Fremstilling, dersom man skulde komme i Tanker om noget særligt. De talte om Hvalfangst, som man ventede snarest blev sat i Gang af de Danske. Undervisningen fandt de for mangelfuld; de ønskede Undervisning i Dansk, og de Danskes Deltagelse i Raadene. Som sædvanlig blev Referat optaget. Sluttelig fremkom der en enstemmig Beklæggelse over en lokal Styrelse. Tilsidst bad Landsraadet os hilse Kongen. Efter Mødet besaa vi Landsraadets Indkvarteringslokale, der lod en Del tilbage at ønske. Vi blev fotograferet sammen med Landsraadets Medlemmer.

Efter Mødet havde vi en Forhandling med Provst Knud Balle, der gør et tiltalende og fint kultiveret Indtryk. Han var efter Opfordring taget herover fra Egedesminde. Han ønskede Fællesstyret afskaffet, altsaa Kirke og Skolevæsenet for sig selv. Særlig beklagede han Skolevæsenets Tilstand, Mangelen paa Efterskoler, og sagde, at her maatte Danmark tage kraftig fat nu. Danskundervisningen var nødvendig og ønskedes i høj Grad af Grønlanderne; han talte endvidere om Seminarieuddannelsen og Efteruddannelsen i Danmark, som han ønskede forbedret. Paa Forespørgsel udtalte han, at Efterskolerne maatte have en dansk Forstander, for at der kunde komme den fornødne Methode i Undervisningen. Selvfølgelig skulde han ogsaa være hjemme i Grønlandsk.

»Islands Falk« laa i Havnen, tilligemed den internerede norske Hvalfanger. Orlogskaptajn Briand var om Bord for at hilse paa os.

Kl. 12 $\frac{1}{2}$ lettede vi og tog Afsked med vor elskværdige og fortræffelige Tolk, *Frederik Lynge*, der foruden at være Tolk, havde været os en udmærket Rejseledsager.

HOLSTENSBORG

Vi tilbragte en rolig og behagelig Dag med *Sejlads til Holstensborg*, hvortil vi ankommer i Morgen den 7. August. — Bendixen holdt Foredrag om Kolonien.

Vi har nu forladt Nordgrønland. Vi har haft det vidunderligste Vejr; det er blevet varmere og varmere. Vi har i den sidste Tid slet ikke brugt Overfrakke, naar vi har gaaet ude. Men om Natten er det noget koldt. Nu stævner vi igen mod Sydgrønland og bort fra de daglyse Nætter. Vi haaber, at Vejret vil staa os bi og længes efter Posten, da vi endnu intet har hørt hjemmefra, men maa vente til den 17. i Godthaab.

Indsejlingen til Holstensborg var meget besværlig, formedelst Taage, der laa ret tæt ved Kysten. Da vi sejlede mod Land, var det Solskin. Men Taagen stod som et Lag paa Vandet under Klippetoppene ind mod

Land. Paa Kaldesignal var der kommen en Motorbaad og flere Kajakker, og ved deres Hjælp naaede man ind. Vi har maaske allerede mærket lidt til Sydgrønlands noget større Vejrstadighed. — Hr. Zahle har været udnævnt til Barometerdirektør og paa Grund af det gode Resultat haft stor Succes, nu har han nedlagt sit Hverv, men varetager imidlertid indtil videre de løbende Forretninger.

Her er atter en af de glimrende Naturhavne, der vækker vor Beundring. Kolonien har en skøn Beliggenhed og er særdeles velbygget. Alt er udmærket holdt, og der hersker god Orden. — Vi modtages af Kolonibestyrer Vinterberg, Assistent Blicher-Nielsen og Pastor Bugge. Kirken er fra 1773, den ældste i Grønland og er meget smuk — som alle grønlandske Kirker af Træ, men i dansk Stil —. Grønlanderbyen er meget velbygget. Her er nemlig gode Indtægter, formedelst Helleflynderfiskeriet. To store nye Pakhuse i flere Etager er til Fiskesaltning.

Her var tidligere en betydelig Hvalfangst. Paa Grund af Stedets fremskudte Beliggenhed ved det smalleste Sted i Havet gik Hvaltrækket tæt forbi.

Befolkningen er meget blandet. Hvalfangerfolkene — danske, norske, islandske, skotske og keltiske — har boet her i stort Tal. Det var en haardfør og vanskelig Hob. Blandingsresultatet skal være præget deraf. Grønlanderne her har Ord for at være de vanskeligste i Landet. De er ikke al Tid saa lette at styre. Her kan man som en Mærkelighed se Folk, der kives og strides.

Modtagelsen fra Befolkningens Side var vel heller ikke saa hjertelig — selv om den var upaaklagelig — som vi har kendt hidtil. De unge Piger var ikke mødt op i Søndagstøjet. Forøvrigt ligger en stor Del af Beboerne ude omkring i Telte paa Fiskeri.

Vi havde *Møde med Kommuneraadet*, der fremkom ikke noget egentlig Nyt. De sædvanlige Spørgsmaal besvaredes meget tilfredsstillende (Danskundervisning og de Danskes Deltagelse i Raadene).

Kl. 2 var vi til en *Dansktime i Skolen under Ledelse af Pastor Bugge*. Det blev en Oplevelse. Skolen er god og velforsynet med Materiel. Undervisningen gik fortrinlig. Først nogle Taleøvelser og derefter Sange og Sanglege. Man sang f. Eks.: Bro bro Brille, Tornerose, Højt paa en Gren en Krage sad, Jeg gik mig over Sø og Land, m. fl. Børnene sang Sangene med Liv og Lyst, og udtalte Ordene saa tydelig, at man kunde tro, det var danske Børn. — Paa den Maade bør Danskundervisningen begynde med de mindre Børn. Jeg spurgte Bugge, om ikke han kunde skrive en Lærebog. Hr. Zahle uddelte Gaver til Børnene. — Hr. Bugge, der gør et meget tiltalende Indtryk, er omkring 30 Aar, født i

Grønland af en dansk Kolonibestyrer og taler begge Sprogene lige let. Han har taget teologisk Eksamen i København og er vendt tilbage til Grønland. Desværre bliver de fleste hjemme. Hr. Bugge har utvivlsomt en Fremtid for sig ved at indtage en ledende Stilling i det højere Skolevæsen i Grønland. — Vi havde Embedsmændene til Middag.

Den næste Dag foretog en Del af Delegationens Medlemmer en *Fiskeitur til Havs*.

Man har her en Del Baade, kaldet Doryer (amerikansk Model), fladbundede, meget sødygtige, hvormed Helleflynderfiskeriet væsentligt er drevet og drives. De laves nu i Grønland. Man har saa slæbt dem ud paa Banken (3 à 4 Mil) ved Hjælp af Motorbaade, og efter endt Fangst taget Baadene paa Slæb ind igen. Nu har man begyndt paa en ny Fiske-methode fra selve Motorbaadene ved Hjælp af Langline og slæber saa i mindre Grad paa Doryerne. Dette har vakt nogen Misfornøjelse hos Grønlænderne. — Der er en dansk Fiskemester paa hver Baad, ellers grønlandsk Mandskab. Fiskemesteren lønnes. Grønlænderne faar Part, Halvdelen af hvad der fanges, Resten gaar til Petroleum og Afbetaling paa Baaden.

Vi gik denne Dag ikke saa langt ud som ellers, men Udbyttet blev ogsaa derefter. Vi satte Lincen i 1 dansk Mils Længde, ialt ca. 1600 Kroge. Ved hver Ende og paa Midten en Bøje. Efter et Par Timers Forløb begynder Indhalingen. Vi fik kun 3 Helleflynder, men de var store paa 60 kg Stykket. En gik af Krogen og en bed paa Pilk i Ventetiden, men Lincen sprang, saa vi kunde med mere Held have haft 5. Den anden Baad tog 8. Dagen før havde hver af Baadene haft 20 Stkr. Men Stimefisken er endnu ikke kommen. Saa fanges der helt andre Mængder. Det var interessant at se disse mægtige Flyndere blive halet ind. De maatte først have et Slag i Hovedet af en Kølle, inden de kunde tumles. Indhandlingsprisen er 10 Øre pr. kg. Det giver Fortjeneste. Her er relativ Velstand, Liv og Fremgang. Det er altid glædeligt at se. Motorpasseren Augustinus Lindert, Grønlænder, uddannet i Danmark, dansktalende, er tiltalende og flink. Der er da ogsaa gode Folk her. Men Fiskemesteren Rohweder sagde, at de øvrige om Bord var nogle urolige Elementer. Det Hele er noget af en Overgangstid. Maaske gaar Grønlænderne mere over til Motorbaade, naar de faar lært at passe dem. De kan godt afbetale dem; der tjenes nemlig efter grønlandske Forhold undertiden store Penge 30—50 Kr. pr. Mand pr. Dag. Der forhandlede ogsaa om paany at slæbe Doryerne frem og tilbage, og saa blev Stemningen vel bedre igen. — Det var en Fornøjelse i Pakhuset at se den Færdighed, hvormed Fisken blev flaaet og Stykkerne nedsaltet. En Kniv kan Grønlænderne bruge. Hovedet

indhandles ikke, det faar Grønlænderne med hjem; og der er megen god Fisk derpaa.

En Del af Helleflynderen sælges til Belgien. En Mand paa Bogø har Kontrakt paa et stort Parti. Han røger den. — En Tid har Beauvais Fabrikker forsøgt med Henkogning af Laks, men der var ikke Laks nok, nu er Maskinerne flyttet herhen. Man er ifærd med at opføre en Bygning, og nu vil Handelen til at henkøge Helleflynder.

Torsdag den 9. August sejlede vi fra Holstensborg, de fleste af Delegationens Medlemmer i Motorbaad, for at besøge nogle Udsteder og Boplads.

Paa Grund af den raa Taage paa Fisketuren til Havs var jeg blevet forkølet og maatte blive paa »Gertrud Rask«. — Kammergaard tog ikke ud i Motorbaad, og min Kammerat og Partifælle Degnbol, med hvem jeg delte Kammer, maatte desværre holde Køjen paa Grund af Gigt og lidt Feber, der i over 8 Dage tvang ham til at være sengeliggende. Dr. Tryde var imidlertid en udmærket Læge baade overfor smaa og større Sygdomme og skulde nok faa os rask igen. — Det blev for vi hjemmenværende en stille Hviledag med Fred og Hygge. Vi sejlede igennem nogle Sunde og ind paa en smal Fjord: *Kekerlalik*. Her har aldrig før været Skib, og vor Tilsynekøbst vakte i høj Grad Grønlændernes Forbavselse. Farvandet er aldrig opmaalt og derfor ikke kortlagt. I den snævre Fjord fandtes ikke Bund paa 130 Favne. Vi fandt dog Ankerplads ud for Fiskepladsen. — Her foregaar store Torskefiskerier. Man bor i Telt. Her er ingen fast Boplads. Men her er Fiskepakhuse og Salteri. Torskene laa saltet i store Stabler. Det er mærkeligt med saadan et Torskefiskeri langt fra det aabne Hav i en snæver Fjord; men det er Angmasatten, som vi saa i store Stimer, Torskene gaar efter (Torskene indhandles til 6 Øre pr. kg).

Den før nævnte Del af Delegationen kom tilbage Kl. 9. De havde besøgt Udstederne: *Kerrortusak*, *Sarfanguak* og Bopladsen *Ikerasarsuk* og havde set Torskesalteri, som det ovenfor beskrevne. De Udsteder, hvor der var Fiskefangst, var der gode Forhold, ved Ikerasarsuk levede man af Sælfangst, og dér var Befolkningen særdeles fattig. Udstedsbestyrer, Grønlænderen David Olsen, tidligere Medlem af Grønlandskommissionen, fulgte tilligemed sin Kone med til Skibet, spiste til Middag sammen med os og tog tilbage med Motorbaadene, der førtes af Fiskemestere.

SØNDRE STRØMFJORD

PAA vor Rejseplan havde vi medtaget Sejlads ind til Bunden af Søndre Strømfjord og derefter en Ekspedition ind i Land langs Elven Kugssuak og op imod Søen Angmalortok.

Anledningen til denne store og vidtløftige Rejse var, at Orlogskaptajn Godfred Hansen havde fremsat et Forslag til en Ekspedition i disse Egne for at undersøge Mulighederne for Faareavl. En Ekspedition, der skulde have en meget omfattende Karakter; saaledes Rejser i det paa-gældende Distrikt, samt Jordbundsundersøgelser, meteorologiske og botaniske Observationer. Udgiften var kalkuleret til et betydeligt Beløb. — Vi havde nu selv faaet Lyst til at se disse Egne, og den nævnte Rute fra Bunden af Søndre Strømfjord skulde efter stedkyndige Folks Mening omfatte de mest karakteristiske Egne, og der hvor Mulighederne i den omtalte Retning skulde være størst. Der vilde derved ogsaa være Lejlighed til at se det bredeste Stykke isfrie Grønland og til at sejle paa den 25 Mile lange Fjord, der aldrig før havde været besejlet af noget Skib, samt se Egne, der nærmest kun var kendt af Rensjægere. Men overfor selve Formaalet, da maatte man mene, at saa længe de gode Græsstrækninger ved de gamle Nordboplads er endnu langt fra er indtaget til Faareavl, da vilde det være urigtigt at begynde paa ovennævnte Sted, særlig ogsaa da Fjorden er tilfrossen i 8 Maaneder. — Men der kunde jo være Fremtidsmuligheder.

Imidlertid opstod der i sidste Øjeblik Betænkelighed hos enkelte af Delegationens Medlemmer ved denne Ekspedition ind i ganske ukendt Farvand. Vi holdt da Delegationsmøde, og Resultatet blev, at Rejseplanen fastholdtes, særlig ogsaa i Betragtning af, at der nu en Gang var planlagt en Hjælpeekspedition af 2 Motorbaade med Grønlændere, parat ved Indløbet til Fjorden.

Vi blev 4 Rigsdagsmænd (Olufson, Povlsen, Pürschel og jeg), der gjorde Turen med ind i Land. Desuden fhv. Inspektør Bendixen, der som noget kendt skulde være Vejviser og lede Ekspeditionen, Daugaard Jensen.

Handelschef Lyngbæk og Inspektør Harries, der stødte til os i Holstensborg og deltager i Rejsen i Sydgrønland. Vi skulde overnatte inde paa Sletten og Grønlænderne bære Telte og Bagage.

Den 10. August om Eftermiddagen nærmer vi os Fjordmundingen. Kysten vi sejler ind imod, har 2000 Fod høje Fjælde, spidse Alpetoppe, som ved Kap Farvel.

Fiskemester Nielsen fra Sukkertoppen træffer vi parat med 2 Motorbaade, samt 4 Doryer, der fortøjes paa hver sin Side af Skibet.

Nu gaar det indad. Det er en flot Sejlads mellem de høje, spidstoppede

Expeditionen paa Vandring i Kugssuakdalen.

Fjælde, mærkelige ved at være gennemskaarne af Striber af Grønsten. Grønstenslagene gaar paa skraa. — I Morgen tidlig ventes det, vi naa Fjordbunden, og Ekspeditionen skal da begynde. Det er altid interessant at se den uberørte Natur; og dette er jo en ejendommelig og for en Rigsdagsdelegation noget vidtløftig Ekspedition at foretage. Sejladsen gennem Fjorden forløb særdeles heldig, der var Dybde nok, og henad Morgenstunden fik Kaptajn Hansen kastet Anker i Nærheden af Fjordbunden.

Kl. 6 tog vi fra Borde. Vi sejlede ind med Motorbaadene i Retning af Elvens Udløb og havde Doryerne paa Slæb. Højvandet var ikke kommet endnu, og efter at have sejlet saa langt, Motorbaadene kunde gaa, lod vi disse gaa tilbage. Her traf vi Peter Rossing fra Kangamiut, der er Broder til Præsten i Ritenbenk. Han laa her inde paa Rensdyrjagt og bød os venligst ind i sit Telt; vi satte os paa Rensdyrskind og fik en Samtale med ham om Forholdene. Han og hans Folk havde i denne Sæson

skudt 70 Rensdyr, men han syntes, det var for lidt. Sidste Aar havde han skudt 170 Stkr. Rensdyrkødet laa skaaret i Skiver til Tørring paa Klipperne. Han forærede os noget tørret Rensdyrkød og lidt Rensdyrtælle. Vi spiste senere paa Rejsen af Kødet, der smager fortræffeligt, men i Særdeleshed Tællen, der af saavel Grønlænderne som de Danske regnes for en stor Lækkerbidsken. De der har smagt Tællen ved speget Faarekød vil have en svag Forestilling om Smagen. — Det blev sagt, at man sidste Aar har opgjort Jagtudbyttet paa disse Egne til 2000 Str. Rensdyr. Men en saa stærk Jagt kan Rensdyret ikke taale, og Bestanden tager af. Enkelte Jægere, som tidligere havde skudt mange, havde undertiden kun taget Tungen og Skindet med sig og ladet det øvrige ligge. Det glædede os meget at høre af Inspektør Harries, at Sydgrønlands Landsraad i dets nylig afsluttede Samling havde vedtaget paa Foranledning af Kristoffer Lyngge at frede Rensdyret i 2 Maaneder i Drægtighedstiden, samt frede flere Edderfuglevarp. — Vor Samtale om Fredning havde saaledes baaret Frugt. Det er de første Fredningsbestemmelser i Grønland. Det vil vel nok vare noget inden de trænger igennem, men det er Begyndelsen. Kommuneraadene skal nu sørge for deres Overholdelse.

Da Vandet steg, sejlede vi i Doryerne ind i Bunden af Fjorden ved Elvens Udløb og paabegyndte derefter vor Vandring, assisteret af ca. 20 Bærere op langs den store Elv: *Kugssuak*. Endemaalet var Søen Angmalortok, 4 danske Mil inde. Elvelejet har en mægtig Bredde, henved et Par Kilometer, en Del laa dog tørt, men Foraarsflommen fylder det og slider endda i Brinkerne. — Her langs denne Elv skal altsaa navnlig være de »Lersletter«, som Rensjægere taler om, og hvor der skulde være Muligheder for Faareavl.

Her er den uberørte Natur. Der færdes ikke andre Mennesker end Rensjægere, men vi saa ingen; hørte kun nogle Skud fra den anden Side af Elvelejet op ad det skraanende Fjeld. Der var Mulighed for, trods Afstanden at se Jægeren. Vi brugte Kikkerter, men kunde intet opdage. Grønlænderne mente imidlertid at have set ham. Der findes langs Elven en Sti, som vi følger. Det er en Rensjægersti. Den er ikke meget befærdet, men Vegetationen er ikke saa kraftig, saa den kan nok holde sig. Den er mærkelig smal og hul. Grønlænderne gaar som Indianerne. Saalegængere, lader Fødderne pege lige frem og ikke ud til Siden som vi. Disse Rensjægere gaar milelange Veje og kan slæbe uhyre Byrder af Kød og Skind. Hornene bortkastedes som oftest, og vi fandt en Mængde paa vor Vej. Desværre saa vi ingen Rensdyr, de er meget vanskelige at faa i Sigte. Vi saa en hel Del Harer, der troskyldigt sad og gloede paa os. Den grønlandske Hare er hvid — ogsaa om Sommeren — og saaledes

let at faa Øje paa paa denne Tid af Aaret. Af Ravne findes en Mængde, dem ser man forøvrigt over hele Grønland. Jeg husker dem fra min Barn-dom i Nordjylland, nu findes de næsten ikke mere i Danmark. Den Gang saa vi næsten ingen Krager, nu har de Overtaget. — Vi saa ogsaa enkelte Falke; det er en herlig Fugl at se i Flugten. Grønlænderne fik travlt med kaldende Fløjt og kastede en Hue op i Luften for at lokke Falken til sig, den slog ogsaa et Slag derhen imod, men forsvandt og undgik heldigt den tiltænkte Skæbne. Grønlænderne vil gerne skyde alt, hvad de faar at se og faar Lyst til. En Grønlænder af Bærerne var ved at lægge an paa en Hare. Direktøren standsede ham i sidste Øjeblik. Han saa yderst forbavset ud.

Vejret er herligt; det truer lidt med Regn, men vi generes da ikke af den bagende Sol, og Myggene er nogenlunde manerlige, de store Myg er færdige for i Aar, men de smaa, der ikke er stort større end Kolerafluer, kan være slemme nok. Fjældene blaaner i de skønneste Farvetoner, det er en Vandring, man ikke glemmer.

Langs Elven er Sletter af større eller mindre Bredde, til Siderne ret høje Bjerge. Jorden paa Sletterne er mærkelig, næsten støvfin, og som vi troede, Blanding af Ler og Sand, der utvivlsomt har været bundfældet af Elven, som i Alluvialtiden har gaaet fra Bjærgvæg til Bjærgvæg. Særlig store er Sletterne ikke. Paa hele den Strækning, vi passerede, vil jeg sætte dem til nogle faa hundrede Tønder Land. De kunde maaske danne Hjemmemarker til Høavl, dersom Bjærgene gav en Del Græs, men Bjærgene er for høje og golde og bærer væsentligt kun noget Lav. Elven synes stadig at skære bort af Sletten, flere Steder gaar den mod Bjærgsiden, saa man skal op ad stejle Skraaninger for at komme forbi. Faarene kan derfor ikke gaa til et Udskebningssted, der forøvrigt ogsaa paa Grund af den tilfrosne Fjord vil være utilgængeligt de 8 Maaneder af Aaret. Vegetationen bedækker næsten overalt Sletterne; den er mest Pil og Dværgbirk, der findes ogsaa Blaabær, Krækkebær og Revling, og der findes nogle Græsser af Hvenearterne samt Gulaks og et enkelt Rapgræs, alt sammen tjenligt til Faaregræs. Men Græsset forekom meget sparsomt og var næsten vissent, og Jordens Overflade var som Støv. Her falder aabenbart meget lidt Nedbør i Vegetationstiden, forøvrigt havde denne Sommer efter grønlandske Forhold været særdeles tør.

Ved Hjemkomsten fik jeg Prøver af Jorden analyseret. Det viste sig, at de slet ikke indeholdt Ler, kun støvfint Kvantssand, blottet for Kalk, kun indeholdende Spor af Fosforsyre. Her er ikke Betingelser for Faareavl af større Betydning, og efter hvad vi hørte, fandtes der ikke andre Steder Sletter af stort Omfang. Og Fjældene var gennemgaende for

høje til at bære videre Vegetation. Julianehaabs og Godthaabs Distrikt, ogsaa enkelte Steder i Sukkertoppens, frembyder helt andre Betingelser. De gamle Nordboere har fundet de bedste Pladser. Lad os indtage dem først. Det vil blive tilstrækkeligt den eller de første Menneskealdre; og lad saa det andet være Rensdyrets Rige, det kan da ogsaa give Indtægt, naar Bestanden holdes oppe og udvikles.

Men tilbage til Ekspeditionen. Vi fik den eneste Gang i Grønland lidt Regnvejr. Det tvang os til at slaa Telt Kl. 1. Vi spiste da Frokost. Af Hensyn til ikke at komme til at slaa Telt paa vaad Jord, besluttede vi at lade Teltene staa og vende tilbage hertil for Natten og saa gaa saa langt ind, som vi kunde denne Dag. Vi naaede da ikke helt ind til Søen, men kunde fra en Bjærgknude overskue det resterende Terræn og se Søen. Indlandsisen højt oppe i Baggrunden tog sig pragtfuld ud.

Kommen tilbage til Teltene, kastede vi Tøjet og vadskede os ved en lille Sø, tog tørt Tøj paa og gik til Ro efter at have spist. Det blev ikke megen Søvn; jeg kunde ikke rigtig sove paa den haarde Jord.

Kl. 3 om Morgenen stod vi op, afbrød Teltlejren og begyndte Vandringen til Fjorden. Jeg var lidt øm i Fødderne, men det gik. Vi naaede Fjorden, før Vandet var steget. I Grønland er Forskellen paa Ebbe og Flod sædvanlig 5 Fod. Hele Bugten laa tør. Paa Havbunden laa en Mængde forstenede Angmasatter. Vi tændte Baal for at alarmere »Gertrud Rask« med Motorbaadene, lavede Kaffe og imedens steg Vandet. Vi maatte vente i 2 Timer, saa kunde Doryerne flyde. Vi roede ud til Motorbaadene, og Kl. 10 $\frac{1}{2}$ var vi paa »Gertrud Rask«. Det var rart at komme af det vaade Tøj og være om Bord igen. Ved 1-Tiden lettede Skibet og stod ud af Fjorden med Motorbaadene og Doryerne.

Hele denne Ekspedition har næppe kostet mere end 500 Kr., og jeg mener, vi har naaet et sikkert Resultat; selv om det er negativt. Og saa har det været en meget interessant Tur, hvorfor vi egentlig kan takke Orlogskaptajn Godfred Hansen, hvis Grønlandsinteresse og Initiativ, der kun er Grund til at glædes over.

SUKKERTOPPENS DISTRIKT

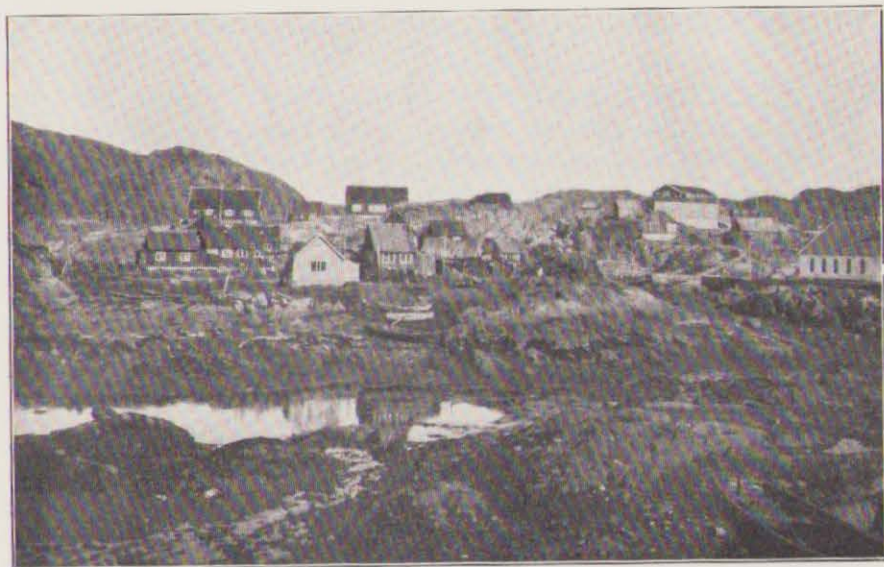
Vi vaagnede ud for *Kangamiut* Mandag den 13. August. Kl. 7 gik vi i Land. Kangamiut hedder ogsaa Gl. Sukkertoppen, og er det oprindelige Sted af dette Navn, der stammer fra et bag Byen liggende højt Fjæld, der ganske har Form af en Sukkertop. Det er et betydeligt Udsted. Her er udmærket Fangst, baade af Helleflynder, som indhandles, Sæler og Hvidfisk, desuden Torsk. — Befolkningen er dygtige Fangere, men staar en Del tilbage. De er uøkonomiske og bor i gamle Rønner. Moderne Husbygning, der andre Steder er en hel Epidem (lykkelig E.), er her kun i sin Begyndelse. Andre Steder plejer Fremskridtet heldigvis at holde sit Indtog med de økonomiske Forholds Forbedring. Handelens Bygninger er nye og gode. Kirken med Skolen ovenover er ganske god.

En Kajakroer gjorde Lykke ved gentagne Gange at gaa rundt. Han tog Skindanorak paa, snørede den tæt om Ansigtet og Hænderne, samt om Kajakhullet, saa Vandet ikke kunde trænge ind. Han gik rundt 7—8 Gange og saa glad og fornøjet ud, hver Gang han kom op.

Udstedsbestyreren kom om Bord. Han var dansk, havde Viktor Emanuelskæg og gjorde et noget eksalteret Indtryk. Han inviterede hele Selskabet til Frokost i Land. En Del fulgte Indbydelsen, en Del blev paa Skibet og sejlede med dette til Sukkertoppen. — Hans danske Husbestyrerinde havde fremsat, hvad Huset formaaede. Der var Helleflynderbøf, unge Vildænder, meget velsmagende, røget Laks, Hellefisk og grønlandske Radiser. Det var altsammen udmærket. Værten var overordentlig oplivet og forekommende. Men da han havde drukket et Par Sapse, maatte han forlade Bordet efter at have tabt en Stabel Tallerkener. Begivenheden gjorde et noget underligt Indtryk. — Maaske, saaledes mentes der, havde han formedelst Nervøsitet stimuleret sig fra Morgenstunden, saa han for hurtig blev overkørt. — Naa vi har ellers truffet meget flinke Folk heroppe. Embeds- og Tjenestemandstanden staar fuldt paa Højde med den hjemme. Selvfølgelig var ovennævnte en ekstraordinær Begivenhed, som jeg forøvrigt ogsaa har mødt Side-

stykke til hjemme; og man kan ikke altid efter et enkelt Fejltrin fælde en afgørende Dom over et Menneske.

Fra Kangamiut sejlede vi med Motorbaadene under Ledelse af Assistent Nielsen til *Agpamiut*, en Boplads med tarvelige Bygninger. De var ved at opføre en ny Skole. — Her foregaar en meget stor Hvidfiskefangst. Det er Nielsen, der har sat denne Fangst i System. Sidste Aars Udbytte var over 1000 Hvidfisk. Hver giver gennemsnitlig en Tønde

Fra Sukkertoppen. Moderne Grønlænderhuse.

Spæk, samt en Mængde Kød. Desuden Huden, der spises som *Matak*, men ellers garves til stærk brunt Læder, fortrinligt til Kamiker som til anden Brug, særlig ogsaa Kajakker. — Nielsen havde funden paa at lukke mellem Skærene paa Reden med Spærregarn, drive Hvidfisken derind, ligesom Grindflokkene paa Færøerne, og derpaa lukke Indløbet ved Hjælp af et Spil, som kunde hæve et Spærregarn. Naar Hvidfiskene havde gaaet sig trætte i Havnen begyndte Dræbningen med Riffel og derefter Flænsningen. Under Riffelskydningen maatte ingen forlade Husene, og Vinduerne blev barrikaderede. Assistent Nielsen havde faaet Grønlænderne ind paa Andelssystemet, hvorefter Udbyttet deltes. Det havde knebet svært, da det stred mod de gamle eskimoiske Regler, hvorefter Dyret tilhører den, der først har sat sin Harpun i det.

Fra Agpamiut sejlede vi til Sukkertoppen, hvortil vi ankom ved

9-Tiden. Sejladsen gik gennem Hamborgsund, det var det smukkeste »Alpelandskab« vi fik at se i Grønland, 3000 Fod høje, spidse, stærkt forrevne Fjældtoppe.

Sukkertoppen er den største Boplads i Grønland, her bor 500 Indvaanere. Det er tillige den kønneste Koloniby, vi fik at se. Byen ligger paa Klippeholme, og Kanalerne skærer sig ind alle vegne. Smukke og kostbare Broer er bygget mellem Øerne, der ofte har en kuplet Form, tæt bebygget med Huse, hvoraf adskillige nye og smukke Grønlænderhuse. Koloniens Bygninger er gode og særdeles velholdte. Der er i de senere Aar i Grønland opført en stor Mængde fortrinlige Kolonibygninger (Handelsbygninger). Alt er nu næsten alle vegne moderne. — Der hersker den mest gennemførte Orden. Her indhandles Spæk, Helleflynder og Torsk. Det er et rigt Fangststed, og der tjenes mange Penge. Men Grønlænderne staar her en Del tilbage og er noget vanskelige, som i Holstensborg, dog i mindre Grad. Paa denne største Boplads er der ingen dansk Førstepræst, og der skal alligevel Danske til at sætte i Gang fra oven, naar det skal blive til noget, hvilket ikke mindst gælder Skolevæsenet. En tidligere Grønlænderpræst, der i mange Aar havde været ansat her, havde været en rar men svag Mand, der havde prædikeret, at det gjorde ikke saa meget, de syndede, naar blot de fortrød det bagefter. Moralens havde da heller ikke staaet paa noget særlig højt Standpunkt. Men alt dette maa jo ikke tages i nogen Almindelighed. Der er ikke meget at sige Grønlænderne paa, selv om der paa det sexuelle Omraade endnu kan findes Rester af Naturfolkets Opfattelse. Det bør saaledes fremhæves, at af Blandingsracen stammer mindst de 95 pCt. fra legitime Forbindelser. Væsentligst fra Giftermaal mellem danske Udstedsbestyrere og Haandværkere med Grønlænderinder.

Man havde faaet en ny og flot Skole; men man havde paa et saa betydeligt Sted ikke en eneste seminarieuddannet Lærer (Kateket). Medens Kommuneraadsmøderne i Grønland gennemgaaende var os en Glæde og god Overraskelse, saa gjorde Mødet her et ringe Indtryk, en hel Del var noget surt Vrøvl. De sædvanlige Spørgsmaal om Danskundervisning og de Danskes Deltagelse i Raadene blev besvaret tilfredsstillende. Fiskemester Nielsen døjede med at faa Fangerne til at tage paa Fiskefangst. Naar de havde tjent 30—50 Kr. vilde de ofte ikke ud, før Pengene var brugt, saa sad de paa Klipperne og røg Tobak. Kolonibestyrer Langskovs Frue, født Bistrup og født i Grønland, fortalte, at de havde holdt Køer med godt Udbytte, men de havde maattet holde op, da Grønlænderne havde harpuneret den ene af de to Køer. De fleste af Faarene, som de holdt, var bleven dræbt ved Stenkast, Grønlænderne mente, de

skræmmede Sælerne i Havet. Fru Langskov havde da samlet dem og holdt Foredrag om Faareavl og faaet Stemningen noget beroliget. Nu havde de et Par Faar og et Par Geder.

Her er gode materielle Betingelser, men de maa uvægerlig følges af Oplysning, ellers kan de ikke udnyttes. Hvor man ikke kan forbedre de økonomiske Kaar, kan Oplysning være en tvivlsom Sag, men her er det anderledes.

Om Aftenen var vi til Selskab hos Kolonibestyrer Langskovs. Vi fik Rype- og Rensdyrsteg. Langskovs er elskværdige og udmærkede Folk. Det har været en Fornøjelse at se denne Koloni, hvad alt det Ydre angaar. Enkelte Grønlandere var inviteret, saaledes Præsten Lynge, og Arbejdsformand Karl Lybert, han har snart været 50 Aar i Tjenesten og har været Styrelsen en saare fortræffelig Mand.

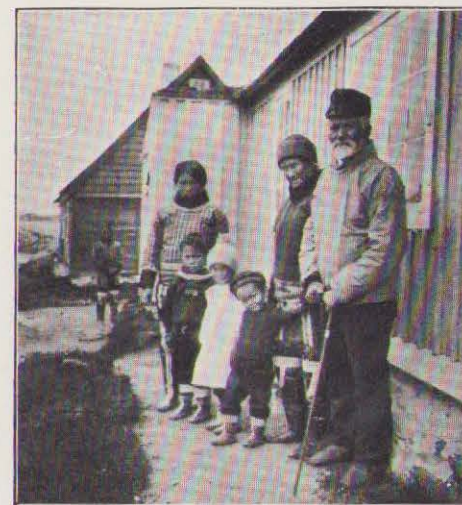
Da vi havde spist, overraskedes vi ved Sang af den stedlige — Sangforening, der endda mødte med Banner, et smukt broderet Dannebrogssflag. — Synge kan de jo. En Del af de unge Piger var i hvide Anoraker, det har vi ikke set før, men det saa smukt ud. Om Eftermiddagen havde de aflagt Besøg paa Skibet. De sang en Del Sange, deriblandt: Hil dig vor Fane og Sangen til Kongen. Hele Befolkningen var paa Benene. Pastor Povlsen takkede og sluttede med et Leve for vort fælles Flag. Det blev besvaret med kraftige Hurraraab, Grønlanderne er ellers ikke stive i at raabe Hurra, og da Hurraraabene var forstummede begyndte en infernalsk Riffelskydning fra Flagpladsen paa Klippen over Byen. Bagefter Dans i Bødkerværkstedet. Det var altsammen særdeles nydeligt.

GODTHAAB SAMT FREDERIRSHAABS DISTRIKT

Vi skulde have sejlet ved 9 Tiden om Aftenen fra Sukkertoppen, men Taagen laa for tæt, saa vi først kom af Sted næste Morgen. Det blev et helt Døgns Sejlads og en Hviledag. I Morgen tidlig d. 16. August er vi i Godthaab — og saa skal vi have vor Post. Vi som ellers daarligt nok kan tænke os en en Dag til Ende uden at have set en Avis, har nu ikke læst Aviser i 1½ Maaned og egentlig ikke savnet dem. Hvad man ikke kan faa, maa man jo helst indstille sig paa ikke at savne, — og saa har vi i samme Tidsrum intet hørt fra Familien, saa der er lidt Spænding over os. Men de Danske i Grønland maa undertiden bære den Slags Savn et halvt Aar, nemlig i hele Vintertiden, saa vi maa jo ikke klage os.

Kl. 7 kom Kaptajn Hansen ind i vore Lukafer med Posten. Vi var i Godthaab. Det var en stor Glæde. Særlig da at erfare, at de havde det godt hjemme, en tropisk Varme og Udsigt til en god Høst.

Om Formiddagen sejlede vi til Byen. Jeg fik nu Tid til at komme ind og hilse paa gamle Lars Møller. Han forærede mig nogle Billeder af hans egen Farvereproduktion efter Rinks Tegninger; de var ret interessante (hænger nu paa Rigsdagen). Lars Møller havde et Billede af Fr. VII. »Ja ham hilste jeg paa i Kbh. 1861 (da var L. M. nede at lære Bogtrykkerkunsten) og han sagde: »Jeg har aldrig før set en Grønlander«, hvortil jeg svarede: »Ja, jeg har heller aldrig før set en Konge, Deres Majestæt«. — En egenhændig Skrivelse fra vor Konge hængte i Glas og Ramme. Fra Lars Møller gik jeg til Pastor Høegh, den grønlandske Præst, dansk-talende, en sympatisk og elskværdig Mand; han bebor en smuk Lejlighed, men særlig beundrede jeg hans Have, Mistbænk og Drivhus. Køkkensagerne stod med en udmærket Frødighed. Jeg spiste Frokost hos Kolonibestyrer Simonis; til Aften var vi inviteret hos Provst Balles.

Lars Møller og Hustru.

De to Familiers Forekommenhed og Elskværdighed vil al Tid være Delegationen et kært Minde.

Om Eftermiddagen var vi ude paa *Rævestutteriet* paa en Ø 1 Mil fra Byen. Vi blev vist rundt af Hr. Schmalfeldt, der har sat det hele i Gang, men nu paa Grund af vaklende Helbred søger sin Afsked. Han har en Vinternat ligget som Skibbruden paa en Ø og nær frosset ihjel. Der er ca. 100 Blaaræve. Det var morsomt, særlig at se Ungerne; de er meget sky. Hr. Schmalfeldt kunde dog kalde enkelte af Rævene til sig ved at tale et Sprog, der var uforstaaeligt for alle andre end Rævene. Rævene gaar i Huse og Løbegaarde; tidligere frit omkring paa Øen, men ved en Ispakning, som man ikke havde regnet med, stak de af, og nu gaar de altsaa i Indhegning. — Ovre i Labrador har en lignende Avl givet særdeles gode Indtægter; men den første Generation er vanskelig. Nu skulde det gaa fremad. Hvis en nyvalgt Leder forstaar sig paa Spørgsmaalet. — Handelen sælger aarlig Ræveskind for henved 1 Million Kr. Blaaræven

og Hvidræven er jo Mode, og enkelte Skind koster 1000 Kr. Bagefter saa vi paa Torskerensning og Saltning ved Kolonien.

Paa Grund af Indtagning af Kul og derefter følgende tæt Taage blev vi 2 Dage forsinket. Det var lige hvad vi havde indvundet af vor Rejseplan. Først Kl. 10 Lørdag d. 18. August kom vi af Sted.

Vi har nu strøget Fiskerensning af vore Plan og tager lige til Frederikshaab, hvor vi skulde ankomme i Morgen Middag; dersom ikke Taagen forhindrer os i at komme ind.

Provst Balle er med om Bord, han skal prædike i Morgen og tager

Torskerensning ved Godthaab.

med paa Inspektionsrejse. Som Tolk medfølger Jens Chemnitz, Søn af den bekendte Pastor Chemnitz i Lichtenau.

Jeg har købt en hel Del grønlandske *Husflidsgenstande*, hvilket gælder de fleste af Delegationens Medlemmer. I Gaar skaffede Provstinde Balle mig et meget smukt Alketæppe. Af Alkeskind laves ogsaa Thevarmere, etc. Jeg har købt Sælkskindspels, Skamler af Hundeskind, etc., endelig en Del Benarbejder, Papirknive etc., men særlig Halskæder, sammensat af Perler udskåret af Hvalrostand (som Elfenben) de er meget smukke og ansete, endvidere Kajak- og Konebaadsmødder, nydeligt og nøjagtigt efterlavede. — Der maatte kunne sælges af disse Ting hjemme, naar det blev organiseret. Flere tyske Byer lever af at lave Legetøj, endda en meget let Vare. Her laves udmærkede Ting, som vilde være til Glæde i mangt et dansk Hjem, og saa kunde vi derved i høj Grad støtte Grønlanderne. — Tidligere har man forsøgt Udsalg hjemme (i Niels Hemmingsensgade) men det blev ikke opreklameret og gik ind.

Vi fik dejlig grønlandsk Saltetorsk til Middag, det er en udmærket Vare. Den gaar mest til Sydlandene. Her hjemme, og særlig i Hovedstaden, er der ikke megen Aftræk paa Saltmad.

Ved Middagstid Søndag d. 19. August ankom vi til *Frederikshaab*. Her er Sælfangsten endnu i Blomstring. Vi saa 20 Kajakroere paa en Gang; men i de senere Aar har Torskefiskeriet været en betydelig Indtægtskilde. Torsken kommer dog ikke hvert Aar, men naar den indfinder sig (de

Torskesalteriet ved Frederikshaab.

fleste Aar) da er det som oftest i meget store Mængder. Den staar dog mulig hvert Aar i Nærheden, men skifter i saa Fald Plads, noget der endnu ikke er helt afgjort, da Fiskeriundersøgelsen langt fra er afsluttet. — Her er *Mønsteranlæg* for Torskesaltning (et Par Aar gl.). Gode og store Pakhuse, Petroleumsmotor der pumper Søvand op i en lang Skyllerende, hvor der er Plads til 20—40 Kvinder, der renser Torsken. Rensningen foregaar altsaa i rindende Vand. — Ved den grundige Rensning spares der Salt.

Der er et helt nyt og moderne Kajanlæg. I det Hele er Byen overordentlig velholdt. Grønlanderhusene har i de senere Aar ganske skiftet Karakter. Her er udmærkede Veje og gennemført Orden og Renlighed. Alt dette er overvejende en enkelt Mands Værk, Kolonibestyrer Ibsen, en energisk og dygtig Mand, der driver Grønlanderne fremad. Naar den

Tid er inde, da man kan vente Fisken, tager Hr. Ibsen selv med ud for at finde Torskestimerne. En Motorbaad slæber Doryerne, som man ogsaa laver her. — Men egentlig elsket bliver den Slags Folk ikke. Grønlænderne forstaa ikke helt det hastige Tempo og glemmer Mandens Fortjenester over dette, at han i deres Bevidsthed er en streng Mand.

Bygningerne ved Kolonien er smukke og velholdte, det samme gælder Kirken, der er nyopført. Sygehus og Lægebolig er under Opførelse. Kun Skolen er gammel og tarvelig. Her hvor de økonomiske Fremskridt er saa betydelige, gjaldt det dog om snarest mulig at fremme Oplysningsarbejdet.

Den grønlandske Præst Lauf talte godt Dansk. Provst Balle og Pastor Povlsen prædikede i Kirken; næsten hele Befolkningen indfandt sig til Gudstjenesten.

Inden vi sejlede havde vi Embedsmændene til Middag.

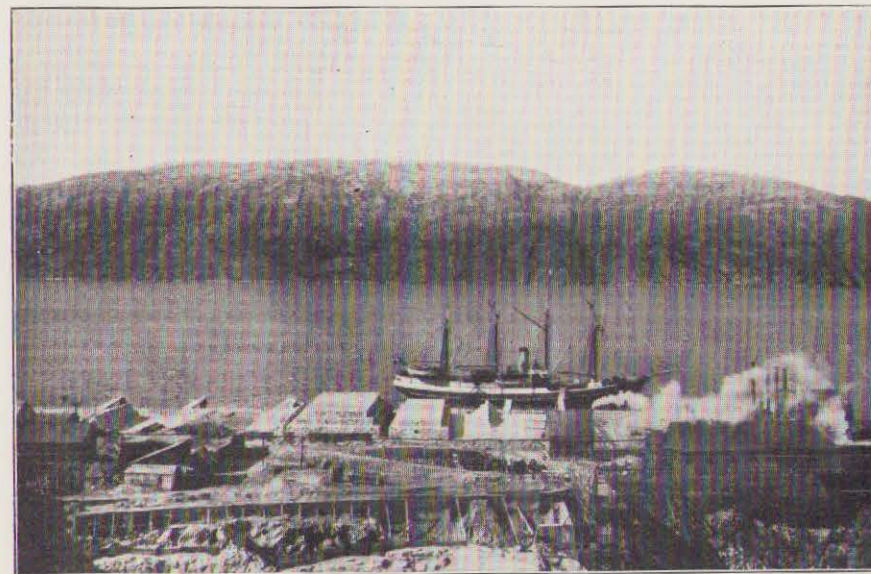
Næste Formiddag gik vi i Land ved Udstedet *Arsuk*. Af Hensyn til Kryolitbrudets Nærhed og Faren for Kønssygdomme er *Arsuk* afspærret. Grønlænderne kan ikke besøge deres Landsmænd andre Steder uden Lægeattest og Tilladelse fra Bestyreren i Ivigtut. En Tilladelse der forøvrigt al Tid gives, naar Papirerne er i Orden. Der er da heller ingen Kønssygdomme i *Arsuk*, derimod en Del i Frederikshaab. Udstedet gør et meget venligt Indtryk. Udstedsbestyreren er dansk og hedder Petersen. Bygningerne er gode, ikke mindst Grønlænderhusene, Befolkningen er særdeles velklædt og ser godt ud. Paa Grund af Ivigtuts Nærhed og det livlige Handelssamkvem kan alle forstaa Dansk og adskillige tale det, endskønt det endnu ikke er Undervisningsgenstand i Skolen. Vi havde Forhandling med Kommuneraadet; det var flinke Folk. De ønskede Lettelse i Afspærringen. De fleste Produkter sælges til Ivigtut.

Fra *Arsuk* sejlede vi til *Iviglut* (*Kryolitbrudet*). Imellem *Arsuk* og *Iviglut* passerede vi et meget smalt Sund, men der var Dybde nok. Vi var kun nogle faa Meter, ikke et halvt Stenkast fra Klippesiden, saa det var en mærkelig Sejlads i Naturfarvand med saa stort et Skib.

Iviglut gør ved sine mange store, flotte Bygninger og ved sit Maskinanlæg med Dampskorstenene et efter grønlandske Forhold stærkt civilisatorisk og smukt Indtryk, især set fra Søen.

Vi blev modtaget af Ingeniør Jagd, en Søn af den bekendte Kaptajn og Folketingsmand Jagd. Han gør ligesom Faderen Indtryk af at være en Personlighed. Vi spiser Frokost og beser derefter Brudet, der er aabent, et mægtigt Hul i Jorden, 1 Hektar i Omfang og ca. 60 m dybt. Vi kan komme ned, dels ad Stige, dels med Elevator, der drives af Maskinanlægget (350 Hestes Kraft). Jeg gik ad Stigen. Kryolit'en sprænges ned af Bjærg-

væggen, efter at der er boret Sprænghuller. En Del af os overværede i Middagspavsen en Sprængning, der foretoges med Krudt, det saa ganske flot ud. Kryoliten skovles derefter i Trillebøre og føres til Elevatoren, der rummer en Tipvogn. Kommen op køres den til Sorterepladsen, og efter Sortering stables det i store firkantede Stabler, der opmaales af Bestyreren. Staten faar nemlig en *meget betydelig Afgift*, 6000 Kr. pr. Kubikfavn. Efter den gamle Kontrakt 1200 Kr. Afgiften blev altsaa

Fra *Iviglut*. Ved Kajen ligger Gertrud Rask. Indenfor Kryolitstabler. Til højre Maskinanlægget. Forneden ses Gruberanden.

5 dobbelt og giver nu ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. om Aaret til Staten, i Aar henimod en Million. Vi er det eneste Land, der har Kryolit af nogen Betydning. Det er Fluor-Aluminium-Natrium og anvendtes tidligere til Soda, nu mest til Emaillie og Mælkeglas; en stor Del gaar til Amerika.

Ingeniør Jagd mente, at om 15 Aar, naar Kontrakten løber ud, var der heller ikke mere Kryolit, eller ogsaa Surogaterne vilde fortrænge den. — Naa, det har man sagt før. Men ellers maa vi haabe, at anden lønnende Minedrift til den Tid har afløst den. — I det Hele er Virksomheden et smukt Resultat af privat dansk Initiativ, som jeg ogsaa bemærkede i min Tale ved Middagen hos Ingeniør Jagd. I Messen, hvor vi spiste, havde Hr. Ingeniør Jagd opsat Inskriptioner, der mindede om Menneskets Forkrænkelighed, f. Eks.: »Enhver Djævel regerer kun

sin Tid.« — Den vakte særlig Interesse hos Delegationens Medlemmer.

Arbejderboligerne var gode. Man havde 115 Mand. De har ca. 5000 Kr. aarlig og fri Station, og heldigvis rejser de fleste nu hjem med en god Skilling. Efter et Par Aars Ophold har mange 8000 Kr. i Behold. Det er mest Folk fra Landet, nette Folk; men de maa finde sig i Afspærringen. Man skiftede ca. 50 om Aaret, men havde 2000 Ansøgere. Der er gjort en Del for Mandskabet. Her er Tennisbane, Skydebane, lukket Keglebane etc. Man har en Riffelskytteforening. Et Landbrug med 4 Køer, en Del Geder og mange Svin mangler heller ikke.

Kirkegaarden er smuk og velholdt. Dr. Tryde, der i sin Ungdom har været Læge her, fortalte, at den Gang kunde det gaa noget kraftigt til. Der blev undertiden drukket en Del Whisky. Man brugte (som nu) naar Præsten ikke var nærværende at begrave Ligene med et Rør ned gennem Jorden, saa Præsten kunde kaste Jord paa, naar han kom paa sin Rejse. — En Maskinmester havde berøvet sig selv Livet og blev begravet paa denne Maade. Man gik da op en Aften efter et Sviregilde og sagde: Ja en Krans har du vel ikke fortjent, men nu kan Du faa en Sjus; hvorpaa man heldte en saadan ned igennem Røret. — Nu vilde noget saadant være utænkeligt.

Efter en behagelig Aften sammen med Ingeniørerne, samt Bestyrer Essemann, Læge Illum m. fl. gik vi ved 11 Tiden om Bord. Vi havde da meget stærkt *Nordlys*. Jeg troede først det var Mælkevejen; de stod nemlig lodret over vort Hoved, som en Bue fra Horizont til Horizont, en enkelt Stribe endda sydlig. I Nordgrønland har man ikke *Nordlys*.

JULIANEHAABS DISTRIKT

Vi forlod Ivigtut Kl. 4 om Morgenen og tilbragte hele Dagen (21. Aug.) med Sejlads. Vi sejlede gennem det ganske snævre Sund: Torsukatak, derefter gennem en Skjærgaard og ankom til Udstedet *Kagssimiut* ved 6 Tiden. Her kastede Skibet Anker for Natten. Det vakte stor Opsigt blandt Grønlænderne, der ikke havde ventet et saadant Besøg. Vi blev sat i Land i en virkelig Konebaad, et Fartøj af betydelig Størrelse, nu efterhaanden sjældnere. Det hele bestaar af et Træskelet overtrukket med Sælkind. Man skal passe paa at træde paa Træribberne (Spanterne), ellers gaar det en ligesom Thor, da han vilde fange Midgaardsormen.

Her ser vi en ny og interessant *Hustype* Kampestenshuse. De er udmærket byggede. Stenene vel tilpassede lagt ovenpaa hinanden uden Binde-middel (lidt Ler vilde være godt, men det har man ikke her) og fugede med Kalk. De ser nydelige ud, store Vinduer, Sadeltag, tækket med Brædder og Pap. Indvendig Bræddebeklædning med Mospakning mellem Brædde- og Kampestensmuren. Det var en Fornøjelse at se. Man har begyndt med denne *Hustype* flere Steder i Julianehaabs Distrikt, der strides om, hvem der har opfundet dem. Man har her Brændsel (Tørv) i Overflodighed.

Her ser vi for første Gang *Faareavl*. De saa godt ud, særlig Vædderen. Man har her ca. 40 Faar (100 Indbyggere) og var meget tilfreds dermed. Fangsten var de sidste Par Aar gaaet lidt tilbage, men nu havde man faaet bygget et Fiskepakhuis med Indhandling for Torsk. Hidtil var det dog ikke blevet til meget. Befolkningen saa godt og vel-situeret ud. Udstedsbestyreren Chemnitz, dansktalende, en Broder til vor Tolk. Kirken var ny med Skole ovenpaa. Vi havde der en Sammenkomst med det eneste hjemmeværende Kommuneraadsmedlem. Han var bange for de foreslaaede Fredningsbestemmelser for Edderfugle.

Konfirmanderne vendte uventet hjem fra Julianehaab, hvor de havde været nede og var bleven konfirmeret. Det vakte stor Glæde. Riflerne

blev affyret inden Landgangen, og der blev tændt op under Kaffekedlen. Vi hilste saa vel paa Konfirmanderne, som jeg gav Chokolade, som paa den gamle sympatiske Overkateket, der havde ledsaget Børnene. Han var tilligemed Udliggeren om Bord til The. Det vakte særlig hans Interesse at se vore elektriske Ringeapparater.

Næste Morgen sejlede vi op gennem *Bredeffjorden*, drejede mod Syd forbi Narssak og derefter igen mod Øst op ad *Tunugdliarfik*. Paa højre Haand har vi det mægtige Fjæld: *Redekammen*, 1190 m. Paa den anden Side *Idmaussak*, 1410 m. Trods det, at disse Fjælde ligger 10 Mil øst for Julianehaab, ses de dog langt til Søs og er Mærker for Indsejlingen. Vi er nu i det gamle Nordbodistrikt, det er Østerbygdens Fjorde vi sejler paa, *Bredeffjord* er et af de gamle Navne.

Efter Frokosttid ankom vi ud for Landtangen ved *Igaliko*, der ligger paa den modsatte Side af Landtangen ved Bunden af *Igalikofjorden*. Det er en af de gamle Nordboplads. *Igaliko* er det gamle Gardar. Vi spadserer tværs over Landtangen ca. $\frac{1}{2}$ Mil, som sædvanlig i herligt Vejr. Det er forholdsvis lave og jævne Strækninger med en Del Vegetation, der kan afgive Græs til Faar, eventuelt noget til Køer. Fjældene i Nærheden er lave og bærer Vegetation, saa Faar kan finde Næring. Da vi har passeret det meste af Landtangen med stadig stigen af Terrænet, skraaner dette pludselig ret brat ned mod *Igaliko Sletten*. En venlig og velbygget By ligger for vore Øjne; udenfor Fjorden, i Baggrunden høje Bjerge, det er et meget smukt Landskab.

Her drives Kvægavl, etableret af en Dansker Anders Olsen, der var Kolonibestyrer i Julianehaab, men blev afskediget. Det var omkring 1780. Han fik da nogle Køer herop fra Danmark og begyndte Kvægavlen, der siden uden Støtte og Vejledning udefra har holdt sig. Befolkningen stammer for en stor Del fra Anders Olsen, der var grønlandsk gift; og man ærer hans Minde, der er af Grønlænderne lagt en stor Sten over hans Grav midt i Byen. *Kreaturene*, 38 i Antal, har et betydeligt Malkepræg, og malker efter hvad man meddelte os særdeles godt. Man har ikke faaet indført fremmed Tyr siden 1870, og Indavlen har sat Størrelsen tilbage.

Husene er bygget af rød Sandsten, væsentlig taget fra de gamle Nordboruiner, og særlig de nye er meget betydelige; et Par under Opførelse stod ikke væsentligt tilbage for Stuehusene paa en dansk Bondegaard, i al Fald af den lidt ældre Type. Det var Højden af Bygningskultur, vi fandt blandt Grønlænderne. Husene har forholdsvis flade Tage, da voldsomme Storme kan rase herinde. Disse er dog sjældne, for det meste er det stille Vejr. Vi var inde hos et Par Kvægholdere; det var nydelige

Boliger og en gennemført Renlighed. Absolut det reneste, vi har set hos Grønlændere. Men Mælkeribrug kan jo heller ikke drives uden Renlighed. Vi drak af Mælken, der var meget fed og smagte fortræffelig. Vi saa Mælkehylde, Kærne etc. Smør og Ost afsættes væsentlig til de Danske i Julianehaab, foruden at afgive Føde til Befolkningen.

I de senere Aar er man begyndt paa Faareavl, og nu har man ca. 400 Faar fordelt mellem 4 Ejere. Det er kommen ekstra til og har givet et

Fra *Igaliko*.

stort Opsving. Man har nu indført Ejendomsretten til Jorden, hvilket ellers endnu er ukendt i Grønland, og delt Hjemmemarken. Befolkningen gør et tiltalende og velhavende Indtryk. Men der kunde faas mere ud af dette. Man udfører ikke en Gang Gødningen, maaske dog en enkelt. Hjemmemarkerne kunde ved passende Gødskning give en Mængde Hø. Jorden er slet ikke daarlig, ofte endda meget god. Der hvor Nordboerne har været og Jorden i sin Tid har været gødet, har en højere Kultur holdt sig. Græsset er der, trods det, at der ikke senere er givet Gødning, stadig ret frodigt.

Den egentlige Slette, som i Nordbotiden for en stor Del har været Hjemmemarker (Tun) vil jeg anslaa til henimod 100 Tdr. Land. Nordboerne har haft en Slags Afgroftning mellem Tunene. Stykkerne er paral-

lelle som Agre, med en 7—8 Skridt imellem hver Fordybning. Disse »Agerrene« saaes flere Steder paa Sletten ret tydeligt.

Det nærliggende Land, der derforuden kan afgive Faaregræsning, vil jeg anslaa til 2 à 3000 Tdr. Land beregnet tværs over til Tunugdliarfik.

Paa Sletten bjergede man en Del Hø til Vinterfoder. I en lille Indhegning dyrkede man Roer, der stod meget frodigt og uden generende Ukrudt, men de var ikke tyndede. Vi saa ligeledes Kartofler, der trivedes vel. Ved en bedre Kultur kan Landbruget hæves en hel Del højere. Men der har aldrig været givet nogen Vejledning af Sagkyndige. Foruden Landbrug driver Befolkningen Sæl- og Fiskefangst. Vi saa Rødspætter og Hellefisk. Angmasatter fanges i Mængde og bruges sammen med det sparsomme Hø til Vinterfoder for Kreaturerne. I Nordgrønland er Angmasatten Hundefoder; og i en snæver Vending kan den ogsaa anvendes som Menneskeføde. De kommer ofte i meget tætte Slimen og øses da op med Ketsjere. De spiller altsaa en betydelig Rolle i den grønlandske Økonomi.

Her har Gardar Domkirke ligget i Nordbotiden, og her har Biskoppen boet. Bendixen gav en Fremstilling af Ruinerne, hvoraf der nu kun er lidt tilbage, da de er benyttet til Stenhusene af Grønlænderne. Man forbavses over de mægtige Sten, Nordboerne har kunnet flytte, navnlig nogle Døroverliggerne var imponerende. Ruinresterne er nu fredet af Landsraadet, det gælder forøvrigt alle Ruiner. Hvor strængt det overholdes ved jeg ikke. Direktøren mener, det respekteres. Jeg fik Provst Balle til at anmode de tilstedeværende Grønlænderne om at skaane Ruinerne, hvilket blev lovet. Vi saa lidt Klokkemetal. Eskimoerne har efter Indtagelsen, sandsynligvis omkring 1400, afbrændt samtlige Bygninger.

En Del af Befolkningen fulgte med over Landtangen for at se »Gertrud Rask«; de kom med om Bord. Der var alle Aldre; deriblandt en ung Moder med sit spæde Barn paa Armen.

Derefter lettede vi Anker og gik videre op ad Tunugdliarfik til *Erik den rødes Boplads*. Vi saa Ruinerne, der blev forklaret af Bendixen. Græsset vokser her i Nærheden af Ruinen overordentlig frodigt. En Elv løb i Nærheden, og i den fangede nogle Grønlænderne i Løbet af en Times Tid med bare Hænder en halv Snes smaa Laks. Ogsaa Olufson var heldig med at fange Laks. Jeg fandt ogsaa her Tunene med Afgrænsningerne, her 11 Skridt (11 m). Langs et længere Stykke af Stranden var parallelt med denne i Afstand af ca. 15 Skridt en betydelig Grøft, der har afskaaret Bakkevandet. Denne Strimmel Land har sikkert tidligere været bredere, da det er en Skraaning. Grønland synker nemlig. Jeg vil anslaa

Slettelandet egnet eller væsentlig egnet til Hjemmemark til henimod 50 Tdr. Land. De nærliggende Fjælde er ogsaa her lave og kan i betydelig Udstrækning afgive Faaregræs. Her kan straks etableres saavel Kvægsom Faareavl og leve mindst 4 à 5 Familier.

Ruierne af Erik den rødes Gaard er udgravet af Daniel Bruun. Paa den modsatte Side af Elven ligger Resterne af et Kapel. Erik den røde og hans Kone blev uenige om Religionen; han dyrkede Odin og Thor paa den ene Side af Elven, medens hun paa den anden Side tilbad Kristus.

Nogle Grønlandere var fra Faareavlsstationen ved Julianehaab sendt ud for at slaa Hø til Vinterfoder. Det var ikke opmuntrende at se deres Le, saalidt som deres Høslet. Da de ellers er flinke til mekanisk Arbejde, maa det ligge i manglende Undervisning.

»Gertrud Rask«, blev om Natten liggende forankret ud for Erik den rødes Boplads. Om Morgenen den 23. August sejlede vi tilbage til *Narssak*, hvor vi gik i Land ved 9 Tiden. Udstedet gør et særdeles tiltalende Indtryk, meget velbygget, Husene renlige, for en stor Del ligefrem hvidskurede indvendig; gode Billeder paa Væggene, Befolkningen ser godt ud. Her er baade Kvæg- og Faarehold. Vi saa 15 Kreaturer; de lignede Igalikokærne, de er da ogsaa kommen derfra. Kvægstaldene var meget smaa; men det er vel ogsaa nødvendigt, at Kreaturerne ligger noget tæt for at holde Varmen om Vinteren.

Endvidere har man nu Faar (ca. 200), en havde 125 en anden 70. Her var med nogen Kultur til Hjælp Betingelser for en fortrinlig Hjemmemark til Høavl. Jeg vil regne Arealet, som egnede sig dertil (fordelt paa 3 Steder) til ca. 8 Tdr. Land. Terrænet i Omegnen egnet til Faaregræsning vil jeg anslaa til henimod 1000 Tdr. Land medregnet de forholdsvis lave Bjerge, som bærer Vegetation. Det andet var for store Højder. Vi saa en Mønsterfaarestald efter Anvisning af Faareavlslederen Linnemann-Hvalsø. Man begyndte først i 1918 paa Faareavlen. — Vi havde Forhandling med Kommuneraadet, hvis Formand er Landsraadsmedlem Kateket Henrik Lund. Vi besaa endvidere et nyt og praktisk Fiskesalteri. Man havde i Aar nedsaltet 240 Tdr. Hellefisk, der findes her nede i Julianehaabs Distrikt og i Nordgrønland, men ikke i det mellemliggende Strøg.

Der fanges endvidere en hel Del Sæler, væsentlig ved at rejse ud til Øerne om Sommeren, naar Sæltrækket fra Østgrønland gaar rundt om Kap Farvel og op langs Vestkysten.

I Julianehaab Distrikt er Sælfangsten fremdeles meget indbringende; man har dertil faaet nye Erhverv i Fiskefangst og Faareavl, saa Fremtidsudsigterne er gode. — Befolkningen er desuden lærvillig og ret intel-

ligent, særlig meget blandet med dansk Blod er den ikke; men den menes fra gammel Tid at være blandet med Nordboerne og er derfor af ret lys Type, Mændene ofte skæggede. — Julianehaab Distrikt har de største Fremtidsmuligheder af samtlige Distrikter i Grønland. Her bor 3500 Mennesker (7300 i Sydgrønland og 6000 i Nordgrønland) det er henved Halvdelen af Sydgrønlands Befolkning, der bor i denne ene Koloni.

Ved 3 Tiden ankom vi af den nærmeste Søvej til *Julianehaab*. Kolonien ligger smukt paa en smal Stribe Land mellem Fjældet og Havet.

Ankomsten til Julianehaab.

Flere Skibe laa i Havnen, alle flagsmykkede. Kolonibestyrer Hastrup havde rejst Æresport, og vi modtoges med 9 Kanonskud, der bragede mellem Fjældene. Ved det første brød Grønlænderne ud i Jubelraab. Befolkningen var forsamlet ved Landgangen. Her er foretaget meget store og smukke Anlæg. Først og fremmest et imponerende *Kajak anlæg*, samt flere nye smukke Pakhuse. Nydelige Broer over Elven etc. Vi hilste paa de Danske og paa Pastor Chemnitz, Grønlænder, men dansktalende, af dansk Afstamning og fuldkommen dansk Udseende. Bestyrerboligen er af de gamle af pommerske Fyrrebjælker, uforgængelig; men meget smuk og rummelig.

Jeg gik en lille Aftentur paa *Kirkegaarden*, der ikke er indhegnet. Her gik Faareavlsstationens 2 Heste, de eneste i Grønland. De havde

itutraadt flere Marmortavler og Skifertavler, samt molesteret de faa Rækværker, der var. Det saa ikke godt ud, men bliver nu forandret. — Jeg fandt et Monument over en Føhrskipper. Inskriptionen lød:

Peter Jeiers
Født paa Øen Føhr
Død den 18 August
1854
35 Aar gammel

Det var den anden. I Ritenbenk fandt jeg den første. Det var jo særlig Føhrskipperne, der indtil 1864 besejlede Grønland. — Atter et Minde om den større danske Stat.

Et Par Timer efter at vi havde kastet Anker, blev der af Grønlænderne raabt: Skib, *Umiarsuit*. Ved Gentagelsen synges det ud. Vi havde ikke før hørt dette Raab, der skal kunne lyde med megen Kraft og Inderlighed. Der var da ogsaa en hel Del Fart paa denne Gang. Men alligevel, to Skibe paa en Gang, det er lidt for meget, naar Begejstringen skal vedligeholdes. Men Skibsarten tager stærkt til. Forbruget af Produkter stiger Aar efter Aar. Indhandlingen af grønlandske Produkter, nu da Fiskefangsten udvikler sig, ligeledes. Handelen maa leje, deres Skibe er for faa og smaa, laster for lidt. Man mangler et Skib paa 12—1500 Tons Lasteevne. Skibet der kom ind var »Gautatyr«, lejet af Handelen, det laster 1600 Tons. De øvrige 2 Skibe, der laa paa Reden, var et Par af de Motorskonnerter, der besørger den lokale Fragt mellem Kolonierne.

Kl. 9 gik vi i Land og saa Handelens Bygninger. Særlig maatte vi beundre de nye Pakhuse, opstillet af Koloniens Tømrer Pavia Høegh. Der indhandles ikke Fisk ved selve Kolonistedet. — Høegh'erne er fortræffelige Folk. Den gamle Høegh har været i Tjeneste ved Kolonien i 50 Aar og tager nu sin Afsked. Pavia er uddannet som Tømrer i Danmark. Han er ogsaa en fortræffelig Mand der tegner og konstruerer paa egen Haand og er uundværlig ved Kolonien. John Høegh, hans Broder er Maskinsmed, ligeledes særdeles dygtig. Han er Formand for Kommuneraad og Medlem af Landsraadet. Pavia har sin egen private Tømrer- og Snedkerforretning, hvor han har 3 Mand i Arbejde, — den første af den Art Forretninger i Grønland. Der laves Møbler til Salg. — Maskinsmedehaandværket har endnu saa begrænsede Betingelser, at der ikke kan etableres private Forretninger i den Branche. John Høegh er gift med en Datter af Pastor Chemnitz ved Lichtenau. Delegationens Medlemmer drak Eftermiddagskaffe i deres hyggelige Hjem. En Broder til førnævnte er Præsten i Godthaab. — Høegh'erne taler Dansk og er, selv

om de regnes til Blandingsrasen og er Grønlændere, fuldstændig dansk-prægede. — Foruden Høgh'erne er nogle af Blandingsrasens ypperste Repræsentanter Slægterne Lybert, Lyng, Lange og Chemnitz, alle nævnt i det foregaaende.

Ved Julianehaab, hvor der bor saa mange Danske, vil Pladsen sikkert være for den ene af Efterskolerne.

Om Eftermiddagen besaa vi *Faareavlsstationen*, hvis Leder er Hr. Linne-mann-Hvalsøe. — Pastor Chemnitz i Lichtenau har for ca. 14 Aar siden

Faareavlsstationens Faar paa Arpotsiak-Øen.

begyndt Faareavl, der nu breder sig med stor Fart; der er allerede over 1000 Moderfaar i Distriktet. Oprettelsen af den kostbare Faareavlsstation forekommer mig mindre heldig. Faareavlsprodukterne blev samtidig monopoliseret; en næppe hensigtsmæssig Foranstaltning. Tiden er ikke inde til Udvidelse af Monopolet. Beliggenheden er uheldig. Man burde have valgt de langt bedre Græsgange inde i Fjordene ved de gamle Nordboplads. Følgen er, at Faarene strejfer langt ind, og mange gaar tabt.

Faarene er af islandsk Afstamning, de ser ganske godt ud, men Frugtbarheden er ikke ret stor; for en Del maaske dog paa Grund af den overordentlige Omstrejfen og dermed manglende Tilsyn. Lemningsprocenten er kun 60 for Stationens Faar, men burde være henimod 100. En saa høj Lemningsprocent som her hjemme vil næppe være heldig, da det under de mere vanskelige Forhold gælder om at faa stærkfødte Lam. — Faa-

rene gaar ude det meste af Vinteren; meget af Fjældene ligger nemlig bare, da Sneen ryger sammen i Driver. Man samler Hø, Tang, Pilekviste og Angmasatter til Foder i den strængeste Vintertid. Anlæg af Hjemmemarker, hvorfor der flere Steder er gode Betingelser, vilde stærkt kunne forbedre Vinterfoderet, baade kvalitativt og kvantitativt.

Faareavlsstationens Bygninger er smukke og praktiske, men kostbare. Kultivering af en Hjemmemark er efter saa mange Aars Forløb (Stationen anlagt 1914) endnu kun i sin Begyndelse. Haven, Høse- og Gedeholdet var mønsterværdigt, og der herskede gennemført Orden. — Det var Meningen at have en Del Grønlændere som Elever, men dette er ikke bleven til meget. Derimod leverer Stationen Væddere til grønlandske Faareholdere.

En Flytning af Faareavlsstationen ind i Fjordene til en af de gamle Nordboplads vilde være at anbefale. Den burde da anlægges i mindre Format og knyttes til en Forsøgsvirksomhed med Anlæg af Hjemmemarker til Høavl og Dyrkning af Rodfrugt og Kartofler og dermed i Forbindelse staaende Anvendelse af Kunstgødning. Paa Færøerne saa vi under Hr. Landbrugskandidat Knudsens Ledelse en særdeles vellykket Kombination i ovennævnte Retning.

En Islænderinde Frk. Lindal leder i Julianehaab en *Spindeskole* og lærer Grønlænderne Uldens Behandling. Vi besøgte Spindeskolen og saa Karten og Rokken i Gang. Atter virkede det ejendommeligt, naar man hjemmefra er vant til mest at se ældre Bønderkoner ved dette Arbejde, her at træffe unge Piger i deres maleriske Dragter sidde bag Rokken, der gaaet af Brug hjemme her har en Fremtid for sig.

Frk. Lindal bruger Naturfarver (Plantefarver) til Farvning af Ulden. Det var meget smukke Arbejder, vi saa i Uldtøj. Grønlænderinderne er fingernemme, og Frøkenens Undervisning syntes at være den bedste. Frk. Lindal vilde imidlertid gerne have Lov til at rejse omkring i Distriktet for at undervise Faareholderens Kvinder i Uldens Behandling. Nu oplæres der ved Kolonien en hel Del unge Piger, der maaske aldrig senere faar med Uld at skaffe. Dette blev da ogsaa ordnet saaledes. Denne Gerning er særdeles nyttig, for det er jo meningsløst, at der maa indføres en hel Mængde islandsk Uldtøj, og samtidig maa Ulden sælges, fordi man ikke kender dens Forarbejdning.

Alt i alt breder Faareavl sig Aar for Aar i Distriktet, støttende sig til de naturlige Betingelser og vil bidrage til et yderligere Opsving af Sydgrønland; Fiskeriet har været det første Stød fremad. — Selvfølgelig tager det nogen Tid, inden en Jægerbefolkning bliver gode Husdyrholdere, men det gaar fremad.

Efter at have set Faareavlsstationen var vi til *Møde med Kommune- raadet* og om Aftenen til Selskab og Bal hos Kolonibestyrelse Hastrup. Baade han og Fruen er meget flinke og hjertelige Mennesker, som det var os en Glæde at være sammen med. — Grønlænderne dansede i Pakhuset. Som sædvanlig deltog i deres Dans saavel Embedsmændene som flere af Delegationens Medlemmer.

Kl. 8 $\frac{1}{2}$ næste Dag mødte vi paa *Sygehuset*, som blev forevist af Læge Bay-Schmidt. Sygehuset var fuldt belagt, selv Loftsrummet; for en stor Del med Gonorrhoe-patienter. Læge B.-S. har gjort et meget energisk

I Julianehaabs Skole.

Arbejde for at udrydde G. saaledes, at der nu kun er lidt tilbage i Distriktet. Han holdt et Foredrag for os om G.s Bekæmpelse og mente som en fremragende Foranstaltning at ville anbefale Lægevisitation ved Ankomsten til Grønland. Nu visiteres der forinden Afrejsen. Enhver der rejser til Grønland, det gjaldt selvfølgelig ogsaa os, maa medbringe en Lægeattest, der viser, at han eller hun ikke lider af nogen smitsom Sygdom.

Fra Sygehuset gik vi til *Skolen*. Her gav Pastor Chemnitz en Times *Undervisning* med Børnene. Geografien angik Danmark, samtidig kom han ind paa Landets Historie. Der var endvidere Læsning og Hovedregning; jeg opstillede et Regnestykke med Fordeling af et lille Beløb til Figener. Til sidst Sang. De sang flerstemmig, og tilslut: »Der bor en Bager paa Nørregade«. Undervisningen var ellers paa Grønlandsk. Skolen var en Mønsterskole og udmærket forsynet med Materiel.

Derefter Samtale med Pastor Chemnitz i hans Hjem om grønlandske Forhold. Om Eftermiddagen Udflugt med Motorbaad til *Kirkeruinen ved Kakortok*. Vi var først i Land paa 2 Øer. Paa den første saa vi Faareavlsstationens Væddere, der midlertidig var afspærrede her; paa den anden Ø ca. 250 Faar, der var drevet sammen i en Flok. De saa godt ud; flere af Lammene, som vi løftede paa, vejede ca. 40 kg. Der blev udtaget nogle

til Skibsproviantering. Derfra sejlede vi til Kirkeruinen, der er den betydeligste Ruin i Grønland; den mangler nærmest kun Taget, er i romansk Stil og opført af Kampesten fra det nærliggende Fjæld. Man har Breve om et Nordbobyllup, der blev holdt her 1408. Senere afbrændte Skrællingerne Kirken og udryddede de tilbageværende Nordboere. Om dette er der opbevaret et eskimoisk Sagn. Her er nu ganske øde. Kirken ligger under et mægtigt højt Fjæld paa en forholdsvis flad Strimmel Land

Kirkeruinen ved Kakortok.

mellem Fjældet og Fjorden. Dette betydelige Nordbominde gør et betagende Indtryk i de storslaede og mennesketomme Omgivelser. — Her paa Stedet kan ikke være drevet meget Landbrug. Thi det græsbevoksede Areal er lille. Jeg kunde ikke finde Spor af Jordbehandling til Hjemmekultur. Derimod har der forskellige Steder i Fjorden ligget gode Nordboplads, og Kirken maa da være lagt paa dette Sted, fordi den har ligget centralt for disse Plads. — I Nærheden af Kirkeruinen saa man Ruinerne af Præsteboligen, ligeledes Rester af en Indhegning.

Om Aftenen havde vi *Selskab og Bal om Bord*. Ogsaa Høegh'erne og deres Hustruer var med. Da det var den sidste Selskabelighed i Grønland, sluttede Ballet først ved 3-Tiden. Ellers sluttede vi af ved 11—12-

Tiden. Den omfattende Rejseplan vi havde lagt og gennemførte krævede, at vi ikke spildte vor Nattesøvn.

Vi skulde have sejlet straks om Morgenen Søndag den 26. August, men havde Taage til over Middag. Kolonibestyrer Hastrup fulgte med os paa den sidste Del af Turen. Vi sejlede sydpaa — for en Del gennem smalle Sunde, passerede ganske nær Udstedet *Sardlok*. Hele Befolkningen var paa Benene og hilste os; det var sikkert en Skuffelse, at vi ikke landede. Vi hilste gensidigt ved Flagenes Kipning. Derfra til Udstedet *Sydprøven*. Navnene *Prøven* stammer fra, at man prøvede, om der var Mulighed for et Anlæg. Det første Navn blev saaledes *Prøven*, som Anlægene beholdt efter, at »*Prøven*« var bestaaet. *Sydprøven* er Modsætning til *Nordprøven* i *Uperniviks* Distrikt. Vi havde Møde med Kommuneradet, der beklagede ikke at have Myndighed til i Sæltræktiden at standse Fiskefangsten og Indhandlingen af Fisk, saa Folk kunde tvinges til at fange Sæl og derved komme i Besiddelse af de meget nødvendige Kajakskind.

Lignende Tanker, særlig m. H. t. Bosættelse, har vi mødt flere Steder og har mattet sige, at en saadan Myndighed havde Baadene heller ikke hjemme, og at det stred mod danske og evropæiske Retsbegreber. Men den ældre eskimoiske Retsopfattelse er der noget anderledes, hvormed hænger sammen de gamle Regler for Forsørgelsesvæsenet og Fangstens Deling. Allevegne spurgte vi om Ønsket om Danskundervisning, og de Danskes Deltagelse i Raadene, og allevegne var Svarene bekræftende. Vi saa det store *Fiskepakhus*, der laa et Stykke fra Byen og talte med Fiskemester Larsen. Grønlænderne har her nede en Mængde Pramme (ikke Doryer) til Fiskefangst, og den giver gode Penge. Husene var ret velbyggede, og Folk saa godt ud. Da vi naaede ud til »*Gertrud Rask*«, var næsten hele *Befolkningen der ude i Baade* og havde med sædvanlig Beredvillighed af Kapt. Hansen faaet Lov at se Skibet. Nu maatte de fra Borde, da vi skulde sejle. Aldrig har jeg i Grønland set en saadan *Vrimmel af Fartøjer*. Flere *Konebaade* — som *Aftensolen* gennemlyser, saa de ser ud, som de var lavet af Pergamentpapir — Pramme og Kajakker, mindst 20. I alle Baadene strømmer Grønlænderne ned paa en Gang. Der var en *Snakken* og *Pludren*, der var Liv og Bevægelse og ikke mindst paa Grund af de maleriske *Kvindedragter* og *Solnedgangen* et *Farvespil* af betagende Skønhed. Jeg stod og ønskede: gid jeg i et Par Minutter kunde have vist min Familie dette lille Glimt af Grønland. Da Baadene havde fjernet sig lidt, sang Grønlænderne: Hil dig vor Fane og svingede med et *Dannebrogssflag*. Vi kippede ogsaa med Flaget og lod *Dampfløjten* lyde til Afsked.

Vi sejlede nu til *Lichtenau*, hvor vi kastede Anker for Natten. Pastor Chemnitz og Hustru kom om Bord til The. Pastor Chemnitz er Ridder og Dannebrogsmænd og bar sine Ordener.

Om Morgenen sejlede vi til *Illivermiut*, et nyanlagt Udsted ved en gammel Boplads. Forandringen bestaar i, at man har faaet Butik. *Illivermiut* betyder »ved Gravene« og Grønlænderne kunde ikke lide dette Navn. Man kunde jo ogsaa give det et dansk Navn, noget Grønlænderne intet har imod. Men Bevægelsen er ved Forsømmelse en Tid gaaet i den modsatte Retning, mange danske Navne er saaledes forsvundne, derimod er de tyske *Hernhuter*navne bevarede; naa de har jo ogsaa deres historiske Berettigelse. Vi havde Møde med Kommuneradet, der ønskede Begrænsning af Bosættelsestilladelsen; en enkelt udtalte sig dog derimod. Tidligere kunde Grønlænderne ikke bosætte sig ved fremmede Bopladser uden den stedlige Befolknings Samtykke. Paa Grund af Fiskeriet er her nu kommen en Del *Tilstrømning*.

Her er et glimrende Fiskeri, sidste Aar 783 Tdr. Hellefisk. Det har selvfølgelig givet et stort Opsving; tidligere var det en fattig Boplads, da Sælerne ikke kom videre ind i Fjorden. Husene er derfor gennemgaaende tarvelige, med Tørvemure, men man har nu begyndt at bygge gode Boliger. Det kan dog ikke komme lige med det samme. Fiskeredskaber og Pramme skal først afbetales. Her som de fleste Steder vajede der ved vor Ankomst ogsaa Flag fra adskillige Grønlænderhuse. Det var rørende at se Dannebrog hejst udenfor en tarvelig Jordhytte. Vi var som sædvanlig inde i en hel Del Grønlænderhuse.

Der er gode Betingelser for Faareavl, rigeligt med Græs paa de lave Fjælde og ret betydelig Arealer, 40—50 Tdr. Land, der egner sig til Anlæg af Hjemmemarker, saa det vil være muligt at avle rigeligt med Vinterfoder. Bestyreren havde 57 Moderfaar, der havde faaet 58 Lam. Rasen var fra Pastor Chemnitz i *Lichtenau*. Et Spørgsmaal som Styrelse og Landsraad skal til at tage op og se at faa truffet en praktisk og god Ordning paa, er Ejendomsfordelingen af Jorden, der indtil nu har været allemands og ingenmands. Men det fremrykkende Landbrug gør en Ordning nødvendig.

Vi sejlede nu tilbage til *Lichtenau* og besøgte Pastor Chemnitz, der modtog os i sit Hjem med en lille Tale. I Stuerne hænger Billeder af Kongen, Grundtvig og Ingemann. Vi saa den gamle *Hernhuter*kirke og Præstebolig. Chemnitz holder baade Køer og Faar. Som før nævnt har Pastor Chemnitz begyndt Faareavlen i Grønland. Hans Race er en Blanding af færøiske og jydsk Faar, og den holdt han for den bedste. Endvidere holder han for egen Regning *Ungdomsskole*, hvor unge Piger lærer grøn-

landsk Husmodergerning samt Hækling og Syning, faar Skoleundervisning og hører Foredrag. Som det eneste Forsøg af den Art i Grønland, maa det paakræve nogen Interesse. Om Bord gav Pastor Chemnitz bag efter for Delegationens Medlemmer en Fremstilling af sin Virksomhed.

Vi skulde have sejlet men blev overfaldet af en tæt Taage. Det var jo ærgerligt. Men Provst Balle, der ledsagede os paa Turen i Sydgrønland sagde mig: »Jeg talte en Gang med en af de gamle Hernhuterpræster,

Kateketen med Hustru og Døtre. Lichtenau.

B | og han spurgte mig, hvad jeg mente, der var nødvendige Egenskaber for at leve i Grønland. — Jeg sagde noget om Tro, Haab og Kærlighed. Men han svarede: »Nein mein lieber Freund. Das erste ist Geduld, das zweite ist Geduld, und das dritte ist auch Geduld«.

Hele Befolkningen bordede »Gertrud Rask«, og de unge Piger sang under Kateketens Ledelse flerstemmig Sang.

Sidste Dag i Grønland var Tirsdag den 28. August. Vi besøgte om Formiddagen Grafitbruddet Amitsok, der tilhører Grønlandsk Mineaktieselskab. Bygningerne er klistret op ad en stejl Klippeskraaning. Vi blev viste rundt af den ledende Ingeniør, en Nordmand ved Navn Braaten. Stedet er frygtelig ensomt, Kvinder maa ikke leve her, Afspærring fra Grønlanderne. Lederne har derfor skiftet noget jævnlig.

grafit

Grafitens Kvalitet er en af de bedste i Verden. Kun Ceylon Grafiten staar over. Forekomsten er desuden meget betydelig. Om at tømme Lejet de første 100 Aar, er der slet ikke tale, forklarede Hr. Braaten. Grafit findes forøvrigt flere Steder i Grønland. Grafiten forekommer sædvanlig i en Bredde og Højde af 15—20 m, saa der er god Plads i Minegangene, der undertiden antager Dimensioner som Domkirker. Vi gik en Spadsere-tur i Minen.

Grafiten, der i Ertsen er blandet med Kwarts og Svolkis, knuses paa Maskiner og renses derefter — i de senere Aar i Centrifuger; men nu gaar man over til Vandrensning, der ikke giver Støv (Grafiten er lettere end Vand). Maskinanlægget var som Følge deraf under Omdannelse og Grubedriften saaledes midlertidig indstillet. — Minedriften har hidtil givet Underskud, men man har ogsaa stadig eksperimenteret. *Kobberminen* ved Ivnatsiak er opgivet. Malmen, der øverst var af en fortrinlig Beskaffenhed aftog senere i Koncentration, selv om den vedblivende var saa god, at en Drift under andre Himmelstrøg vilde være rentabel, saa maatte den her opgives. Men Muligheden for at finde en bedre Kobberforekomst kan ikke afvises.

Ved Amitsok laa Knud Rasmussens Skib »Søkongen«, ført af Thurøskipperen Kapt. Petersen; det var ved at komplettere sin Ladning til Amerika med Grafit.

Fra Amitsok sejlede vi til *Nanortalik*, den sidste Plads vi besøgte i Grønland.

Da vi nærmede os Byen, saa vi Grønlanderne med deres Riffler opstillet paa en lang Front foran Byen, der var mindst 40 Riffelskytter; og nu begyndte de fra venstre til højre at skyde — en ad Gangen, og 3 Gange Rækken igennem. Det var en original og smuk Velkomst af selve Befolkningen til den sidste By vi besøgte i Grønland. Grønlanderne strømmede sammen om os, og jeg bragte en Tak for den hjertelige Modtagelse. — Vi var inde hos Bestyreren Mathisen, Broder til Kolonibestyrer Mathisen i Umanak (Nanortalik er et Anlæg), og hos Præsten Egede, der er Grønlander, men dansktalende og gjorde et udmærket Indtryk. Kirken er ny, meget smuk og er bygget i dansk Kirkestil, trods det den ligesom alle grønlandske Kirker er af Træ — et Eksempel til Efterfølgelse.

Det stod nu paa *Afsked*. Vi havde drøftet en noget fantastisk Plan om at sejle Nord om Kap Farvel gennem Prins Christians Sund, der næsten altid er blokeret af Is og ikke nogensinde besejlet af et Skib. Sundet mentes nu at være isfrit. Kaptajn Hansen vilde da have lagt en ny Bedrift til de mange paa denne Rejse, nemlig at sejle i ukendt Farvand. Men tilsidst sejrede Betænkelighederne, særlig paa Grund af en optræk-

kende sydvestlig Kuling, der inde i Fjorden skal kunne rase med en forfærdelig Hastighed; saa det blev besluttet at staa til Søs.

Vi havde vekslet vore grønlandske Penge. De har nemlig ved Siden af de danske ogsaa egne Pengesedler for Smaamønt, og vi tog nu først en hjertelig Afsked med vore fortræffelige Venner: Provst Balle, Inspektør Harries og Kolonibestyrer Hastrup, ogsaa med vor Tolk Jens Chemnitz og derefter med Grønlænderne. De fulgte os til Søs i Pramme, Konebaade og Kajakker, vi talte 26; og de brød til Slut ud i kraftige Hurra, som vi besvarede.

Det var en stemningsfuld og bevæget Afsked med det Land, som vi nu havde berejst i 1½ Maaned og set ganske godt efter med Undtagelse af Angmasalik paa Østkysten, der vilde have taget os altfor lang Tid. Saavel Danske som Grønlændere har modtaget os med en sjælden Hjærlighed, og den Følelse, der ved Afskeden gik igennem os var *Tak* og dernæst Vemod over at skilles fra dette skønne Land og dets venlige og gode Befolkning, som vi var komne til at holde af. Vi vinkede, saa længe vi kunde se noget Menneske og blev i lang Tid staaende paa Dækket og saa paa Fjældtoppene ned mod *Kap Farvel*.

FÆRØERNE — HJEMKOMSTEN

DER var helt mærkeligt at vaagne og ikke have Følelsen af at skulle i Land til nye Indtryk men kun en ensformig Sejlads. Det gaar atter hjemad, Grønlandsrejsen er endt. Vi har været 46 Dage i Landet og i den Tid besøgt 44 Steder, deraf 14 Kolonier og Anlæg, 14 Udsteder, 2 Bopladser, samt 12 andre Steder (Miner, historiske Steder, Udflugter etc.). Vi har forhandlet med begge Landsraadene og med 16 Kommuneraad. Til Tider har vi haft ikke saa lidt Fart paa. Nu er der Tid til at reflektere over det hele, og det er dette, vi tager fat paa. Delegationen holder jævnlig Møder om Bord for at samle Indtrykkene. Vi affatter en fælles kortfattet og enstemmig Beretning om vor Rejse; og hvori vi ogsaa peger paa, hvad der efter vor Mening kunde indføres af Forbedringer. Hr. Pürschel redigerer Beretningen, der efter vor Hjemkomst blev afgivet til Regeringen og til Rigsdagens Medlemmer. — I et af Møderne holdt Direktør Daugaard-Jensen Foredrag om Retsplejen i Grønland. — Det var glædeligt, at vi med Lethed blev enige om Beretningen; paa denne Rejse har Partiforskellighederne været suspenderede, og vi har følt os som Medarbejdere til det Formaal, hvorfor vi var sendt ud.

Saasnart vi havde traadløs Forbindelse hjem, afsendte vi i Fællesskab følgende Telegram til Ritzaus Bureau:

«Rigsdagsdelegationens Grønlandsrejse begyndte den 13. Juli i Godthaab og afsluttedes den 28. August ved Nanortalik. Alt vel. Hele Vestkysten er besøgt til Nord for Upernivik. Forhandlinger er ført med Landsraadene for Nord- og Sydgrønland samt med Kommunalraadene. Udførlige Referater hjembringes. Overalt har Delegationen faaet den venligste Modtagelse. I Raadene har der uden Undtagelse været et enstemmigt Ønske om Indførelse af Undervisning i Dansk og om, at de Danske i Grønland skal være valgbare til Raadene, for at Forstaaelsen og Samarbejdet mellem Grønlænderne og Danskerne yderligere kan udvikles.»

Efter at vi havde passeret Kap Farvel, var det gode Vejr forbi, der fraset lidt Taage havde velsignet os paa hele Turen i Grønland. Vi fik først diset Vejr, derefter Skylregn, og saa tog Blæsten fat; da Vinden

var gunstig, kunde Sejlene ordentlig trække, saa vi skød en god Fart. Men snart blev det *Storm*, rigtig *Storm*, som vi ikke havde prøvet paa Opfarten. »Gertrud Rask« havde ikke fuld Last hjem; det kniber gerne med at faa Last nok fra Grønland. Den sprang derfor noget let over Søerne men tog til Gengæld ikke meget Vand over sig. Atlanterhavsøerne har store Dimensioner. Det er som man sejler op og ned ad Bakke. Vi tilbragte mange Timer med at staa paa Kommandobroen og se paa de vældige Vandbjerge; snart laa Skibets Stævn dybt nede, tog et »Stænk« over sig for derefter at rejse sig højt op, saa vi var nederst. Det værste var dog Rulningen. Vi var en Nat og Dag oppe paa Vindstyrke 10, og Skibet rullede saa stærkt, at Redningsbaadene, der hang højt oppe i Daviderne, til Tider dyppede i Vandet. Da vi havde tværskibs Køjer, havde vi snart Benene, snart Hovedet betydeligt højere oppe end den øvrige Del af Legemet, det blev under disse Forhold ikke til megen Søvn. En Nat laa vi underdrejet for Vinden nogle Timer.

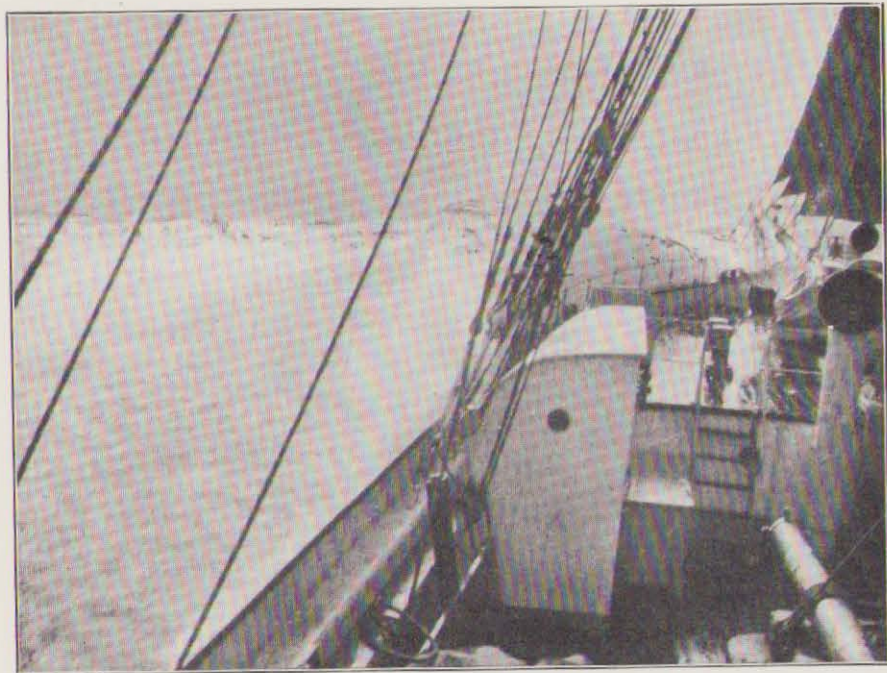
Søsygen meldte sig hos enkelte af Delegationens Medlemmer, der ikke naaede at blive søstærke; og der blev ofret til Neptun, dels de mere synlige over Rælingen og dels mere i Stilhed under Dækket. De allerfleste mødte dog til samtlige Maaltider i Spisesalonen, men trods de mange Slingrebrætter paa Bordet, kunde Spisningen dog være noget besværlig, man maatte ligesom spænde sig fast for at kunne sidde nogenlunde sikkert. — Direktør Daugaard-Jensen sagde paa Opturen, at han vilde ønske, vi maatte faa en rigtig Atlanterhavsstorm, saa vi kunde faa prøvet dette med, hvilket altsaa gik i Opfyldelse. — Ogsaa hjemme var der Uro, vi modtog traadløs Telegram om det stærke Uvejr i Sydjylland med Ulykken i Rejsby, og vi sendte Telegram hjem for at faa nærmere Underretning om Skaden paa Høsten.

Vi oplevede intet mærkeligt paa Havel og saa ikke et eneste Skib.

Den 4. Septbr. nærmede vi os *Færøerne*, havde korresponderet med Amtmand Orlík (Færøerne har ogsaa traadløs Station) og anmodet om at maatte se en færøisk Hvalfangerstation, hvilket beredvilligst blev ordnet. Vejret havde nu bedret sig lidt; om Aftenen passerede vi Myggenæs Fyr, Myggenæs, en lille Ø ligger ensomt i Atlanterhavet et Stykke Vest for den egentlige Øgruppe. Navigationen havde været vanskelig, der er ofte Taage og Regntykning over Færøerne og saa en meget stærk Strøm mellem Øerne, en Strøm der ganske kan forsætte et Skib. Det kneb med at faa Øje paa Hestø Fyr, og der var en stærkt spændende Time paa Kommandobroen. Vi skulde passere mellem Sandø og Strømø, men alt gik godt, og Kl. 3 Morgen den 5. September kastede »Gertrud Rask« Anker paa *Thorshavns* Red. Den første Journalist kommer om

Bord, og vi mindes derved, at vi har nærmet os Hjemmet. Efter Henstilling fra et Par af Delegationens Medlemmer havde vi hidtil afholdt os fra at sende Korrespondancer hjem til Bladene, men ved Synet af den første Journalist sprængtes alle Rammer; og der blev nu telegraferet hjem om vor Rejses Forløb og vor Ankomst til Færøerne. Pressens Magt er stor.

Vi kaster Blikket paa det færøiske Landskab. Det er Basaltfjælde,

«Gertrud Rask» i høj Sø.

afrundede — isskurede. Op ad Skraaningerne sees grønne, græsbevoksede Agre og Høstakke; Sommeren har været særdeles vaad, saa man endnu ikke har faaet Høet bjerget. Fjældsiderne ser helt anderledes grønne ud her end i Grønland. Dette ligger dels i, at Græsmarkerne ligefrem dyrkes, men dels ogsaa i — bortset fra anden Klimaforskellighed — den meget større Nedbør. Vi har kastet Anker langt ude paa Reden, da der laa nogle Skibe længere inde, men det meste af Thorshavn ligger dog synligt for os og ser særdeles tiltalende ud. Ret imponerende er det nye Sygehus, samt Skansen. Herfra vajede Splitflaget, og her ligger gamle Malmkanoner fra Chr. VII's Tid, hvormed der salutes paa Kongens Fødselsdag. Skansen skriver sig i sin Oprindelse fra Mogens Hejnesøns Tid, den har aldrig indlagt sig militær Berømmelse.

Kl. 10 gik vi i Land. Det gamle Thorshavn er ejendommeligt og smukt. Nede ved Havnen har Husene underst en Elage af Kampesten, hvori der sædvanlig er Pakhus, derover er der Beboelse (Træbygning). Meget ejendommelige og maleriske er Tørvetagene, der formedelst den rigelige Nedbør bærer en frodig Græsvækst. Den nyere Del af Byen har et moderne Præg og gør i det Hele et venligt Indtryk.

Der vajer en hel Del Flag i Anledning af vor Ankomst, dog ikke hos Provsten eller paa Realskolen.

»Dimalætting« Sambandspartiets Blad og det mest udbredte Blad paa Øerne havde efter at meddele vor telegrafiske Korrespondance om Ønsket at besøge en Hvalfangerstation budt os velkommen i følgende Linjer:

»Vi byder alle Rigsdagsmændene hjerteligt velkomne paa Færøerne. Det er gammel færøsk Sæd at vise Venlighed mod Gæster; og dette er der særlig Anledning til overfor Medlemmer af Rigsdagsdelegationen.«

Hr. Paturson, Selvstyrepartiets Formand, bød i Lagtinget ogsaa »velkommen«; del lød noget anderledes. I Følge det officielle Lagtingsreferat (her i Oversættelse) havde Velkomsten følgende Ordlyd:

»Nu er danske Rigsdagsmænd i Grønland, og Effersøe har bedt dem hertil nu, for her er vist adskillige Ting, der trænger til at kigges efter i Sømmene. En skønne Dag faar vi disse danske Stormænd, Spioner her for at se efter de separatistiske Dyr og undersøge, hvor de norske Tendenser er værst. Dette er Maaden, hvorpaa Danskerne, som aldeles ikke kan sammenligne sig med os med Hensyn til Herkomst, behandle dette af ældgammel norsk Rod oprundne Folk Færingerne, dette er en Adfærd, som Herremændene byder sine Trælle. Vi eje Færøerne, og vi skal raade her, og de faar aldrig dette Land fra os. De bør tage sig lidt i Agt, de gode danske Mænd.«

Hr. Landstingsmand Effersøe udtalte i Lagtinget som Svar følgende:

»Det er helt usandfærdigt, som Hr. Paturson paastod, at jeg havde foranlediget, at Rigsdagsdelegationen paa Hjemvejen fra Grønland besøger Færøerne for at undersøge, om her findes Separatisme. Jeg har overhovedet ikke haft noget at gøre med Spørgsmaalet om Rigsdagsmændenes Besøg paa Færøerne. De kommer vel herind for at hvile ud efter Rejsens Besvær og maaske ogsaa for ved Selvsyn at sætte sig ind i et eller andet. Min gode Ven og Partifælle, Hr. Vanggaard, der er landbrugskyndig, kan f. Eks. have Interesse i at se Landbrugsforsøgsbruget i Højvig og i at lære Landbruget her at kende. Da jeg hørte om, at man tænkte paa at anløbe Færøerne, blev jeg glad derover. Vi har ingen Ret til at tro, at der ligger noget ondt i dette Besøg; det synes Hr. Paturson at have let ved.«

Vi kom fra et Fredens Land, men her er et Sted, hvor der strides. Et dansksindet Flertal kæmper med et Selvstyreparti, hvis Maal er noget

uklart, men hvis egentlige Leder Hr. Paturson fornylig i Norge er fremkommen med Udtalelser, der stiller ham udenfor danske Statsborgeres Rækker.

— Først besøgte jeg Hr. Landstingsmand Effersøe, der var ret forpint af den bitre Strid. Hr. Effersøe har Bolig i Thorshavn.

Delegationens Medlemmer overværede Lagtingsforhandlingen, og vi mærkede stærke Dønninger af Striden. Hr. Paturson talte om Retssproget,

Delegationen ved Thorsvig.

og om at den stedlige Dyrlæge, der har 8000 Kr. i Indtægter, burde have Lønforhøjelse; han oplyste, at Dyrlægen truede med at rejse til Norge, dersom han ikke fik denne Lønforhøjelse. Dyrlægen, der er Søn af danske Forældre, havde skrevet sin Ansøgning paa Færøisk, som man maatte lade oversætte og er i det Hele en skrap Separatist. Alle vilde forøvrigt give ham Lønforhøjelse. Det bør i denne Forbindelse nævnes, at paa Tilhørerpladserne sad et Par danske Journalister, der er Medarbejdere ved »Tingakrossur«. Hr. Mortensen, den tidligere Folketingsmand udtalte Ønsket om færøiske Embedsmænd i Stedet for danske og sagde, idet han med et venligt Blik saa hen til Tilhørerpladserne, at det naaede man vel ogsaa nok, naar man fik en socialdemokratisk Regering. Det

kunde jo næppe være sagt for at glæde Amtmanden, der ledede Forhandlingen. — Hr. Effersøe og Hr. Folketingsmand Samuelsen, som jeg her fik en glædelig Lejlighed til at hilse paa, svarede paa Sambandspartiets Vegne. Paturson vendte Ryggen til, naar de talte, han bar Grindekniv ved Siden. Effersøe og den gamle Joen Povlsen, der har siddet i Lagtinget i 41 Aar, taler dansk Skriftsprog, alle andre Færøisk. Det var dog ikke særlig vanskeligt at følge Forhandlingen. — Lagtingssalen er meget stilfuld og har Buster af de 4 sidste Konger.

Amtmanden Hr. Olrik, der gør et fint kultiveret og tiltalende Indtryk inviterede os op i Amtmandsboligen, hvor han bød os velkommen ved et Glas Portvin, indbød os til Aftenselskab næste Dag sammen med Lagtingets Medlemmer og foreslog, at vi benyttede Eftermiddagen til en Udflugt til Forsøgsstationen.

Til *Forsøgsstationen*, der ligger ved Højvig, sejlede vi i Motorbaad. Stationen ledes af Hr. Knudsen, dansk Landbrugskandidat og Søn af den bekendte Hans Knudsen i Landsgrav, som Medhjælper har han Færingen Hr. Landbrugskandidat Winther-Lytzen.

Under Hr. Knudsens Ledelse er man omkring paa Øerne begyndt paa lokale Græsmarksforsøg med Kunstgødning. Det har vist sig, at Kunstgødning med stor Fordel kan anvendes heroppe. Jordbundens Basaltforvittringer er frugtbare. Men det er besværligt at drive Landbrug. Sletter findes næsten ikke. Hjemmemarkerne ligger op ad Bjærskraaningerne; og der er et mægtigt Stenrydningsarbejde forbunden med at indtage ny Jord. Dertil kommer Besværligheden med Vandafledning. Nedbøren er 2 à 3 Gange saa stor som hjemme, og da Fordampningen er mindre, vil Jorden let komme til at lide af Surhed. Der er derfor meget tæt med Grøfter. I de senere Aar har man begyndt paa Dræning, men den er vanskelig, formedelst de mange Sten. Vi saa udmærkede Roer og Kartoffler, der vokser godt heroppe. Ogsaa en smuk Bygmark, men det kniber svært med at faa den moden, og da Korn nu kan tilføres, er Kornavlent gaaet tilbage. — Høet var bjærget, men ellers stod Høet mange Steder endnu i Stakke. Det har regnet stærkt i den sidste Tid. Vi saa i Stationens Nærhed en gammel færøisk Bondegaard, Stuehuset 250 Aar. Vi saa den gamle »Røgstue« og »Glasstuen« med Alkovesenge. Der var rent og nydeligt med Blomster i Vinduet; mange Billeder, deriblandt fra et Højskoleophold i Askov.

Kommen tilbage til Thorshavn saa jeg endnu en Gang paa Byen, hvor man glædede sig over den smukke Trævækst; ogsaa ved en nyanlagt Plantage var jeg ude. Vejret var særdeles mildt og stille. — Vi besaa ogsaa Havneanlægget. Klippestykker sprænges løs, føres paa Tipvogne

ud og kastes i Havet for at danne Mole. Der bygges 5 Havne heroppe af Firmaet Fibiger & Villefrance. Jeg spiste til Aften hos den ledende Ingeniør Hr. Bechgaard, som jeg kender hjemmefra, og hvor jeg boede om Natten. Det var en Behagelighed efter over 2 Maaneders Forløb at hvile i en god Seng.

Næste Morgen vaagnede jeg ved et stærkt *Uvejr*. Regn og meget stærk Storm; det rystede i Huset, og vi fik derved oplevet det færøiske Vejrs voldsomme Omskiftelighed. Jeg var ude at gaa Morgentur, men det kneb med at holde sig oprejst, naar Vindstødene kom. — Vi skulde have sejlet til Thorsvig Hvalfangerstation Kl. 11. Amtmanden og Lagtinget var inviteret til at tage med og spise Frokost om Bord. Turen blev udsat til Kl. 12, men da var Vejret værre; Korrespondancen med Skibet kunde vedligeholdes ved Hjælp af den traadløse Telegraf. Vi løb dog ud med en Motorbaad, men Føreren turde ikke lægge til Skibssiden af Frygt for Havari. Kaptajn Hansen og Baadsmanden greb en og anden i Nakken, naar vi kom i Nærheden af Skibet. — Hr. Zahle og 2 Færingere kom paa den Maade om Bord (Hr. Zahle havde ogsaa boet i Land). Men saa blev det opgivet, og vi tilbageværende sejlede til Land, de fleste gennemblødt paa Benene af Søerne.

Om Aftenen Selskab hos Amtmanden. Staaende Soupé, kongelig anrettet. Lagtingets Medlemmer var mødt med Undtagelse af Paturson, mange af dem i den klædelige Færødragt. Ligeledes var mødt de stedlige Embedsmænd. Vi ventede en Time forgæves paa mine Kammerater fra Skibet, men paa Grund af det slette Vejr, opgav man at gaa i Land. Jeg var saaledes ene om at repræsentere Delegationen. Dr. Tryde var ogsaa med, han havde boet hos Fysikus. Der blev ikke holdt Taler, men Stemningen var forøvrigt god. Jeg fik talt med de fleste. Særlig vilde man gerne høre om Grønland, og jeg fik Lejlighed til at nævne, at den stærke Loyalitetsfølelse, vi havde mødt deroppe havde glædet os meget. — Der var ingen Mislyd. Da jeg gik hjem Kl. 12 stormede og øsregnede det endnu.

Den følgende Dag havde Vejret bedret sig. Kl. 8 tog jeg tilligemed *Lagtinget* ud til »Gertrud Rask«, der littede Anker for at gaa til Hvalfangerstationen. Vi spiste Frokost om Bord. Ved Frokosten bød jeg velkommen til Lagtinget og Amtmanden og sagde, at naar vi var taget ind til Færøerne, da var det fordi, vi ikke vilde lade Lejligheden til at hilse paa vore Venner Færingerne gaa ubenyttet hen, samt for at se en Hvalfangerstation. — Det var et indirekte Svar til Hr. Patursons Velkomst i Lagtinget. Folketingsmand Samuelsen takkede paa Lagtingets Vegne. Lagtingsmand Povlsen takkede for Opholdet paa »Gertrud

Rask« Aftenen forud, han var en af de to, der blev hevet om Bord, den anden var en Broder til Folketingsmand Samuelson.

Vi sejlede op gennem det smalle Sund mellem Strømø og Osterø. Det er nogle mærkelige smalle, men dybe Sunde, der adskiller Øerne. Klipperne er grønklædte paa Skraaning; overalt Basalt, noget i Former lignende Landskabet ved S. Upernivik i Grønland. Man ser alle Steder Basaltens Lagdeling. Landsbyer og grønne Marker ligger op ad Fjæld-

Lagtingsmedlemmerne ved Thorsvig.

skraaning. Et Sted saa vi Telefontraade gaa tværs over Sundet højt over vore Hoveder. Færøerne er velforsynet med *Telefon*. Ogsaa *Veje* anlægges nu i betydelig Udstrækning, trods Kostbarheden. Man har flere Automobiler, i Thorshavn 3. Hestekøretøjer (Jumbe) anskaffes, saasomt Vejene er anlagt.

Ved Thorsvig lagde vi til ved *Hvalfangststationen*. Der findes 2 i Brug paa Færøerne. Denne ledes af Nordmænd med dansk og norsk Aktiekapital og med Færinger som Arbejdere. Stationen forevistet af Lederen Kapt. Ellefsen. Man havde lige fanget 2 Hvaler. Vi saa, hvorledes Stykkerne parteredes (Spækket) og puttes i Skæremaskinen for med Elevator at gaa op i de mægtige Køgekar, hvor Olien afsmelttes ved at tillede Damp.

Kødet sælges her og i Thorshavn til 6 å 12 Øre pr. Kilo. Det nærmer sig Oksekød i Velsmag. Af Benene laves Benmel og Guano, af Resten af Kødet Kødmel til Kreaturfoder; intet gaar til Spilde. Barderne (Mundens Siapparater) tørres. I gamle Dage anvendt til Krinoliner og Korsetter («Fiskeben») nu for en stor Del til imiterede Strudsfjer til Hattepynt. — Lugten paa Stationen var langt fra saa slem, som jeg havde tænkt mig. Men i den hedeste Sommertid skal den kunne være noget stram. Arbejderne talte jeg med en Del af; de saa godt og tilfredse ud; naar Sæsonen var forbi, levede de mest som Fiskere og Landbrugere. De fleste var Hr. Samuelsons Vælgere.

Ved Afskeden kippede saavel Stationen som Skibet med Dannebrog.

Kommen tilbage til Thorshavn gik *Lagtinget* og *Amtmanden fra Borde*. I Baaden istemtes: »Der er et yndigt Land«, som vi sang med, derefter Færøesangen, digtet af afdøde Provst Petersen, og sluttelig udbragte Lagtingsmedlemmerne et Leve for Rigsdagsdelegationen, som vi besvarede med et Leve for Lagtinget. Det var jo altsammen meget smukt.

Nu lettede »Gertrud Rask« Anker, og saa gik det endelig *mod Hjemmet*. Vi passerede Nolsø og saa en imponerende Klippeport og derefter Store og Lille Dimon, samt Suderø.

Efter Afrejsen fra Færøerne tog Stormen igen fat. Den første Dag om Aftenen passerede vi Shetlandsøerne; næste Dag igen Storm og først den 10. September, da vi stævnede ind i Skagerak, blev Vejret noget bedre. Om Aftenen kaldte Kaptajnen mig op paa Broen og viste mig Hanstholm Fyr; det var de hjemlige Egne. Til den anden Side havde man Fyrene paa norske Kyst. Den 11. om Morgenen passerede vi Skagen, der tog sig smukt ud i Morgensolen, og den 12. September blev den sidste Dag om Bord. Ved Helsingør modtog vi de første Journalister, der fulgte med os til København. Paa Vejen ned gennem Sundet havde vi travlt med at faa vore Kufferter frem og faa pakket. Ved 10-Tiden nærmede vi os Grønlands Handels Plads og drejede ind i Trangraven, saaledes benævnes Havnen. Der var en stor Mængde Mennesker nede at tage imod os, deriblandt naturligvis vore nærmeste Paarørende.

Det var ganske mærkeligt, inden man kunde skelne Ansigter, at se den Mængde Lømmetørklæder vifte ud til os. Indenrigsminister Kragh var mødt og udbragte et Leve for Delegationen. Vi fik Presse mændene om Bord, blev udspurgt og fotograferet; og derefter gik hver til sit med sin Familie.

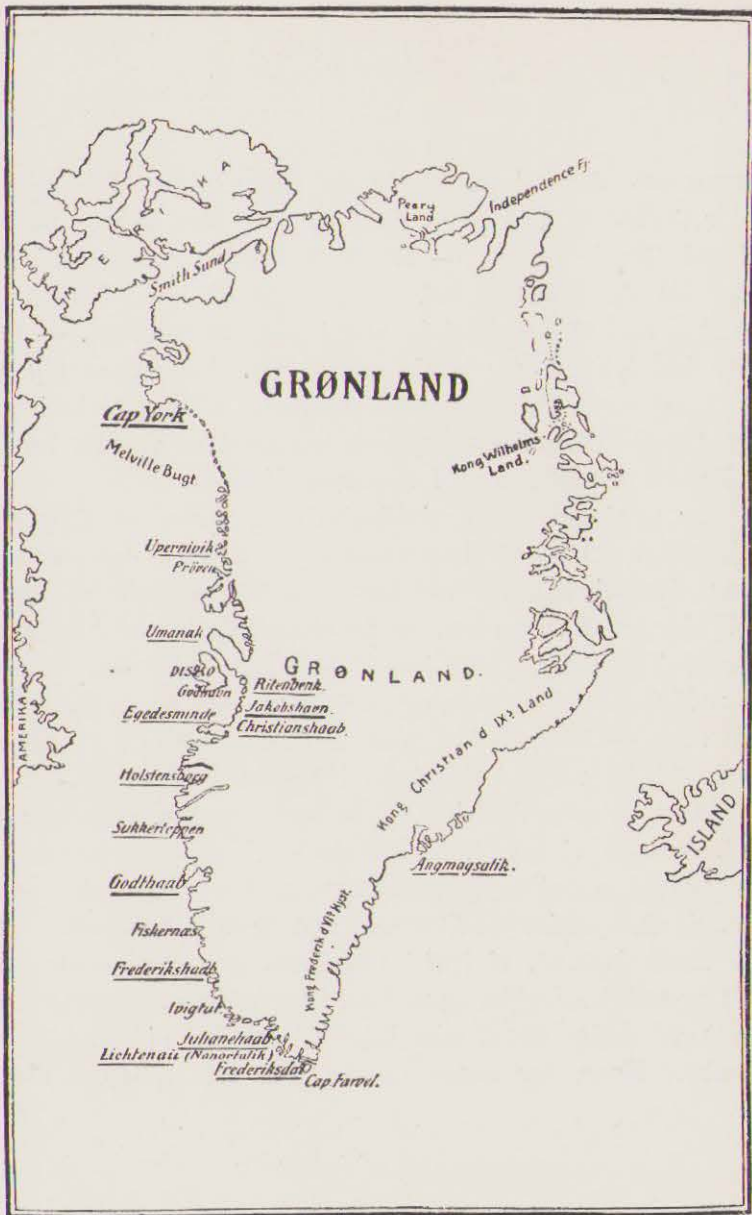
Fra H. M. Kongen modtog vi følgende Telegram:

Ønsker Dem alle velkommen hjem efter heldig tilendebragt Rejse.
Christian R.

FREDERIK den Sjette sagde en Gang til en Embedsmand, der skulde til Grønland: Skaf os godt med Tran og vær god imod Grønlænderne. — Denne Udtalelse rummede i Virkeligheden største Delen af det grønlandske Problem i disse Dage. Nu er Styrelsen af Grønland jo noget mere sammensat. — Om at udbytte Landet har der aldrig været tale. Naar man regner alt ialt, har Danmark dog heller ikke sat Penge til paa Kolonien, særlig ogsaa, naar man tænker paa de mange Danske, der har faaet deres Brød i Styrelsens og Handelens Tjeneste.

Vi har paataget os en civilisatorisk Opgave, en Opgave der har stillet Krav til hvert Slægtled og stiller Krav til det nuværende; og denne Beskrivelse har ved Siden af alle de gode og glædelige Forhold der er at fremhæve, og den Konstatering af Fremgangen, som er umiskendelig, heller ingeniunde lagt Skjul paa Vanskeligheder og Mangler, der findes, og de Opgaver som er vor Tids, og som vi skal løse. — Men alt ialt maa vi aldrig glemme, at der Slægt efter Slægt af Danske i Grønland i Fædrelandets Tjeneste er udført et stort og godt Arbejde for at føre Grønlænderne og Landet fremad, og som vi maa være de sidste til at underkende.

Et saadant Arbejde og et saadant Ansvar hviler ogsaa paa den nuværende Generation af Styrere. Det er min Anskuelse, at den danske Embedsstand, vi traf i Grønland, gennemgaaende udfører et godt og solidt Arbejde, og vi maa ikke glemme, at dette Arbejde ofte udføres under Savn, som ikke kendes her hjemme og under økonomiske Kaar, der næppe er saa gode som tidligere Tiders.

Kort over Grønland.

Rigsdagsdelegationens Rejse.